

HISTÒRIA DE L'HOSPITAL DEL SAGRAT COR (1879 - 1980)

Dr. Joan Agustí i Peypoch

FUNDACIÓ URIACH 1838

SEMBLANÇA BIOGRÀFICA DEL DOCTOR JOAN AGUSTÍ I PEYPOCH

El Doctor Joan Agustí i Peypoch, autor d'aquesta obra, fou durant molts anys Cap de Servei de cirurgia de l'Hospital del Sagrat Cor, al qual va dedicar gairebé la totalitat de la seva llarga vida hospitalària.

Nascut a Barcelona el 4 de juny de 1909, estudià el Batxillerat al Col·legi de la Companyia de Jesús, i cursà els estudis de Llicenciatura a la nostra Facultat de Medicina; va acabar la carrera l'any 1933, i el doctorat, a Madrid, el 1940.

La seva vocació vers la cirurgia se li va desvetllar en l'època preuniversitària, quan va sofrir una fractura que li fou tractada pel Dr. Sàrries, també Cap de Servei de l'Hospital durant molts anys.

Quan estudiava els darrers cursos de la seva carrera, entrà com a alumne intern de cirurgia a la Càtedra de l'Hospital Clínic que dirigia el Dr. Bartrina i Thomàs, amb el qual va treballar també a la clínica privada, al carrer de les Corts Catalanes, i podem dir que aquests van ésser els principis de la seva llarga formació quirúrgica.

L'any 1935 fou el del seu primer contacte amb aquest Hospital, on va ingressar com ajudant del servei de Cirurgia que aleshores dirigia el Dr. Marimon i Carbonell. Aquesta primera estada al Sagrat Cor va ésser breu, ja que al cap de poc temps, el juliol del 1936, l'esclat de la nostra guerra civil va interrompre durant tres anys la seva permanència a l'Hospital.

S'incorporà al front, i aquesta circumstància li va servir per engrandir la seva experiència quirúrgica d'una manera intensiva: la complementava amb la cirurgia de guerra i la traumatologia. Va exercir en diversos hospitals de campanya durant els tres anys de guerra, fins que, un cop finita, tornà a Barcelona, en el 1939.

Es presentà aleshores a l'Hospital Clínic i guanyà per oposició la plaça de cirurgia de guàrdia del servei d'urgències. Si tenim en compte que aquest, en aquell temps, era l'únic centre quirúrgic d'urgències que hi havia a Barcelona, i al qual acudien, per tant, tots els casos d'abdomen agut, traumàtics,

accidentats, cremats, etc., d'aquesta ciutat i el seu entorn, és fàcil de comprendre la tasca benèfica que va a arribar a desenvolupar durant els anys que exercí com a metge de guàrdia i, a l'ensens, com aquest exercici va enriquir la seva experiència quirúrgica i el bagatge dels seus coneixements professionals.

Juntament amb el càrrec de cirurgia de guàrdia, actuà també com ajudant de classes pràctiques a la càtedra de Patologia Quirúrgica del Dr. Piulachs durant diversos anys.

Aquestes tasques les féu compatibles amb la seva assistència a l'Hospital del Sagrat Cor, en el Servei de Cirurgia que dirigia llavors el Dr. Colet Torradabella.

En la seva labor en aquest Servei va persistir fins l'any 1951. Per tal de poder comprendre i avaluar la tasca desenvolupada per ell en aquells temps, cal considerar les circumstàncies en què treballàvem aleshores, que ben bé podríem qualificar de quasi heroiques. Només cal recordar que operàvem, a l'hivern, en un quiròfan amb una autèntica llar de foc encesa en un racó, separada dels gasos anestèsics per una tovallola humitejada; que demanar una transfusió de sang representava un esforç que es contraposava amb la pobresa de mitjans econòmics de la casa, i que demanar unes polaines per operar era un luxe que no sempre ens era permès.

I en aquestes circumstàncies el Dr. Agustí va operar malalts de tota mena: gastrectomies totals, duodeno-pancreatectomies, va assistir greus accidentats de treball i grans cremats que procedien de la «Mutua General de Seguros», i tot això ho féu amb una il·lusió i un entusiasme que només ens els poden explicar el seu total lliurament al malalt i el seu amor al proïsme.

L'any 1951, el Patronat que llavors regia l'Hospital el va nomenar cirurgia adscrit al Servei de Digestiu del Dr. Dídac Moxó, amb qui va col·laborar activament operant-li tots els casos quirúrgics del Servei.

Al cap de pocs anys, la mort del Dr. Moxó va deixar vacant la plaça de Cap de Servei de Digestiu, i el Dr. Agustí va contribuir intensament perquè aquesta plaça li fos otorgada al Dr. Gallart i Esquerdo, que assolí de traslladar-se al Sagrat Cor, junt amb gran nombre de col·laboradors seus procedents també de l'Hospital de Sant Pau, i molts dels quals sortosament encara resten amb nosaltres.

I finalment, l'any 1955 fou nomenat pel Patronat Cap del Servei de Cirurgia General «A», càrrec que va exercir fins la seva jubilació voluntària l'any 1980.

Seria fatigós d'intentar enumerar els nombrosos treballs, ponències i comunicacions que arribà a presentar durant la seva llarga i fecunda activitat professional. Permeteu-me, si més no, que recordi que fou membre fundador de la Societat Catalana de Cirurgia, de la qual arribà a ésser President els cursos 73-74 i 74-75, per votació unànime de l'Assemblea General. Aquesta mateixa Societat, en reconeixement dels seus extraordinaris mèrits científics, li atorgà, l'any 1982, el Premi Virgili, guardó que concedeix a cirurgians nacionals de gran vàlua.

Va col·laborar, amb el Dr. Salleras, a l'organització d'un «Cicle de Sessions Quirúrgiques Internacionals», que tenia lloc cada any en aquest Hospital durant la dècada dels seixanta.

Col·laborà també en els «Cursos d'Especialització Quirúrgica» del Dr. Pi i Figueres a l'Hospital de Sant Pau.

L'any 1951 havia guanyat també per oposició la plaça de Cap Clínic de la Residència Francisco Franco, en la qual va treballar intensament fins la seva jubilació, l'any 1980.

Fullejant el Currículum Vitae del Dr. Agustí arribem a comptar més de quaranta treballs entre publicacions, ponències i comunicacions. Això ens dóna una lleu idea de la seva capacitat de treball, del seu interès científic i del seu esperit d'investigació.

Una de les darreres dedicacions del Dr. Agustí, un cop jubilat, envers el nostre Hospital, va ser la redacció de la història d'aquesta casa, obra que considerem de valor històric i que

HISTÒRIA DE L'HOSPITAL DEL SAGRAT COR (1879 - 1980)

Dr. Joan Agustí i Peypoch

Editat per la FUNDACIÓ URIACH 1838
Autor: Dr. Joan Agustí i Peypoch
Disseny gràfic i maquetació: Joan Marquès
Il·lustracions: Archiu de l'Hospital del Sagrat Cor,
Centre de Documentació d'Història de la Medicina de J.URIACH y Cia. S.A.
Institut Municipal d'Història «Casa de l'Ardiaca»
Museu d'Història de la Medicina de Catalunya
Fotografia: Ramon Busom
Fotomecànica: Cromex, S.A.
Impressió: Gràfiques Boada, S.A.
Dipòsit legal: B-22405-91
ISBN: 84-87452-10-8

© FUNDACIÓ URIACH 1838
Fundació Privada
Pau Clarís 162, 5è. 3a.
08037 Barcelona

HISTÒRIA DE L'HOSPITAL DEL SAGRAT COR (1879 - 1980)

Dr. Joan Agustí i Peypoch

Patrocinat per la

FUNDACIÓ URIACH 1838

PRÒLEG

He de reconèixer que és la primera vegada que faig front a la tasca de prologar un llibre; i he de dir també que l'emprenc amb il·lusió perquè representa la culminació d'un projecte que per circumstàncies desafortunades mai no s'havia pogut portar a terme. La més desgraciada, la mort del seu autor el nostre bon amic i company Dr. Joan Antoni Agustí i Peypoch (A.C.S.) ocorreguda el prop-passat mes d'octubre de 1990.

Des de feia ja temps s'havia dedicat a recollir informació, documentació, iconografia, etc. del nostre Hospital a fi i efecte d'escriure'n la seva història; ho féu amb entusiasme i dedicació fins que definitivament portà a terme el treball que avui puc presentar.

Curiosament vaig conèixer Agustí als inicis de la meua carrera, però ni a la Facultat ni a l'Hospital sinó als camps d'hoqueiherba que en aquells temps, els anys 30, eren de terra pura i dura. Ell era figura d'un primer equip quan jo començava i eren moltes les vegades que després de jugar a la primera hora del matí, ens quedàvem al camp a veure el partit dels «bons». Més tard vam coincidir, encara que per poc temps, a Urgències del Clínic i finalment a l'Hospital del Sagrat Cor on vam desenvolupar una tasca ben meritòria, donades les circumstàncies, i on vam col·laborar intensament. És per aquesta raó que coneixia la dèria d'Agustí per la Història de l'Hospital. I es per això que en presentar-se una oportunitat he fet tot el possible per aconseguir que l'edició d'aquesta obra fos un fet. La veritat és que Agustí ho havia intentat diverses vegades i més d'una li

havien promès la seva realització; però el temps passava, les bones intencions es diluïen de manera tan ràpida i repetida que fatalment arribaren el cansament i la desil·lusió.

Finalment i ja desaparegut l'amic, s'ha aconseguit allò que semblava una missió impossible. I ho fou gràcies a la bona voluntat del Dr. Joan Uriach, que recordant la nostra amistat d'anys, al caliu de les reunions de la Junta de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, ha valorat l'obra de Joan A. Agustí, li ha donat el seu suport i ha volgut fer-se càrrec de la seva edició. Tots els companys i amics d'Agustí li estarem especialment agraïts, ja que serà el millor record que podrem dedicar-li. Personalment, amic Uriach, moltes gràcies.

Tot aquell que llegeixi l'obra s'adonarà immediatament que queda dividida en dues parts les quals, al meu entendre, són ben diferenciades.

Una, història contada de gènesi bibliogràfica, compren des de la fundació de l'Hospital fins el Juliol de 1936. I serà ben fàcil constatar que, en realitat, es tracta d'una valuosa aportació a la Història de l'evolució de la Medicina a la nostra terra. Es parla d'una galeria de personalitats de la cirurgia, la medicina i de les especialitats realment excepcionals, algunes inclús considerades mítiques en el panorama mèdic català; parlo de Cardenal, Recasens, Marimon, Rusca, Prió, etc.

La segona, història viscuda des de la primavera del 1939, es un altre tema; es

l'època contemporània en què tots ens coneixem, hem treballat junts amb convicció, serietat i responsabilitat. Així crec que s'ha aconseguit un Hospital modern, que ha desmitificat el «metge-individu» i ha creat una consciència de tasca comuna, oberta a totes les tècniques que la ciència i la modernitat ens han aportat.

Però, hi ha encara un altre aspecte a destacar. Les publicacions mèdiques són en general fredes per la seva precisió i moltes vegades mancades de tot interès literari. L'obra d'Agustí es un altre cosa; s'hi endevina una preocupació humanística, un afany de redacció correcta cuidant la paraula i l'expressió, d'intentar fer la seva lectura amable i enriquidora, de manera que les seves pàgines es segueixin amb interès i, potser, amb la recança d'acabar-les massa aviat.

En definitiva, crec que es tracta d'una obra valuosa, que ha estat editada com mereixia, considerant que, en fer-ho, la «Fundació Uriach» assoleix una vegada més un èxit absolut, indiscutible.

Dr. Víctor Salleras.

**HISTÒRIA
DE L'HOSPITAL
DEL SAGRAT COR
(1879 - 1980)**

INTRODUCCIÓ

El progrés tecnològic, iniciat en la segona meitat del segle XIX, assoleix el seu màxim exponent des del punt de vista científic, amb la Fisiologia experimental (Determinisme) que fins i tot incideix en el sistema i les condicions de vida i esdevé el testimoni fefaent d'una època decisiva en la història de la humanitat. En les ciències positives (Física i Química) aquest progrés fou notable. També ho fou en les Ciències Biològiques, entre les quals la Medicina hi començà a participar a partir de l'estudi analític dels teixits patològics i de la implantació jurídica de les autòpsies clíniques, establint el que podríem anomenar «l'Imperi de Virchow», quan es va conèixer que la malaltia pot ésser reconeguda a nivell cel·lular. Ara, en allò que pertany a la temàtica, és evident que els descobriments fisio-immunològics de Pasteur, estudiats paral·lelament des d'un punt de vista tècnic-morfològic per Koch, van suposar la implantació de l'antisèpsia i l'asèpsia en la nostra pràctica quirúrgica. Abans s'havia vençut el dolor; ara, es venia el problema de les infeccions.

Mentre Europa vivia aquest desenvolupament científic, Espanya es debatia en lluites polítiques, les quals acabaren en fets transcendents, transcorreguts durant pocs anys, com són les guerres Carlines, l'intent d'una nova dinastia monàrquica, l'adveniment de la Primera República i la restauració de la Monarquia Borbònica. A partir d'aquest darrer fet, s'albirà l'inici d'una època de pau i de creixement econòmic fonamentada, probablement, en l'esgotament de les convulsions polítiques i la influència del desenvolupament tecnològic europeu. Aquesta influència,

fou més notable a Catalunya per la seva proximitat a Europa, per la major responsabilitat en el treball i per l'esperit emprenedor que caracteritza els catalans. D'aquest període pròsper sorgeix la industrialització. Barcelona rebé les millors conseqüències i se'n va fer ressó amb la gran manifestació de l'Exposició Universal de l'any 1888. Però, aquest resorgiment va comportar noves convulsions sociopolítiques, promogudes per les reivindicacions laborals i per la lluita de classes, propagades, internacionalment, a través de les teories de Marx, i així s'arribà a situacions conflictives. A Barcelona, concretament, es desencadenaren un seguit d'atemptats contra la burgesia, entre els que destaquem la bomba que esclatà al Gran Teatre del Liceu el 1898, i la Setmana Tràgica del 1909.

Malgrat tots aquests conflictes sociopolítics ambientals, Barcelona seguia el seu procés d'expansió per a engrandir i millorar la ciutat, i lluità contra tots els obstacles que ho impedièn. Feia ja anys que després de moltes polèmiques i de fortes pressions polítiques s'havia aconseguit l'aprovació d'un gran projecte (1859), el Pla Cerdà, que es va començar a realitzar el 1867.

SITUACIÓ HOSPITALÀRIA A BARCELONA A FINALS DEL SEGLE XIX

El 1401, sota el regnat de Martí I l'*Humà*, el Consell Municipal dels Cent Jurats acordà l'agrupament de sis hospitals de Barcelona, tres de civils i tres d'eclesiàstics, i hom començà la construcció d'un nou centre hospitalari en el terreny de l'actual carrer de l'Hospital, que llavors s'anomenava dels «Malalts d'en Colom». En aquest terreny hi havia a finals del segle XII i començaments del XIII una casa on tenien

cura d'uns quants malalts, i que el canonge Guillem Colom convertí en un d'aquells sis hospitals, el qual aviat (1219) rebé la protecció del papa Honori III. L'obra destinada a fusionar els hospitals barcelonins fou construïda de llarg a llarg del segle XV. Entre el 1629 i el 1680 va ésser completat el conjunt amb la Casa de Convalescència; i després (1760) amb el «Real Colegio de Cirugía» (que avui ocupa la Reial Acadèmia de Medicina), en l'edifici que realitzà l'arquitecte Ventura Rodríguez durant el regnat de Carles III. Des de llavors i durant més de quatre segles, Barcelona només disposà d'aquest «Hospital de la Santa Creu» (que comptava, a més, des de mitjans del segle XIX fins el curs 1906-1907 amb la col·laboració de la Facultat de Medicina). La bella i noble construcció és una joia per a la nostra ciutat. Sortosament conserva intacta la seva estructura arquitectònica; però les condicions

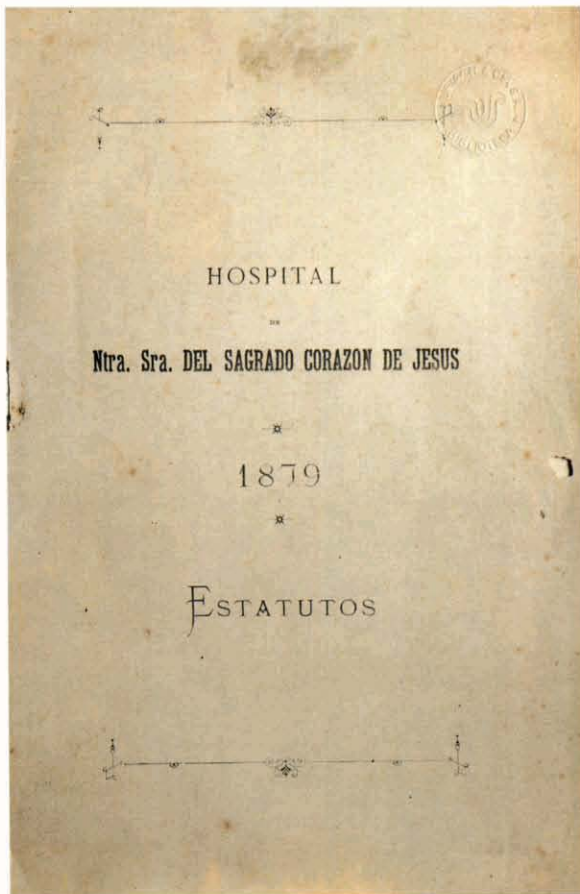
tècniques i sanitàries de l'Hospital eren insuficients i no gens adaptades a l'evolució de la Medicina. Els qui encara tinguérem ocasió de veure en funcionament l'antic Hospital de la Santa Creu, en conservem unes imatges tètriques, d'unes sales immenses de sostres altíssims, i remembrem la disposició de llits arrestellats, sense cap separació entre els caps, que solament permetien uns passadissos estrets entre les fileres, i tot plegat submergit en un desgavell de tos i gemecs que encara feia més tràgic l'espectacle.

FUNDACIÓ A BARCELONA D'UN NOU HOSPITAL

Ateses les circumstàncies ambientals de l'època, empitjorades encara per les constants calamitats epidèmiques (còlera, tifus, etc.) i per les malalties endèmiques (tuberculosi i sífilis) per una banda, i per la puixança de la societat civil, per l'altra, no ens hem d'estranyar que un grup de la burgesia, empès per sentiments caritatius, iniciés la tasca de gestionar i de fer contruir un hospital nou, que havia d'ésser ubicat fora del nucli urbà i que estaria dotat de les millors condicions higièniques, pròpies dels avenços d'aquell temps; hospital que acolliria els malalts d'una manera digna i adequada. La població de Barcelona juntament amb els pobles veïns, és a dir, Sants, Sant Andreu, Les Corts, Sarrià, Sant Martí de Provençals, entre altres, sobrepassava els tres-cents mil habitants: era, doncs, una població important. S'imposava de trobar una solució immediata a un problema greu, que no era factible de resoldre mitjançant els estaments oficials. Calia la iniciativa de la societat civil.

L'empresa de bastir un nou hospital va suposar moltes hores de treball, moltes gestions, però el propòsit fou finalment aconseguit. En una reunió que tingué lloc al Palau Episcopal el 8 de març de 1879, n'Emília Bonis va exposar el projecte, amb els corresponents permisos civils i eclesiàstics, i s'aixecà l'acta de constitució d'un hospital que duria el nom de «Nuestra Señora del Sagrado Corazón de Jesús».

Fou un esdeveniment important en l'àmbit de la ciutat, que propagaren tots els mitjans informatius. El 22 de març el «Diario de Barcelona» publicava una nota sobre la reunió celebrada al Palau Episcopal; es remarcava la voluntat dels promotors de

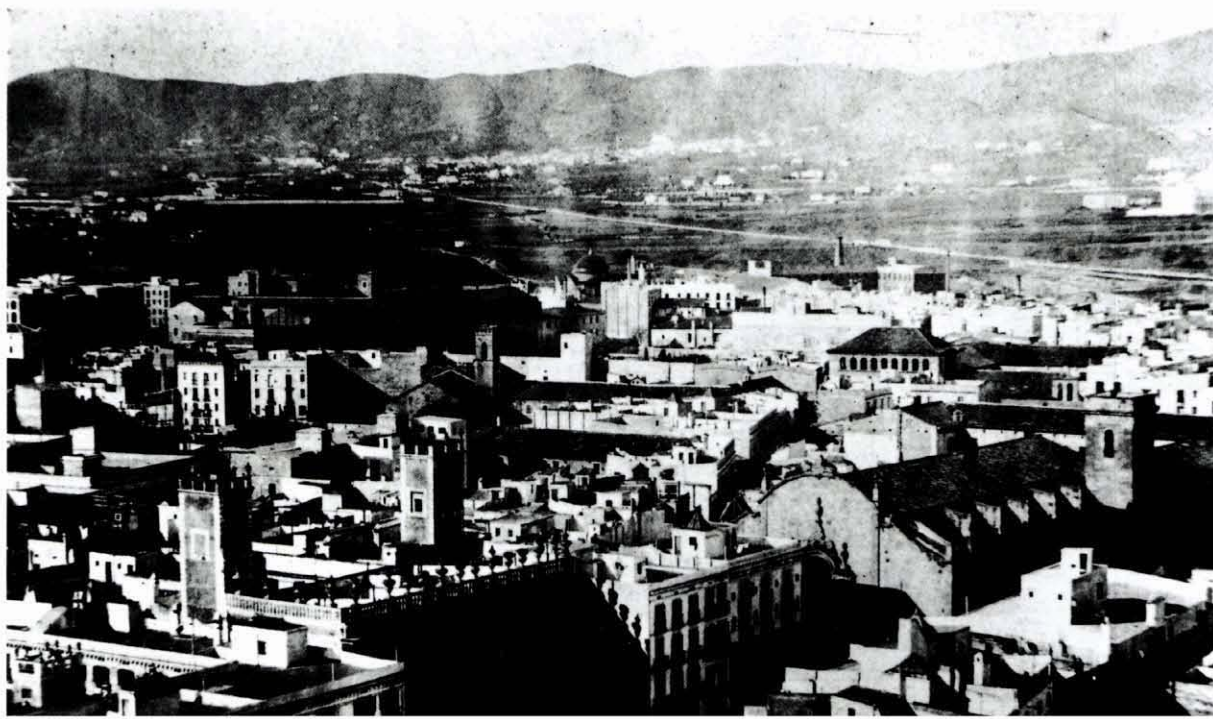

l'empresa, amb el seu ambiciós projecte d'engrandir la ciutat, mancada com estava de centres hospitalaris moderns. Altra-ment, i com sol succeir en els projectes importants, hi hagué reaccions d'oposició a la fundació del nou hospital, principalment per part del «Colegio Libre Profesional de Médicos», on es promogué una campanya contra el nou centre hospitalari, que podia perjudicar la clientela privada dels professionals de la Medicina. El 3 d'octubre de 1878, el Govern Civil de Barcelona aprovà els Estatuts de l'Hospital, presentats per les senyores promotores i per altres col·laboradors de la nova entitat. Encapçalaven les signatures de sol·licitud la senyora Dolors Artigas, Vda. de Callol, per poder de la senyora Dorotea Chopitea de Serra, i després en nom propi les senyores Carolina Rodríguez, Elvira Gibert de Pi, Dolors Doria, Vda. de Casades i Emilia Prat de Sancho. Es feia constar en un article transitori que un cop aprovats els Estatuts pel Govern Civil, es nomenarien les Junes Directiva i Consultiva de l'entitat. En un altre article es determinava que l'assistència dels malalts aniria a càrrec de les Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paül; en altres llocs s'especificava que els malalts serien admesos sense distincions de sexe, edat ni creences religioses, essent, però, la Religió Catòlica la pròpia de la Institució. Quedava constància, també, que la Junta Directiva la presidiria un eclesiàstic.

INSTAL·LACIÓ PROVISIONAL DEL NOU HOSPITAL

La planificació de l'Hospital ja estava molt avançada quan es celebrà la reunió del 8 de març. A continuació, i segons expressa Danon, el 28 d'abril de 1879 es subscrivia el contracte de lloguer d'una casa espaiosa, situada a l'Eixample, corresponent al número 27 del carrer del Rosselló. El contracte es firmà per quatre anys, amb un augment anual progressiu del lloguer: el primer any 12.000 rals; el segon 16.000; el tercer 20.000 i el quart 24.000 rals.

La casa constava d'un cos principal i de dos patis, un a cada banda de l'edifici, que van ser destinats a construccions auxiliars i a jardí. A la banda dreta de la planta baixa hom instal·là la sala d'operacions, molt gran, ben il·luminada i equipada amb dues taules. En aquell temps fou considerada com una «magnífica» sala. A la mateixa planta s'hi disposaren les sales per a homes, una de les quals amb quatre llits i pintada de blau, destinada als malalts d'oftalmologia; al pis principal s'hi posaren les sales per a dones; el segon pis fou habilitat per a la Comunitat Religiosa i el

Senyora Dorotea Chopitea de Serra
(retrat a l'oli que es conserva exposat
a l'Hospital del Sagrat Cor).

soterrani per a la cuina i el magatzem. De les dues dependències auxiliars construïdes en els patis, una es destinà a la casa del capellà amb la Capella, i l'altra a la consulta externa, sala d'espera i farmàcia. El 26 d'abril de 1879 el «Diario de Barcelona» redactà una nota fent constar que la Junta Directiva de l'Hospital havia determinat que es realitzessin totes les millores necessàries per a una bona assistència dels malalts.

El 16 de juliol de 1879, a les cinc de la tarda s'esdevingué l'acte solemne de la inauguració del *Hospital de Nuestra Señora del Sagrado Corazón de Jesús*. Hi assistiren la Junta formada per Dolors Artigas Vda. Callol, Dorotea de Chopitea, Dolors Doria de Casades, Elvira Gibert de Pi, Carolina Rodríguez i Emília Prat de Sanchó. També hi assistí la Junta Consultiva formada per Ignasi de Castells i de Basols, Magí Pla i Soler en qualitat de relator del Bisbe de la Diòcesi. El brigadier Sr.

Carrera, feu acte de presència en representació de l'autoritat militar. No hi va faltar una comissió de l'Ajuntament de la Vila de Gràcia, el Diputat Provincial pel districte de Gràcia, Marià Puig, i De la Cortina fiscal de l'Audiència. També hi participaren, a més de nombrós públic, el Cos Facultatiu presidit pel Director de l'Hospital, Manuel Osío Valero i les Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paül. El prevere Miquel Saló, President de la Junta Consultiva i Delegat del prelat de la Diòcesi en la Junta Directiva, donà les gràcies a les autoritats presents i al públic en general, i llegí un telegrama cursat pel Papa Lleó XIII, en què donava la seva benedicció apostòlica. Els primers donatius que es van rebre per a posar en marxa l'Hospital foren 100 pessetes d'un anònim, 5 pessetes d'Elvira Pi, 2 pessetes de Carolina Rodríguez i 5 pessetes de Dorotea Chopitea de Serra. En el moment de la inauguració el centre comptava amb un fons de 3.029 pessetes.

LA DIRECCIÓ MÈDICA

Cal que ens detinguem en la figura de Manuel Isidoro Osío Valero, primer director de l'Hospital. Era oftalmòleg, natural de Caracas, incorporat a la Universitat de Barcelona el 1873. Vivia al carrer d'Àusias Marc, número 5. En aquell moment, Osío gaudia d'un gran prestigi entre la societat barcelonina, sobretot per les conferències que regularment donava a la «Sociedad Médico-Farmacéutica». A més del càrrec de Director de l'Hospital, hi exercia la seva especialitat juntament amb el Dr. Carreras Aragó, creant, per tant, el primer servei d'oftalmologia d'Espanya.

El 4 de març de 1881, en la sessió de la Junta Directiva, hom acordà nomenar Vice-Director de l'Hospital a Salvador Cardenal Fernández, el qual passà a ocupar el càrrec de Director quan Osío traslladà la seva residència a Madrid. Exactament, no es pot precisar la data en què el Dr. Cardenal ocupà definitivament la direcció. Però, dades recollides per Pulido, afirmen que l'any 1883 Osío ja residia a la capital d'Espanya.

L'activitat de l'Hospital fou molt intensa. Segons informà el «Diario de Barcelona», amb data del 15 de juliol de 1881, durant el primer any es realitzaren més de cent intervencions quirúrgiques, nombre molt elevat degut a les moltes intervencions efectuades en el servei d'oftalmologia d'Osío, aleshores ajudat per Joan Antoni Barraquer i Roviralta, incorporat a l'Hospital després d'un sojorn a París amb la finalitat d'especialitzar-se en oftalmologia.

LA CONSTRUCCIÓ DE L'HOSPITAL DEFINITIU

Tanmateix i després de cent anys, cal ponderar la fermesa de propòsit de tots els qui portaren a terme l'empresa. Tinguem ben present que des de la fundació de l'Hospital fins l'entrada en funcionament de tots els serveis, tan sols transcorregueren tres mesos. L'actitud de les Juntes Directivas i Consultivas encarant-se amb decisions ràpides i els èxits assolits, portaren a la Junta Directiva a plantejar-se la qüestió de construir un edifici propi i definitiu per a l'hospital. Així, el 29 de desembre de 1880, se celebrà una reunió per tal de prendre l'acord de compra d'un terreny, propietat de Pere Vedruna i Minguella, situat en el terme municipal de les Corts, entre els terrenys ocupats per la fàbrica Batlló i la Carretera de Sarrià.

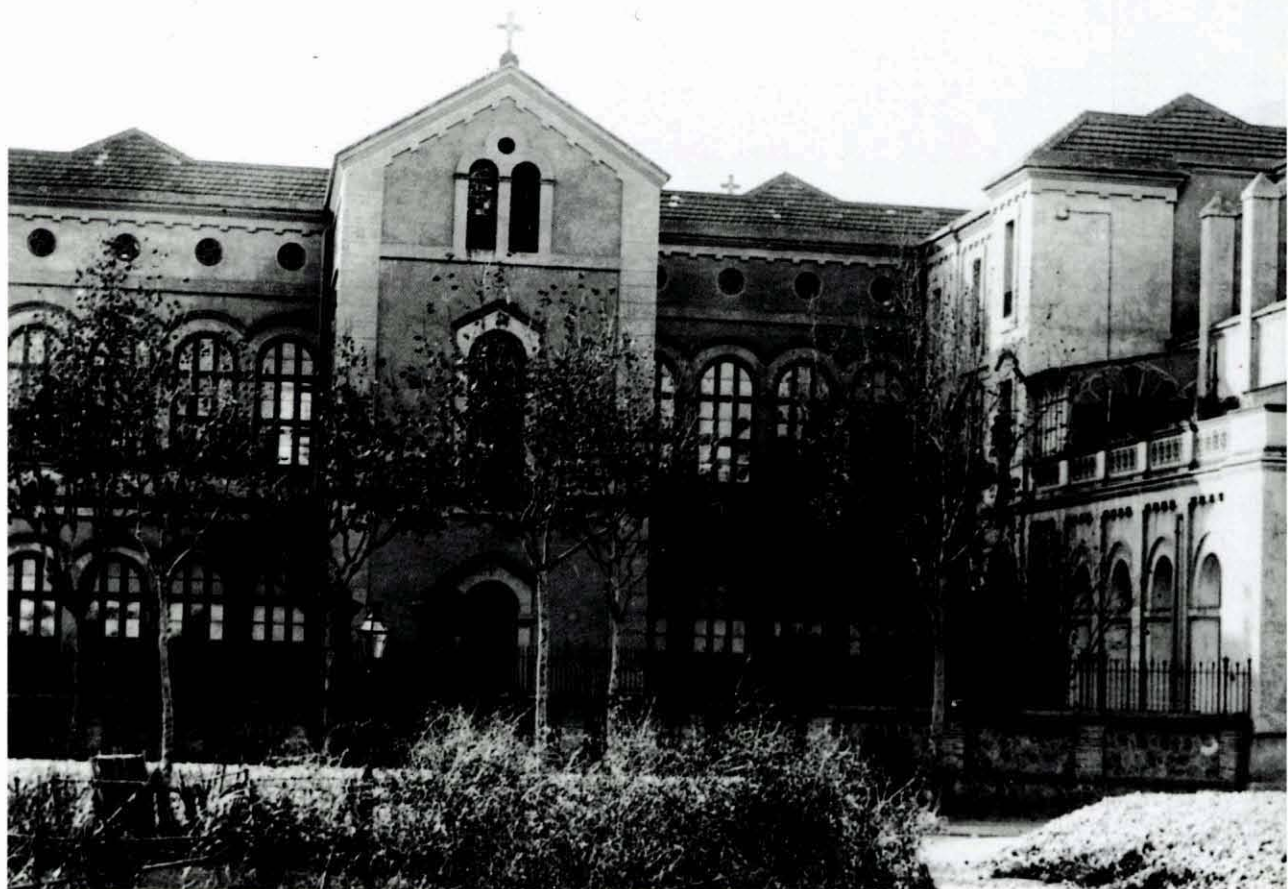
L'escriptura de compra, autoritzada pel notari de Barcelona, Lluís G. Soler Pla, el 26 de febrer de 1881, fou signada per Josep M.ª Serra Muñoz, marit de Dorotea de Chopitea, Presidenta de la Junta Directiva en nom propi i en representació d'aquesta Junta. El preu de la compra fou de 54.601,70 pessetes i aquesta quantitat es recaptà per subscripció de 250 cèduls emeses per valor de 250 pessetes cada una, segons un acord pres en una reunió de la Junta Directiva del 15 de març de 1881. Confiaven que amb aquesta subscripció es podrien cobrir els 11.000 duros de la compra del terreny, i que amb la quantitat sobrant de 1.000 o 2.000 duros, més uns 1.000 que aportà Josep M.ª Serra, en qualitat de préstec, es podrien començar les obres. Aquestes s'iniciaren el 4 d'abril de 1881, amb el compromís que serien finides en el termini de dos anys.

Efectivament, el projecte i la realització s'encarregaren a l'arquitecte Geroni Granel, qui assumí el compromís del termini, i que acomplí puntualment pel que fa referència a l'edifici de l'Hospital. Tant es

així que el dia 29 de juny de 1883 es va inaugurar i al mateix temps començà el seu funcionament. Les obres de l'església quedaren endarrerides encara que ben aviat es varen acabar; era el mes de març de 1885 quan es pogué inaugurar, havent sufragat les despeses de la construcció d'aquesta església Na Dorotea de Chopitea, amb la quantitat de 30.000 pessetes, que donà en memòria del seu espòs, mort a la vila de Sarrià el 29 d'agost de 1882.

El solemne acte d'inauguració del nou edifici de l'Hospital consistí en el trasllat dels malalts en una processó des del local del carrer del Rosselló fins al nou hospital al carrer de Borrell. El Molt Il.lustre Vicari Capitular de la Diòcesi, Ignasi Palà, portava la custòdia sota tàlem, seguit de les autoritats civils i militars. A continuació anaven les Junes Directivas i Consultivas de l'Hospital, el Cos Facultatiu presidit pel Dr. Cardenal que aleshores ja n'era el Di-

rector, els familiars dels malalts i un nombre públic. La cerimònia fou amenitzada per la Banda de Música del Regiment d'Enginyers de l'Exèrcit. Seguidament, finit l'acte, s'autoritza el públic per a visitar les noves instal·lacions.

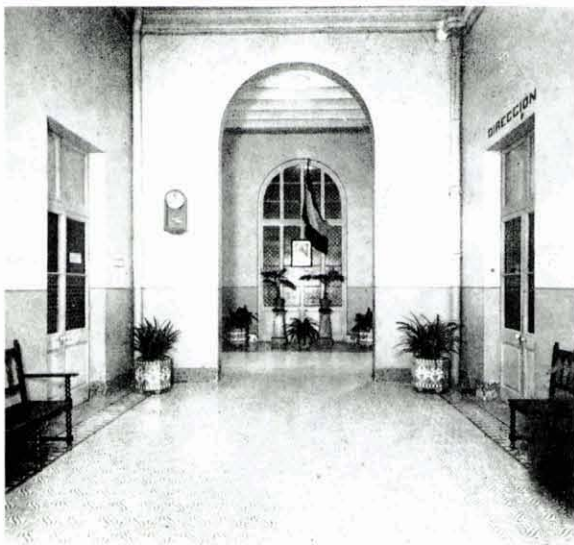
L'estructura de l'edifici era una mostra digna dels hospitals de l'època, pròpia de la concepció arquitectònica d'aquell moment; l'església formava part del conjunt, essent

el cos central de la construcció. La façana donava als carrers de Borrell, Claudio Coello (avui Londres) i Carretera de Sarrià. A la banda dreta de l'església, s'hi bastí un altre edifici més petit destinat a les consultes externes. Darrera del cos central i adossat a aquest, hom construí un gran vestíbul d'entrada a l'Hospital que comunicava amb els departaments: Administració, Direcció, Sala de Juntes i amb una sala pels metges de guàrdia i la

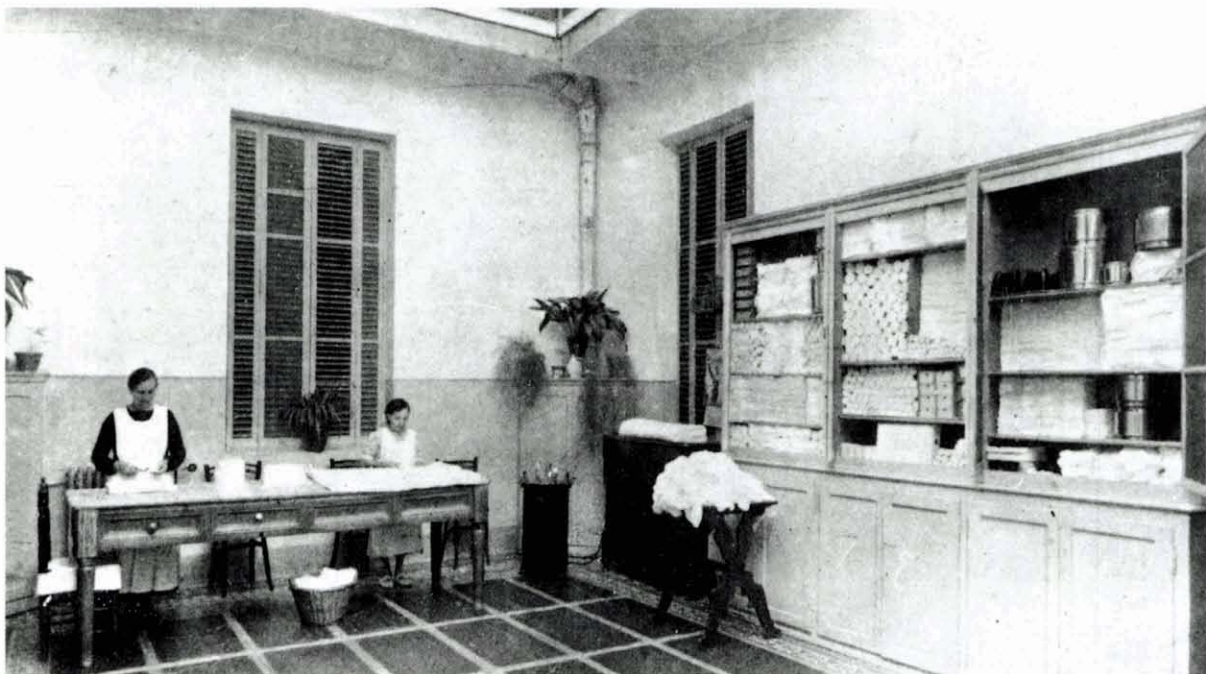

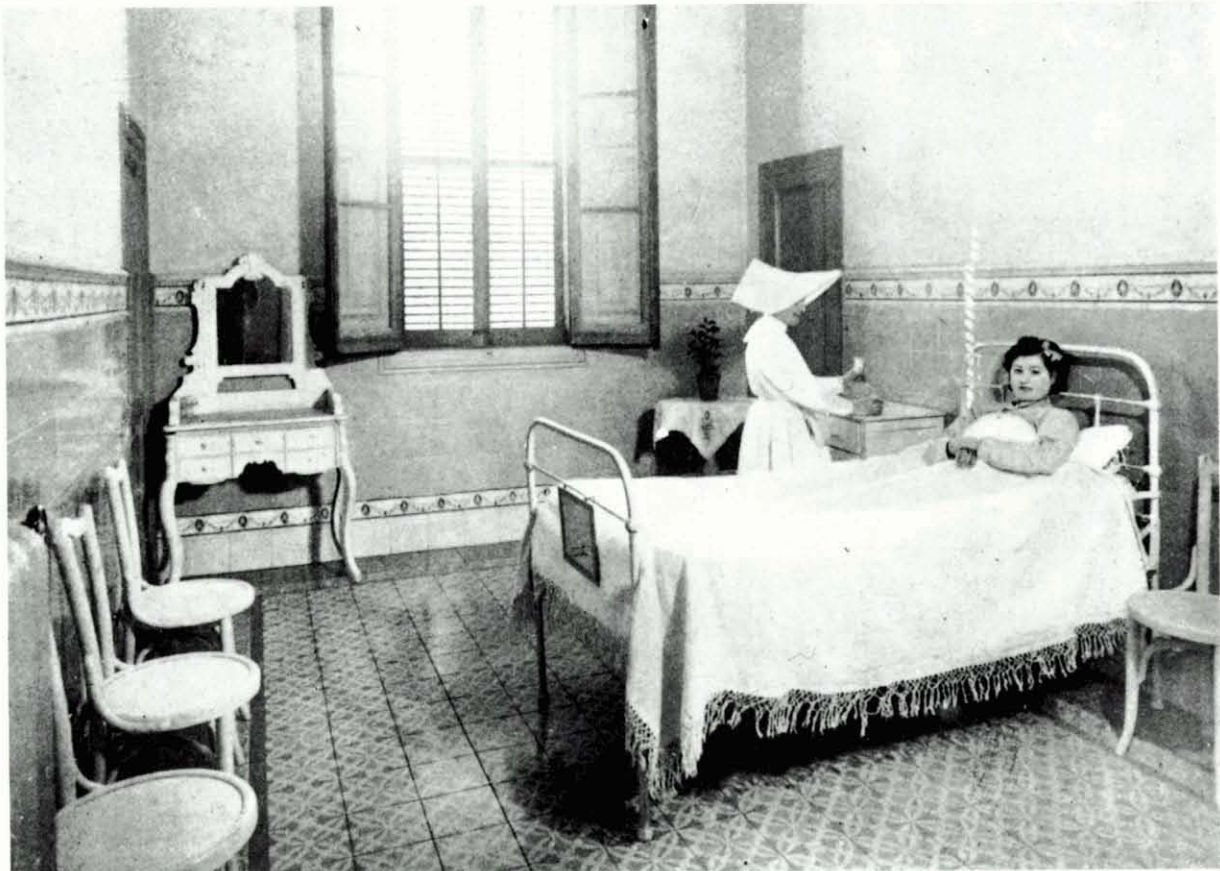
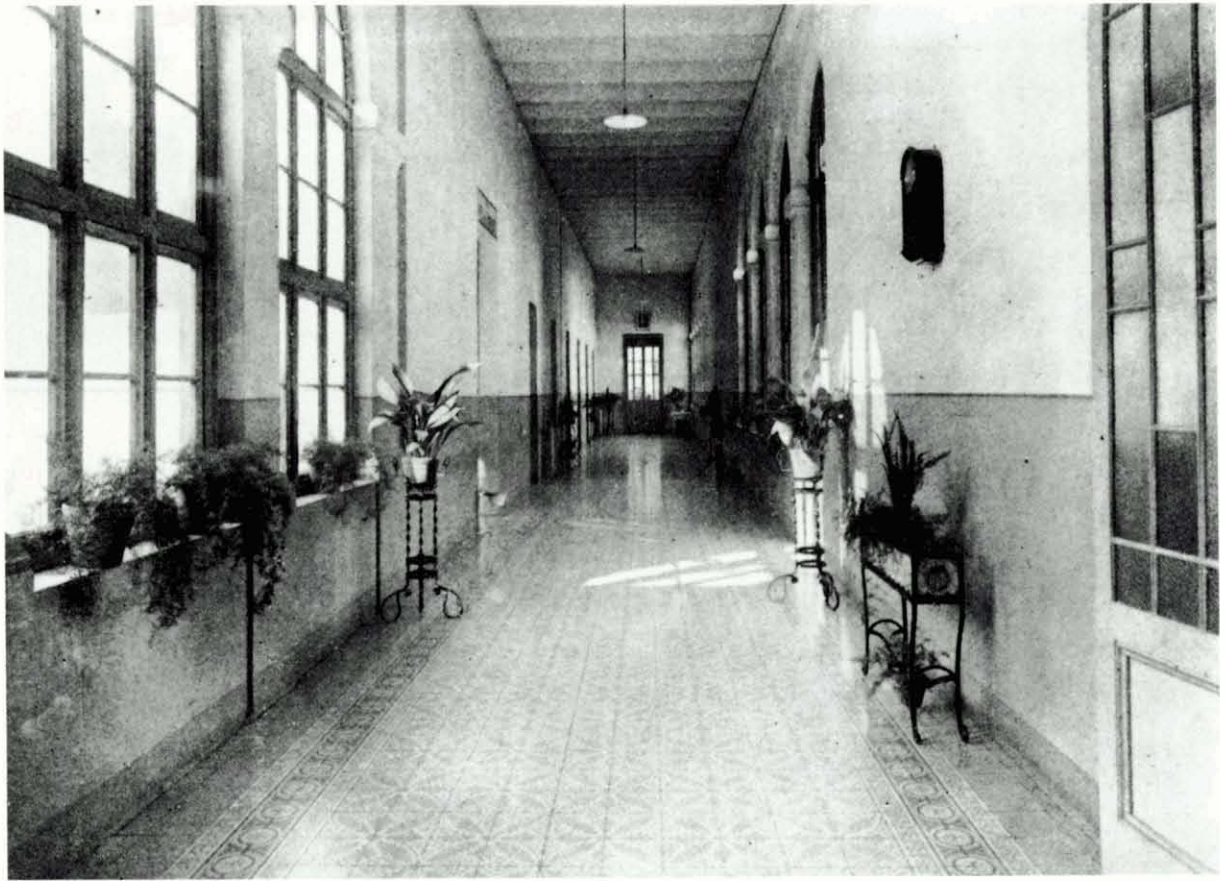
Comunitat Religiosa. El vestíbul estava il·luminat per llum natural mitjançant una gran claraboia, la qual era, al mateix temps el sòl de la sala d'esterilització i del planxador, que a la vegada estaven il·luminats també per llum natural, mitjançant una altra claraboia, que formava el sostre de l'esmentada sala. Al fons del vestíbul d'entrada, després d'una arcada, hi havia dos vestíbuls laterals, dels quals arrencaven unes grans escales que comunicaven amb la planta superior; per la part del fons, els vestíbuls donaven a les galeries formant un creuer amb el bloc central.

Per les galeries es passava a dos pavellons; el de la banda esquerra, distribuït en tres sales generals amb una cabuda de 10 llits cadascuna, i el de la banda dreta, distribuït en dues sales generals i sis habitacions de dos llits, i així a cadascuna de les dues plantes del pavelló, destinades als malalts distingits. En la part del fons de la galeria esquerra es construí un edifici de tres plantes. La façana donava al carrer de Borrell. La planta baixa es dividí en dues grans sales, una per als Caps de Servei, l'altra per a personal auxiliar, i la resta es destinà a les sales d'operacions i d'anestèsia. Els pisos superiors tenien una entrada independent de l'Hospital, també pel carrer de Borrell; foren destinats a residència dels metges de guardia.

Actualment, aquests pisos estan habitats pels clergues de la Parròquia de Sant Eugeni I Papa. També es construí un pavelló per a la sala d'autòpsies, construcció que exigí el Dr. Cardenal ja que la considerava imprescindible per assolir el nivell científic europeu. En el pavelló central, sobresortint del creuer de les galeries, a la planta baixa hi havia la cuina i el menjador; en el primer pis, el dormitori de la Comunitat Religiosa i en una altra dependència un espaiós sa-fareig.

PRIMERES ORIENTACIONS ASSISTENCIALS

L'Hospital de Nuestra Señora del Sagrado Corazón de Jesús fou projectat com a un centre d'especialitats. Tant Osío com Cardenal influïren en aquest aspecte, és a dir, introduïren la naixença d'un progrés. Amb aquest propòsit, Cardenal feu moltes visites als hospitals estrangers per tal d'aportar una visió més àmplia de l'evolució mundial de la Medicina.

En traslladar-se Osío a Madrid, es féu càrrec del servei d'Oftalmologia Joan Antoni Barraquer i Roviralta, justament quan s'inaugurà el nou edifici, però només fins l'any 1887, car, a partir d'aquest moment, abandonà el servei per tal d'atendre la clientela privada en el seu consultori del carrer de l'Hospital, i, al mateix temps, fundava el seu servei a l'Hospital de la Santa Creu. Per tant, el servei d'Oftalmologia de l'*Hospital de Nuestra Señora del Sagrado Corazón de Jesús* quedà interromput, fins a recobrar la seva activitat

l'any 1891, quan se'n feu càrrec Josep M.ª Biada.

Les consultes externes s'atenien amb una total independència dels serveis hospitalaris. Aquest departament estava dirigit per Antoni Bartomeus Casanovas, ex President del Col·legi de Metges, alternant aquest càrrec amb el de cirurgià de l'Hospital de la Santa Creu. El metge segon de la consulta externa era Bach Escofet. Durant el primer any, aquest servei va atendre 1.297 malalts, una xifra important en les estadístiques d'aquell temps, sobretot si tenim present la situació geogràfica de l'Hospital, allunyat de l'antic centre urbà i amb escassos mitjans de comunicació.

El servei de malalties generals (actualment Medicina Interna) estava dirigit per Joan Anguera i Caylà (1842-1919), fill de Reus, membre de la Reial Acadèmia de Medicina, President de la Germandat de Sant Cosme i Sant Damià. En morir Anguera es féu càrrec del servei Josep Bach i Escofet, i, en qualitat de practicant, hi va entrar l'Ermengild Puig i Sais, estudiant del darrer curs de Medicina (1885-86), el qual hi treballà durant un any. El 1891, ja llicenciat, es reincorporà al Servei, que va rebre el nom de Policlínica, de la que en l'any

1900 li concediren el càrrec de Director. Era un treballador infatigable. Fins el 1901 fou el metge segon de Medicina (malalties generals); el 1904 passà a segon metge de Medicina de la Infància, pel que hagué de deixar la direcció de la Policlínica. El 1907, d'una manera provisional, es va ocupar de la Prefectura del Servei de Medicina, provisionalitat que durà vint anys, fins que morí Cardenal (1927). Bach passà llavors a ocupar el càrrec de Director de l'Hospital i Puig i Sais fou el titular del servei de Medicina. Cal destacar la figura de Puig i Sais, autor d'una labor constant, que consagrà tota la seva vida a l'Hospital. Era fill d'Albons (Baix Empordà), llicenciat per la Facultat de Medicina de Barcelona el 1886, membre electe de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, fundador del Sindicat de Metges de Catalunya i President de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears.

Una altra figura també rellevant del Servei de Medicina va ésser Francesc Carbonell i

Solés, guanyador del Premi convocat per l'Acadèmia d'Higiene sobre Legislació Sanitària Espanyola, publicat a la «Gaceta Médica Española».

El servei de Medicina de la Infància d'aquest Hospital fou el primer que es fundà a Barcelona. Només s'admetien els infants a partir dels dos anys i que no estessin afectats per malalties cròniques. La direcció es va encomanar a J. Viura i Carerras (1851-1930), el qual, juntament amb Cardenal, fundà la «Sociedad Médica El Laboratorio», que posteriorment es va fusionar amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, i acabà finalment en l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques. També era membre electe de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona (1893); el seu discurs d'ingrés versà sobre «Concepto de la antisepsia interna en las enfermedades de la infancia». En crear-se aquest servei a l'Hospital, el metge segon era Eduard Degollada; poc temps després, el 1904 es nomenà Puig i Sais per ocupar aquest càrrec. Amb motiu de la fundació del servei, Bartomeu Robert va escriure un article sobre «Conceptos de la Pediatría», publicat a la «Revista de Ciencias Médicas».

Es crearen altres serveis d'especialitats, encara que alguns ja existien en el primer Hospital des de la seva fundació. Destacarem el servei d'Urologia, que al començament regentava Modesto Ortiz, ajudat per Pagès i Puig en qualitat de metge segon, si bé molt aviat passà a ésser Cap de Servei i desenvolupà una intensa activitat, justament quan l'especialitat es limitava al cateterisma vesical, que practicava amb molta habilitat, i a la litotrícia abans de l'aparició dels instruments d'il·luminació endoscòpica. Pagès es beneficià de l'aplicació dels mètodes d'antisèpsia quirúrgica imposats per Cardenal. En aquella època, Pagès fou el metge més consultat de tot Catalunya; elevà el nivell de la Urologia, poc apreciada fins aleshores, pel seu caràcter purament mecànic, a una veritable especialitat científica, prestigiada pel progrés quirúrgic i funcional de la patologia renal; també, molt sovint, feia visites a les

Dr. Pagés Puig

clíniques urològiques de París regentades per especialistes eminents, com Guyon i Albarran.

El servei de les malalties de la pell, segons una referència del «Diario de Barcelona» del 9 d'abril de 1893, estava regentat per Joan Cabot (segons Danon: Josep Cabot i Rovira).

El servei de malalties de l'oïda estava desvinculat de les del nas i de la gola; en el primer local estava a càrrec de Joan Mañé, i, a partir de la inauguració de l'Hospital definitiu, en el 1893, el regentà Botey.

La descripció del servei de Cirurgia mereix una atenció especial. Fou el més rellevant de l'Hospital i gràcies a Cardenal assolí una categoria científica inqüestionable. Salvador Cardenal Fernández va nèixer a València l'any 1852. El seu pare era enginyer de camins i es traslladà a Barcelona quan Cardenal tenia dos anys. Es llicencià per la Facultat de Medicina de Barcelona. Fou preparador anatòmic d'aquesta darrera per oposició, metge de la Casa de Caritat de la Diputació Provincial de Barcelona i metge de l'empresa tèxtil «Hermanos Girona».

Dr. Salvador Cardenal.

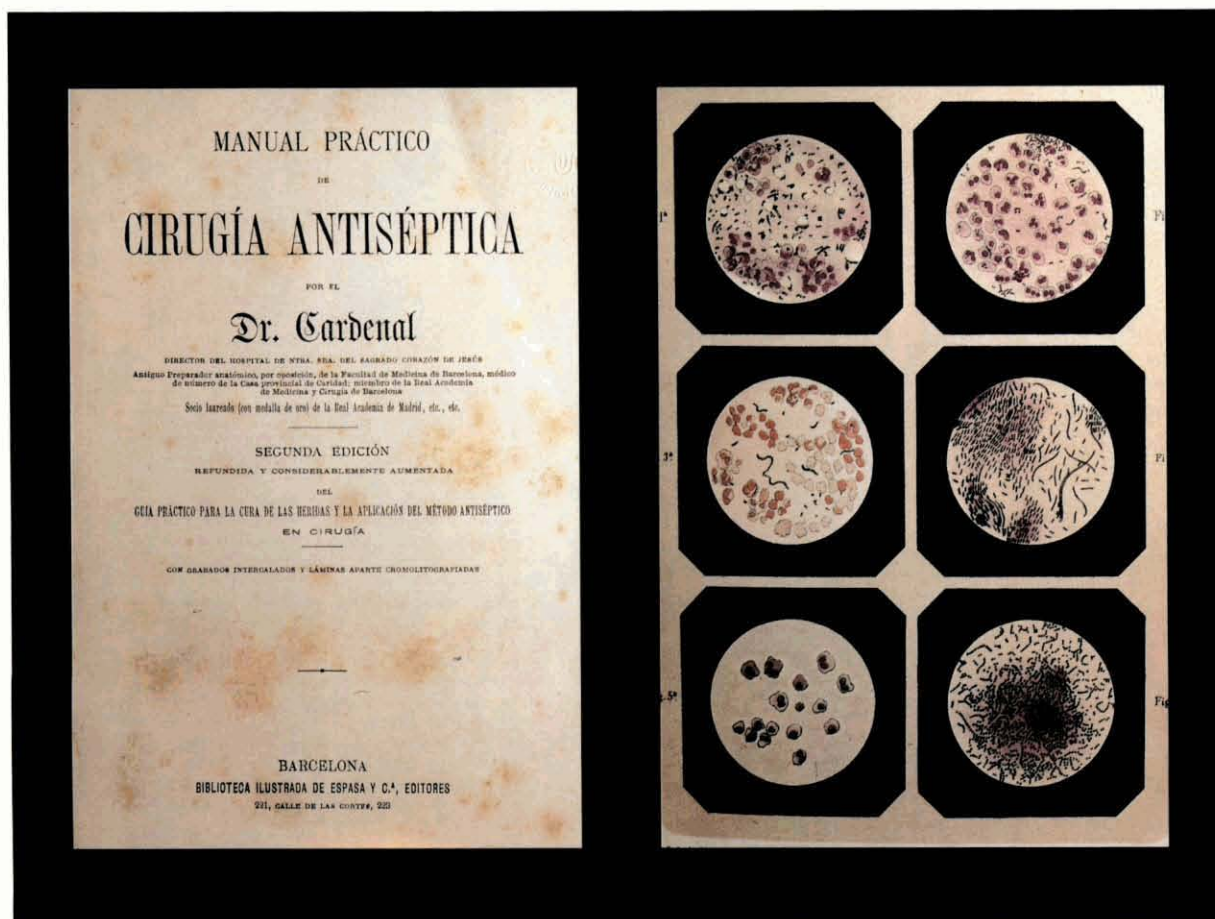
Quan es fundà l'Hospital el 1879, és a dir, en el primer local, Cardenal fou l'encarregat del servei de Cirurgia. Poc temps després, amb trenta anys, el nomenaren Director Adjunt de l'Hospital i quan s'inaugurà el nou edifici ja n'era el Director. Tanmateix era molt jove en el moment d'ocupar aquest càrrec però no ens ha d'estranyar si considerem la seva labor, tot aportant noves tècniques i experiències recollides de les seves visites als hospitals estrangers. El 1879, ja havia visitat per primera vegada Billroth a Viena i va copsar l'eficàcia de l'aplicació de la «Teoria de Lister» en la Cirurgia, acceptada principalment en les contrades nòrdiques; convertida en dogma a Anglaterra i Alemanya; discutida, encara, i poc acceptada a França. En el nostre país era pràcticament desconeguda, fins i tot en els centres universitaris; a la càtedra de Patologia Quirúrgica, el titular de la qual era el polifacètic i prestigiós Giné i Partagàs, i altres catedràtics de Quirúrgica, com Wenceslau Picas i Joaquim Gil i Borés, encara practicaven la Cirurgia tradicional, denominada Patologia externa, ja que estava limitada a l'extirpació de tumors externs, abscessos, etc. Mai no abordaven el risc d'intervenir les cavitats, degut a la mortalitat segura, produïda per

les infeccions i les complicacions consecutives. Així es practicava aquesta especialitat fins que Cardenal imposà la Cirurgia antisèptica com un dogma. Hagué d'afrontar, però, l'animadversió i la mofa de molts, lluitant per inculcar que científicament el concepte d'asèpsia era diferent del concepte d'higiene i del de netedat. Sortosament, al cap de pocs anys el seu esforç fou un èxit evident i espectacular. Era el moment en què es vivia el major progrés quirúrgic de tots els temps, i que Cardenal seguia apassionadament. El 1880 publicà «Guía práctica para la cura de las heridas y la aplicación del método antiséptico en Cirugía», i en 1881, practicà la primera laparatomia que es féu a Espanya.

Quan s'inaugurà el nou edifici de l'Hospital, coincidí amb la primera fase de la pràctica de la cirurgia abdominal. El 1886, Cardenal havia realitzat trenta-dues laparatomies, de les quals solament dues foren per afeccions intestinals (càncer d'intestí i tumor

de mesenterí), que ocasionaren la mort dels dos pacients en qüestió. Les altres trenta es practicaren per afeccions ginecològiques, de les quals vint-i-una malalties guariren i les altres nou moriren. Seguint amb aquest progrés de la cirurgia abdominal també podem esmentar altres intervencions practicades a l'Hospital, que en aquell moment tingueren molta importància: quatre quists hidatídics de fetge, una hidatidosi peritoneal generalitzada, una esplenectomia, dues apendicectomies, un abcés estercoraci, dues peritonitis tuberculoses i dues estrangulacions intestinals internes. El 1894 s'havien practicat cent onze laparatomies.

El 28 de gener de 1893, F. de Sojo féu una comunicació a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona sobre la primera gastroenterostomia practicada amb èxit a Barcelona. No hi ha indicis que se n'hagués efectuat abans en el departament de Cardenal, però el cert és que aquesta in-

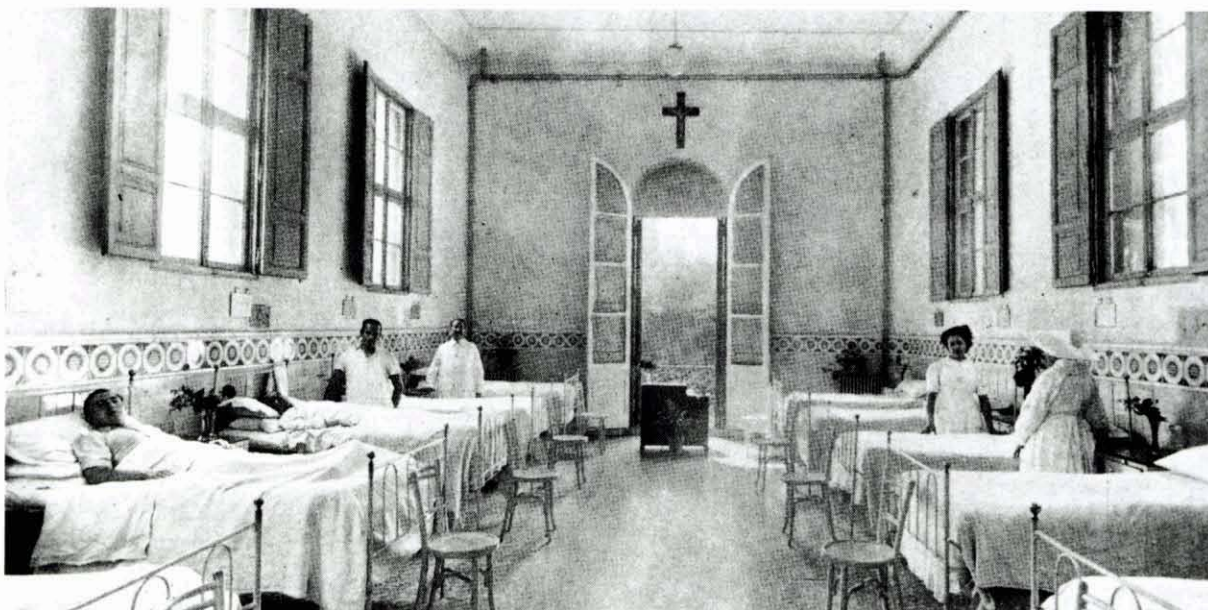

tervenció es practicà amb freqüència en la terapèutica quirúrgica de l'ulcus gastroduodenal, àdhuc amb èxits espectaculars, especialment en els malalts afectats d'estenosi pilòrica. A partir d'aquells anys, a més de la cirurgia ginecològica, les laparotomies per afeccions digestives són la regla; és per això que citarem una estadística d'intervencions del servei de Cirurgia de Cardenal, recollides per Gallart y Esquerdo. Hem constatat:

- * cinc hepatotomies per quists hidatídics de fetge.
- * tres enterotomies per anus artificial, totes sense mortalitat.
- * dues colostomies per càncer, totes amb mortalitat.
- * una gastrostomia per estenosi de l'esòfag per càncer, seguida de defunció.
- * set reseccions del recte, pel mètode de Kraske, totes per càncer de recte, amb una sola defunció.
- * set reseccions parcials de recte sense defunció.

Aquestes dades demostren el gran progrés realitzat en pocs anys i la definitiva incorporació de la Cirurgia en les afeccions abdominals, especialment les de l'aparell digestiu. Aquesta labor realitzada en el servei de Cirurgia de l'Hospital tingué una gran repercussió ciutadana i causà un im-

pacte dintre de la classe mèdica: tant és així, que es produí una afluència massiva dels metges a les sessions operatòries que Cardenal realitzava els dimarts i els divendres de cada setmana, convertint-se en un autèntic espectacle, tant per la incògnita d'allò que es podien trobar en practicar les laparotomies, com per la forma de resoldre les situacions compromeses. Així ho descriu emotivament el seu deixeble Castellà. També me les havia comentat moltes vegades Gallart Monés, assistent assidu de les sessions en la seva època d'estudiant. Aquestes sessions operatòries esdevingueren molt importants; fins i tot hi assistien figures de la Cirurgia europea, entre les quals hem de citar Billroth, en una ocasió invitat per Cardenal, amb l'objecte de realitzar una sessió operatòria a l'Hospital. En aquesta ocasió, durant els dies que Billroth sojornà a Barcelona, s'allotjà a casa de Cardenal car els unia una gran amistat. Kocher (Berna), també figura europea, invitat per Cardenal, realitzà una sessió operatòria, després narrada per Castellà, el qual ens diu que intervingué una hernia inguinal, aplicant el seu propi mètode de fixació del monyó del sac de la paret abdominal. En una segona intervenció programada, Kocher cedí el bisturí a Cardenal per practicar una imperforació anal; Kocher actuà en funcions d'ajudant de camp.

L'ESCOLA DE CIRURGIA IMPULSADA PER CARDENAL

Podem afirmar que el servei de Cirurgia de l'Hospital fou la primera escola moderna de la Cirurgia espanyola d'on sortiren grans figures del nostre país. En primer lloc, hem de citar Sebastià Recasens i Girol, llicenciat a Barcelona el 1882. Ingressà al servei de Cardenal on va romandre fins a 1902. En aquest any guanyà la càtedra d'Obstetrícia i de Ginecologia de la Facultat de Medicina de Madrid, on causà gran admiració pel seu criteri i la seva tècnica quirúrgica adquirida al llarg de la seva permanència al costat de Car-

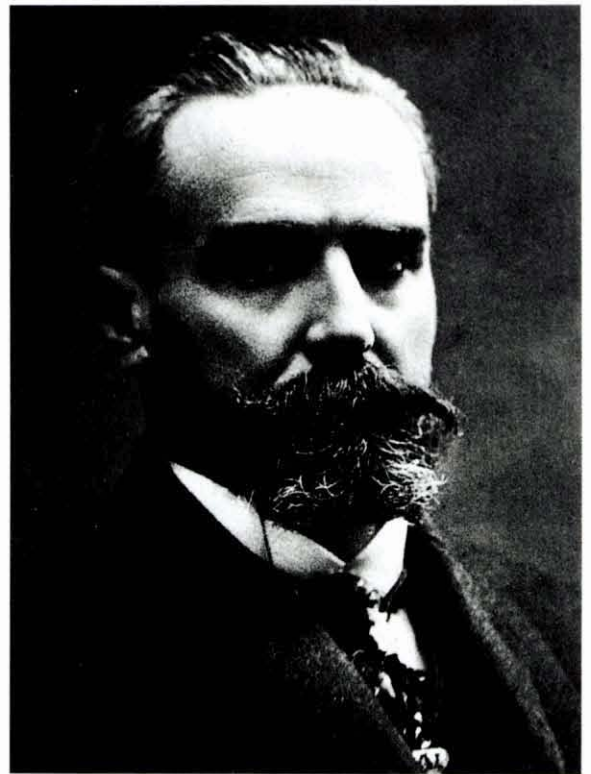

Professor Sebastià Recasens i Girol.

denal. Ha estat considerat com el veritable fundador de la Ginecologia espanyola. A Barcelona establí la seva consulta privada a la Ronda de Sant Pere, número 32. Muntà una clínica privada en el carrer de València, número 357, davant del convent de les Saleses del Passeig de Sant Joan. Però, en traslladar-se a Madrid, traspassà la clínica al seu company Rusca, i posteriorment, en morir aquest, passà a ésser propietat de Ribas i Ribas i després del seu fill Ribas Isern qui la dirigí fins fa pocs anys. Recasens fou el tocòleg de la Casa Reial i assistí tots els parts de la Reina Victòria Eugènia.

Un altre deixeble destacat de l'escola Cardenal fou Francesc Rusca i Domènech. Nat a All (Baixa Cerdanya), llicenciat per la Facultat de Medicina de Montpeller (França), revalidà el títol a Espanya, i ingressà en el servei de Cirurgia de l'Hospital del Sagrado Corazón. Poc temps després, Cardenal li encarregà la prefectura del departament de «Ferides i contusions». Es doctorà amb una tesi sobre «Circulo vicioso en la gastroenterostomía». El 1905, es presentà a oposicions per la Càtedra de Patologia Quirúrgica de la Facultat de Medicina de Barcelona i la guanyà amb una important memòria sobre «Melanoma». Naturalment, hagué de deixar el servei de Cardenal i passà a l'Hospital de la Santa Creu, la seu de la Facultat de Medicina, fins que en el 1907, aquesta última es traslladà al nou edifici del carrer de Casanova. Rusca

Dr. Francesc Rusca i Domènech.

va morir el novembre de 1909, als quaranta anys, víctima d'una complicació d'una lesió causada en practicar una traqueotomia d'urgència.

Lleó Cardenal i Pujals, fill de Salvador Cardenal, també fou un deixeble distingit. Nat a Barcelona el 31 de gener de 1878, llicenciat per la Facultat de Medicina de Barcelona en 1899, i doctorat a la Universitat de Berlin i, posteriorment, la de Viena, on romangué durant molt temps. Col·laborà es-

Enterrament del Dr. Rusca.

poràdicament a l'Hospital durant les seves estades a Barcelona. Més tard oposà a la plaça de Cirurgia de l'Hospital La Princesa de Madrid. Finalment, guanyà la càtedra de Cirurgia de la Facultat de Medicina de Madrid, el 22 de maig de 1913. Exercí el càrrec durant trenta anys, implantant rigorosament les teories asèptiques que el seu pare havia introduït a Espanya. Durant la llarga vida de professor de la Facultat de Medicina de Madrid fou el pare científic de molts catedràtics d'altres Facultats del país. Lleó Cardenal i Pujals morí a Madrid el 14 de juny de 1960.

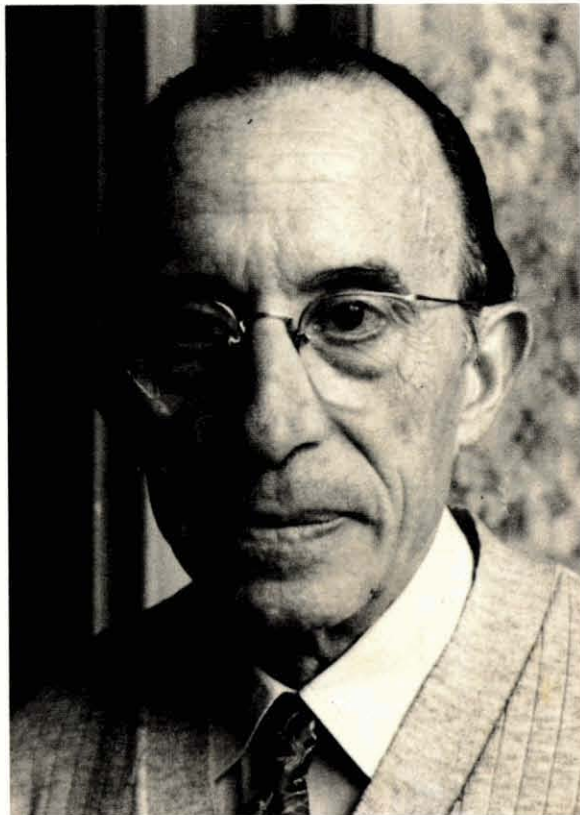
Entre el grup de col·laboradors del servei de Cirurgia també destaquen, per característiques especials d'íntima col·laboració professional i gran confiança, la figura de Marià Villar i Fontcuberta, nomenat per Cardenal metge segon del servei en 1880. Substituï a Àlvar Esquerdo, metge segon des de la fundació de l'Hospital, en el primer local, lloc al que renuncià per a fer-se càrrec del Servei de Cirurgia de l'Hospi-

tal de la Santa Creu. Villar compartí el lloc d'ajudant a la Clínica privada de Cardenal en el Passatge Mercader, número 13; absorbit per l'interès de la feina de la clínica hagué de renunciar al càrrec de l'Hospital de la Santa Creu, essent substituït per Girona Trius.

Altres deixebles i col·laboradors de Cardenal foren Ribas i Ribas, qui més tard fou cap de servei de Cirurgia de l'Hospital de Sant Pau i catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona el 1933. També Àngel Moya i Cargol, gran col·laborador de Cardenal des dels primers temps; morí el 1925 i fou substituït per Melcior Colet i Torreadella, que s'encarregà de la sala de dones; i alguns altres que ens poden passar despercebuts, recordem a San Ricard, Girona Trius, qui deixà l'Hospital el 1915, per fer-se càrrec de la Direcció de la Clínica *Quinta de Salud la Alianza*, des que es fundà fins la seva mort. Alfred Castellà i Via, nat a Barcelona el 1885, entrà al servei de Cardenal el 1911 i després de la mort d'aquest es feu càrrec del servei.

Dr. Lleó Cardenal i Pujals.

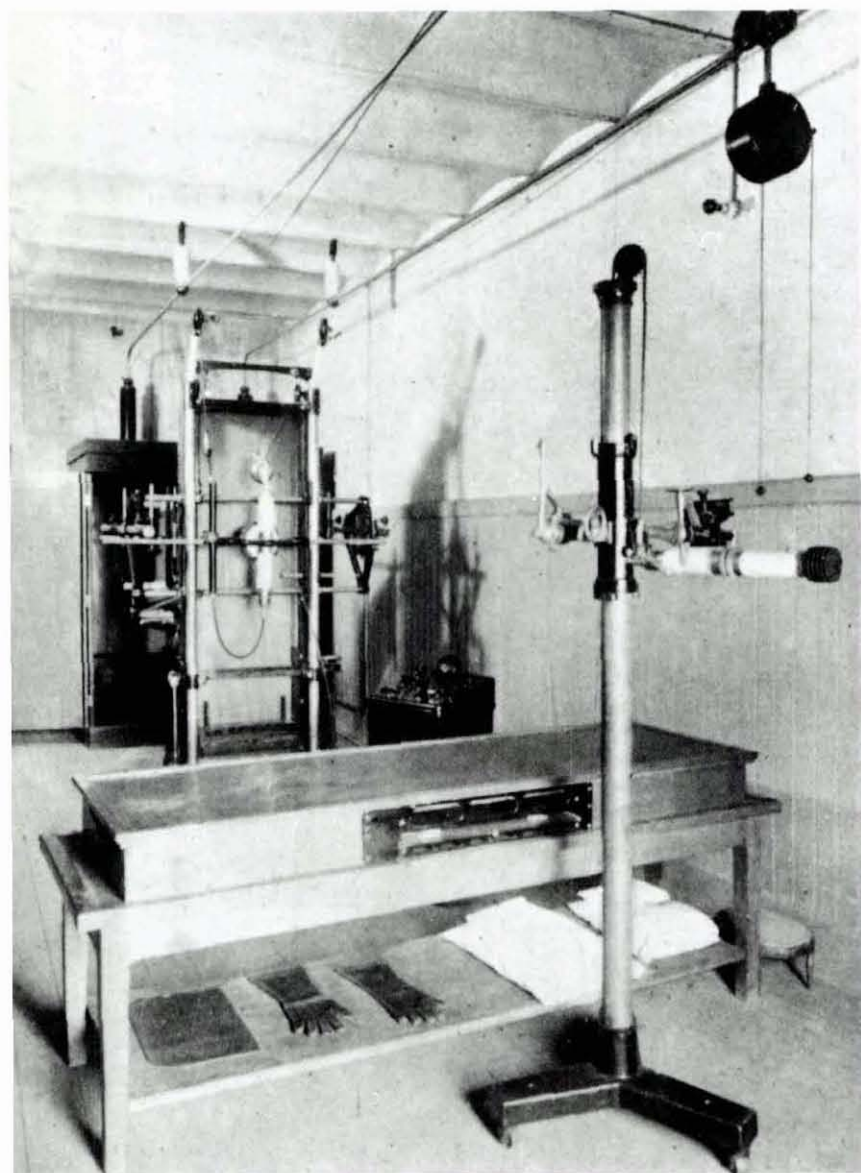
Dr. Alfred Castellà i Via.

També fou deixeble predilecte de Cardenal Josep M.ª Güerri, nat a Tarragona, de pare aragonès i mare catalana. Deixà els estudis de la Facultat de Medicina de Barcelona per dedicar-se a la pintura; tenia una gran vocació i molta habilitat per a les arts plàstiques. Durant molts anys freqüentà els ambients bohemis propis de l'època, fins que s'adonà del poc rendiment econòmic de l'art. Deixà la pintura per emprendre novament els seus estudis a la Facultat de Medicina. Després ingressà a l'Hospital i es va guanyar, molt aviat, la confiança del mestre; fou l'ajudant predilecte, que demostrà una gran habilitat en el quiròfan. Morí als 53 anys víctima d'un «angor pectoris».

L'EVOLUCIÓ MÈDICO-CIENTÍFICA DE L'HOSPITAL

Ja hem dit abans que la fundació de l'Hospital, coincidí amb l'evolució tecnològica de la història de la humanitat. Dintre del camp de la Medicina fou transcendent el descobriment (per part del matrimoni Curie, i altres) de la radio-activitat i la seva aplicació a la Medicina. A Barcelona, l'ús dels Raigs X com a mètode complementari de l'exploració clínica s'inicià amb els pioners Comas i Prió. En 1903, l'Hospital sol·licità l'ajut per a la instal·lació dels aparells, però hagueren de passar alguns anys, fins que el mètode es feu imprescindible per a la labor de l'Hospital. El 1919, després de moltes polèmiques per a poder solventar les despeses, es muntà el servei de Röntgendiagnòstic, efectuant-se la primera radiografia el dia 27 d'octubre del mateix any. El servei comptava amb un aparell de Röntgendiagnòstic i un departament adjunt per a revelar els «clixés» de vidre emulsionat solament per una cara. El revelat era molt lent, fràgil i de poc contrast, la qual cosa dificultava la visió de la imatge; és més, aquest primer aparell no disposava del mecanisme per a graduar la profunditat, i el mateix radiòleg la graduava amb la mà posada sobre el focus. En aquell moment, es desconeixien els efectes secundaris de la radiació, la qual produí moltes víctimes arreu. Foren els màrtirs del progrés tecnològic, entre els quals es compta el nostre Agustí Prió, cap de servei de l'Hospital, que morí el 1929, a conseqüència de la disseminació d'un epitelio-ma radiodermític d'un dit de la mà. Comas també fou víctima de les mateixes conseqüències; el vàireig conèixer amb un braç amputat, a l'Hospital Clínic, quan exercia la seva professió a la Facultat de Medicina. Haig de retre un just homenatge a tots aquells qui ens han precedit i que amb el seu sacrifici han contribuït a fer possible el progrés de la tècnica que ens ocupa i

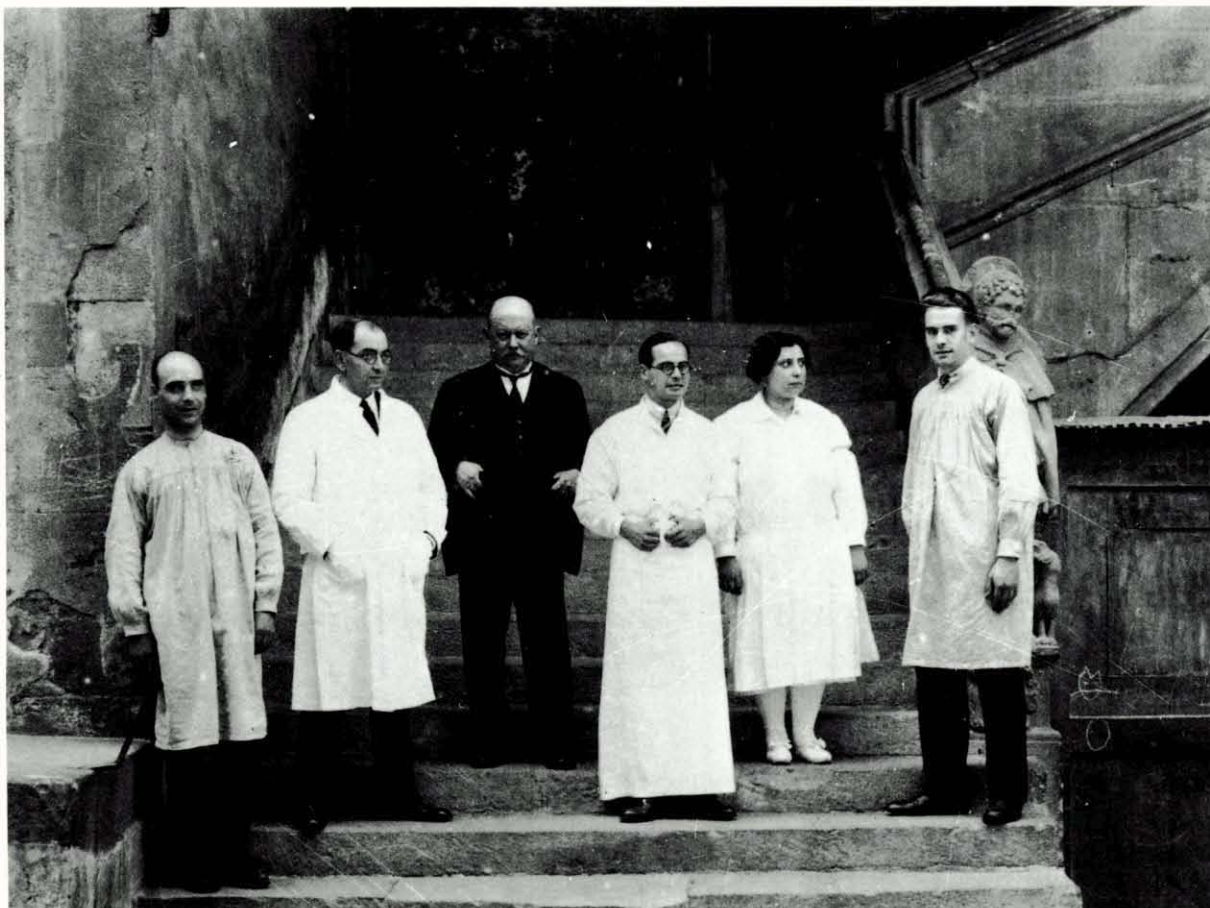

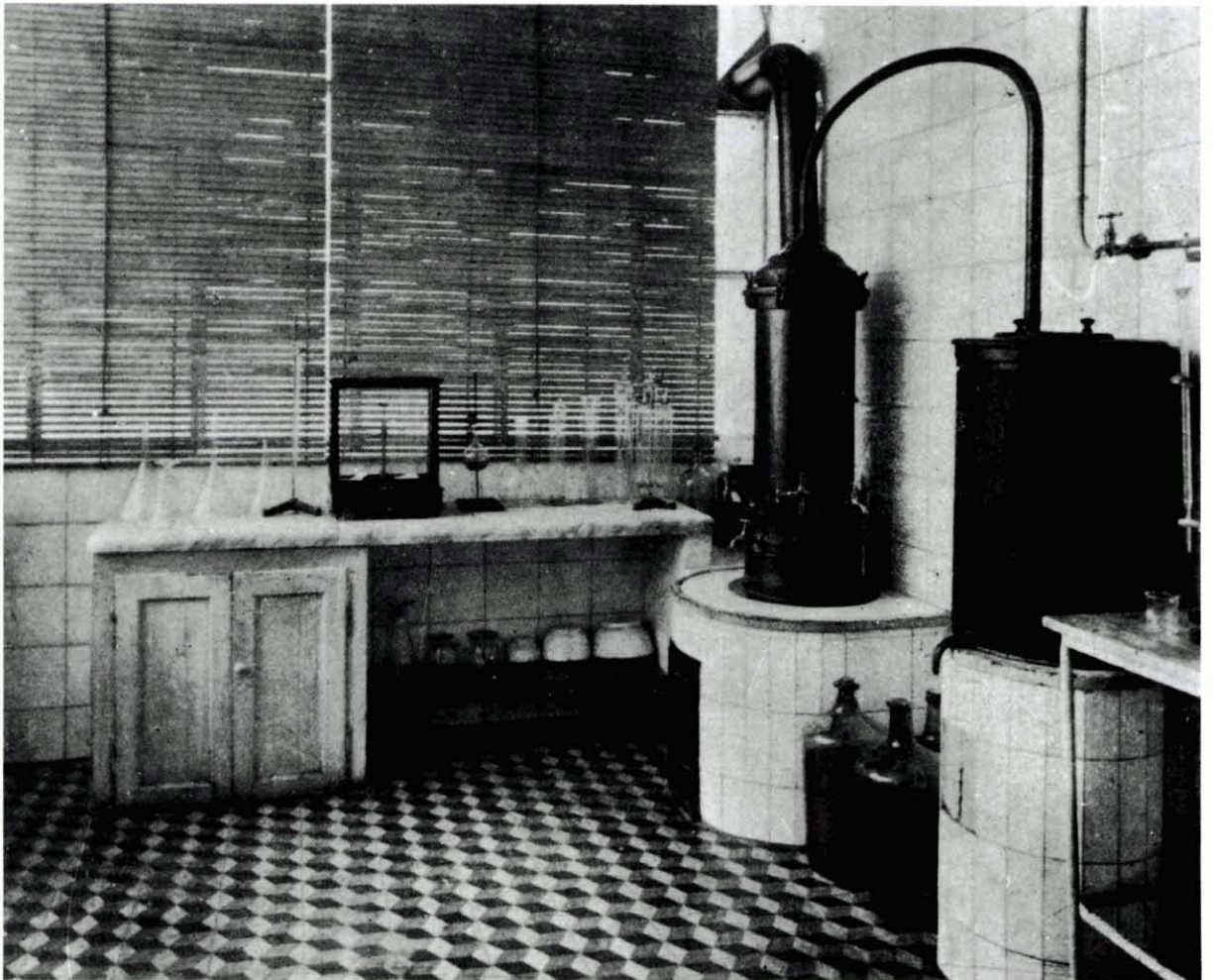
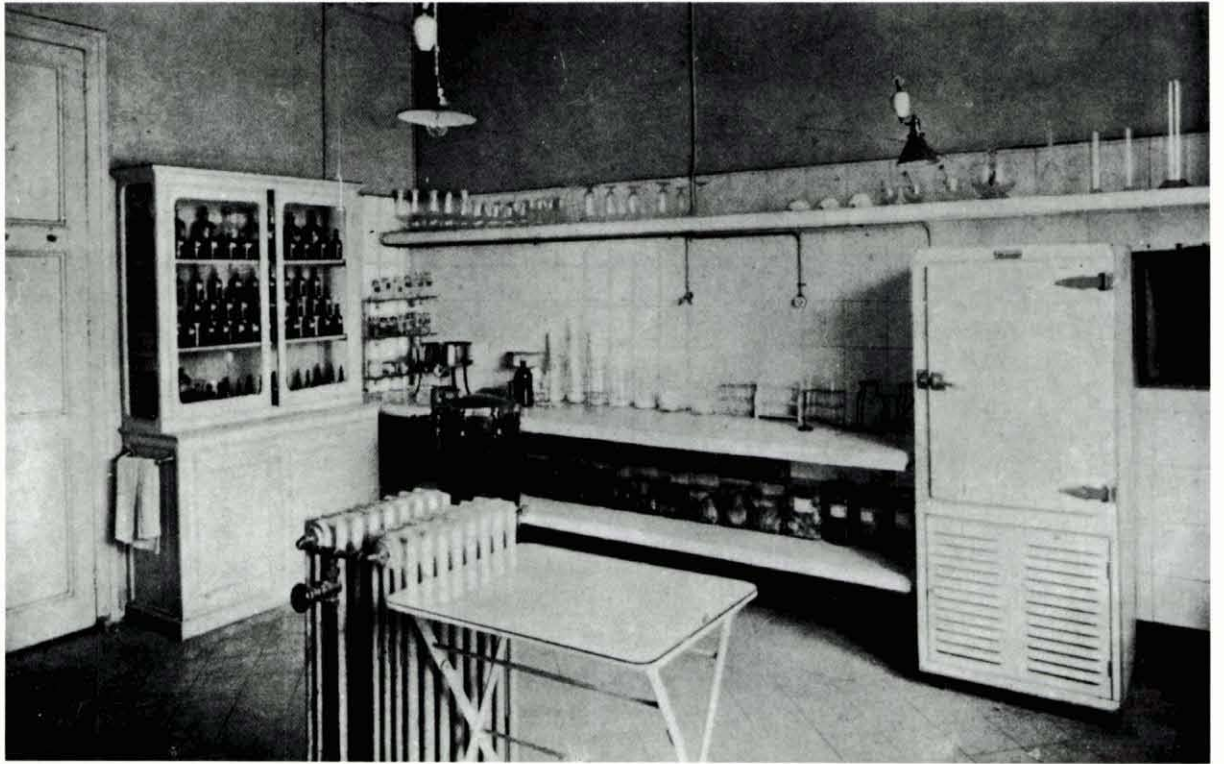
de totes en general de les que actualment en som beneficiaris. També foren col.laboradors del Servei de Radiodiagnòstic, Malaret, que posteriorment passà a ocupar el càrrec de Director del servei de Radiologia de l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau. Angel Sanchiz Roqué, natural de Las Palmas de Gran Canaria, llicenciat a la Facultat de Medicina de Barcelona, amb la intenció d'especialitzar-se en Cirurgia, fou ajudant de Puig Sureda. Aquest el convencé que deixés la pràctica quirúrgica per dedicar-se plenament a la radiologia, quan estava en el millor moment del seu progrés, amb l'objecte d'orientar-se vers la Radioterapèutica; seguint el consell de Puig Sureda, Sanchiz prestà el seu servei al nostre Hospital, totalment lliurat a la Radiologia fins al final de la seva vida, que esdevingué en el 1982.

Dr. Agustí Prió

Històrica fotografia del Dr. Agustí Prió i els seus col.laboradors, realitzada el darrer dia de funcionament del servei central de Radiodiagnòstic i Terapèutica Física a l'antic Hospital de la Santa Creu.

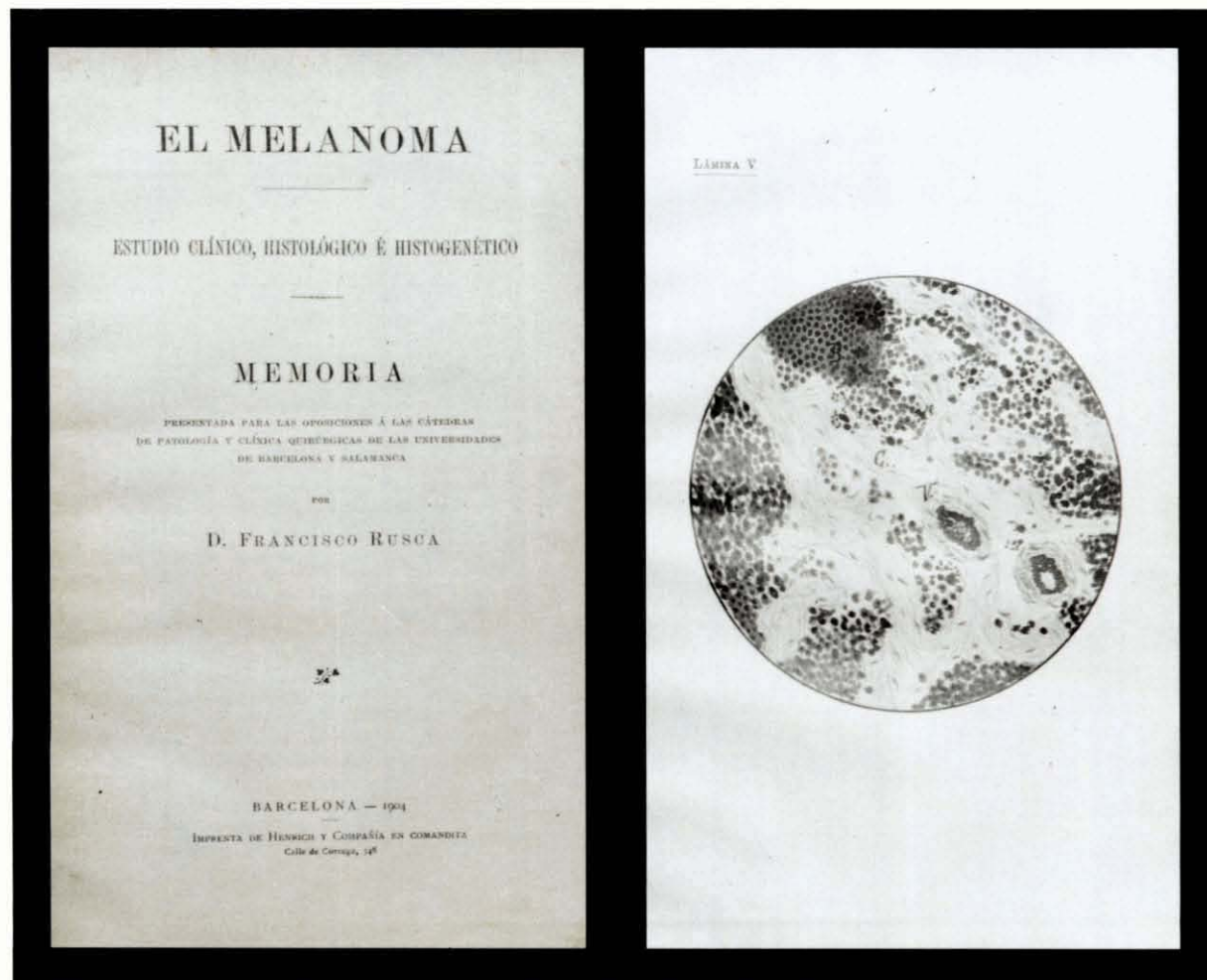
El primer servei de Radiologia es situà en el segon pis del pavelló central, on s'hi arribava per una escala interior, amb la dificultat de l'accés dels malalts que s'havien de traslladar amb lliteres.

Aquesta situació durà molts anys, fins que «La Caja de Ahorros y Monte de Piedad» de Barcelona, en el 1945, establí els primers contactes amb l'Hospital per subvencionar algunes obres, entre les quals es comptà amb traslladar les instal·lacions del servei de Radiologia a la planta baixa; concretament, al pavelló adossat a l'església, que s'havia construït, primer, per a les consultes externes.

Finalment, hem d'esmentar el fet que el Laboratori no s'instal·là com a un servei central fins al 1924; ocupava un local proper al de Radiologia, a la golfa del pavelló central. Allí estigué instal·lat fins l'any

1954, quan es construï el nou edifici de la Policlínica (consultes externes) i la clínica de la Immaculada. Per tal de dotar aquest servei es destinà el primer pis del pavelló, al costat del quiròfan, i la Direcció del laboratori s'encomenà a Piera i Flo.

Durant els primers anys de l'activitat hospitalària i fins al 1924, segons s'ha pogut deduir, les proves de Laboratori es feien en cadascun dels serveis de l'Hospital. Així ens ho demostrà el fet que Castellà, col·laborador en el servei de Cirurgia de Cardenal, realitzés les anàlisis de laboratori en el propi servei. Malgrat les condicions poc adequades es feien preparacions d'una extraordinària qualitat. En tenim una mostra amb les microfotografies que Rusca presentà en la memòria per a les oposicions a càtedra el 1905; l'original d'aquest treball es conserva en el Museu d'Història de la Medicina de Catalunya.

ALGUNS ASPECTES SÒCIO-ECONÒMICS. CONSTITUCIÓ DEL PATRONAT

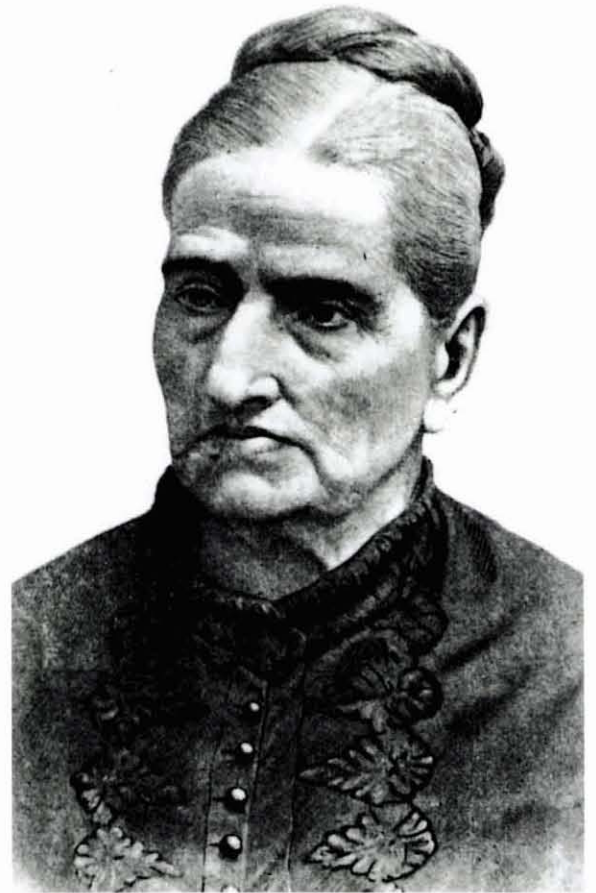
L'afluència de malalts a l'Hospital des de la seva fundació fou molt important, àdhuc si recordem la situació aïllada i els mitjans de comunicació deficients. Les estadístiques publicades per l'Hospital el 31 de desembre de 1884, donen unes dades precises de les visites realitzades a les consultes externes i els ingressos de malalts a l'Hospital. Són les següents:

Cirurgia General, Dr. Cardenal	64 malalts
Vies Urinàries	12 malalts
Oftalmologia	33 malalts
Malalties Generals	100 malalts

Les estadístiques sobre l'ingrés de malalts foren comentades com un èxit, però no fou compartit en allò que pertoca la qüestió econòmica, en presentar alhora el balanç de les despeses, amb les següents xifres:

Despeses	71.247,40 ptes.
Ingressos	36.317,94 ptes.
Dèficit	34.929,24 ptes.

Aquestes dades es publicaren el 1939, amb un substancial comentari que afirmava: «Ya en aquellas fechas había déficit». Però mai no mancà l'optimisme dels dirigents, car en una reunió s'acordà la compra d'un terreny limítrof al de l'Hospital per a realitzar una futura ampliació amb la finalitat d'aconseguir la cabuda de tres-cents llits, objectiu que no es féu realitat fins al cap de vuitanta anys. El 7 d'abril de 1890, s'autoritza una nova escriptura de compra-venda, davant el notari de Barcelona Miquel Martí Sacristà, en què figuren com a compradors Catalina Dubarbier i Navion, Josefina Gross Schuller, Fanny Stainfortk Eyre i Carme Aran Serra, religioses de Sant Vicenç de Paül, en repre-

La Serva de Déu Na Dorotea Chopitea,
Vda. de Serra 1816-1891 (un dels seus últims retrats).

sentació de l'Hospital, i com a venedor Salvador Negrevernís i Mas. Per la compra s'abonà la quantitat de vint-i-sis mil sis-cents pessetes amb vuitanta cèntims, suma recaptada per les religioses i per la Junta de senyores a favor de l'Hospital. L'escriptura no fou registrada fins vint-i-tres anys després, el 8 d'abril de 1913, a nom de Josefina Gross Schuller, que era l'única supervivent de les compradores titulars, bé que aquestes continuaven essent titulars del primer terreny adquirit per l'Hospital i signat per Josep M.ª Serra, mort un any després. A conseqüència d'aquest fet, la seva esposa Dorotea de Chopitea i les seves filles, M.ª Dolors, Anna Isabel i M.ª Lluïsa, hereves dels béns del seu espòs i pare, autoritzaren una nova escriptura davant el notari Lluís G. Solé Pla, atorgant la titularitat de la propietat del terreny, a nom de l'Hospital, a les religioses. Aquest fet provocà un litigi, resolt amb una sentència del jutge del Districte

de l'Audiència de Barcelona, Marino González de Andis Llano, el 3 de desembre de 1921, qui, tenint les suficients proves, atorgava la propietat dels dos terrenys al Patronat de l'*Hospital de Nuestra Señora del Sagrado Corazón de Jesús*.

Aquesta sentència ens obliga a comentar que, amb anterioritat, els Estatuts de l'Entitat havien sofert una modificació per un Reial Decret amb data del 30 de juny de 1914, en virtut del qual s'establia un Patronat de l'Hospital, presidit per l'Il·lustríssim Sr. Bisbe de la Diòcesi i format per tres membres nomenats pel propi Bisbe; a més d'un representant de l'Excel·lentíssim Ajuntament de la Ciutat de Barcelona, dos membres de la Junta Directiva i un representant del Cos Facultatiu.

LA SETMANA TRÀGICA A L'HOSPITAL

El primer quart de segle XX fou d'una intensa activitat revolucionària i terrorista, desencadenada per la lluita de classes en les grans zones industrials de tot el món, però cap no tingué la intensitat revolucionària que patí Barcelona entre el 26 i el 31 de juliol de 1909, és a dir, les jornades que han passat a la posteritat amb el nom de «Setmana Tràgica». Hem pogut recollir unes dades sobre els esdeveniments viscuts a l'Hospital durant aquells dies real-

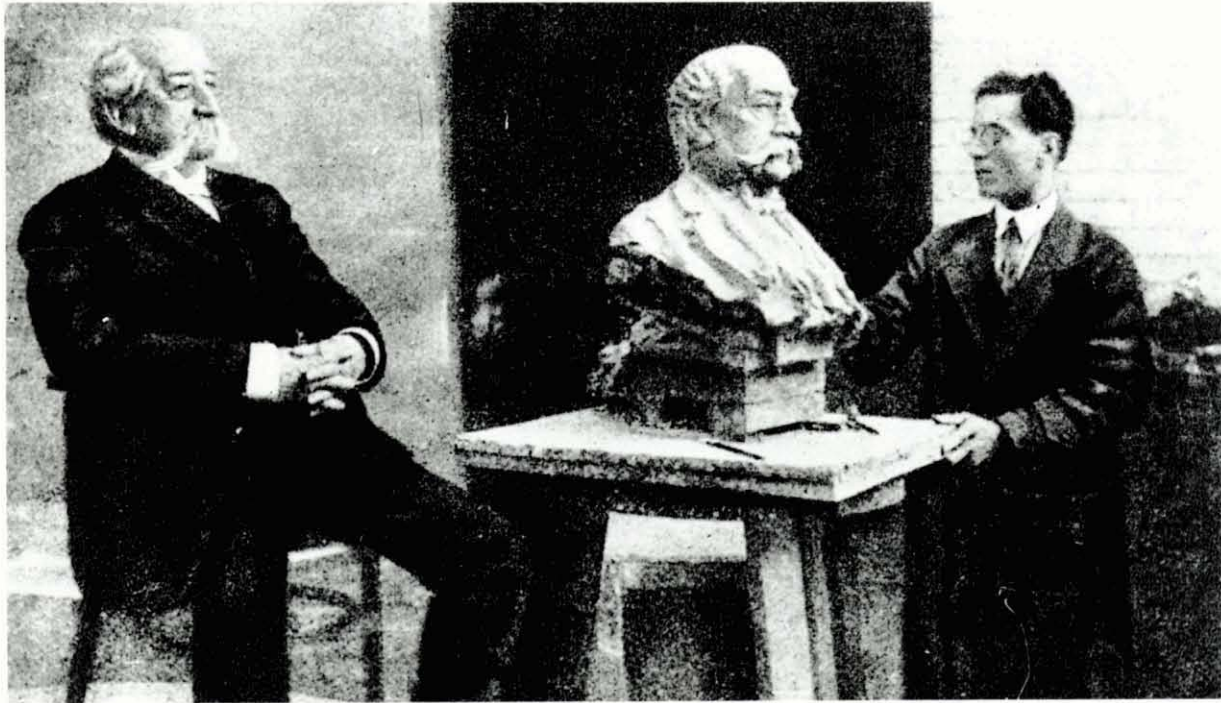

ment tràgics. L'activitat revolucionària es polaritzava primordialment en la repressió religiosa, provocant incendis a totes les esglésies i convents. Aquest estat de coses també afectà l'Hospital. Era el 27 de juliol d'aquella setmana quan un grup d'alumnes i monges del Col·legi Internat de Loreto (les poques noies que quedaven internes ja que era època de vacances) s'havien refugiat a l'Hospital, esporuguides per l'amenaça dels incendiàries i també pel fet d'ésser el centre més proper al Col·legi, situat a la Carretera de Sarrià. No menys esperades estaven les religioses de l'Hospital, car el mateix dia cap a les 11 del matí, es presentà un grup de revolucionaris amb la intenció de cremar l'església. Fou Borràs, metge i home senzill, qui afrontà les masses abrivades. Amb un llenguatge planer i molt serè aconseguí convèncer-los de la inutilitat del seu intent. Els digué que el lloc era un hospital on solament hi estaven interns uns malalts que, en definitiva, eran treballadors del poble. Els revolucionaris claudicaren amb la condició que es col·loqués una bandera de la Creu Roja a la façana. Aquella mateixa tarda, però, cap a les cinc es presentà un altre grup d'incendiàries, els quals fent cas omís de la bandera pretenien de totes passades calar foc a l'església. En aquell moment estava de guardia Güerri, que prenia la fresca a la terrassa situada sobre els consultoris. També afrontà la situació, convencent les masses que els seus propòsits no tenien cap raó d'executar-se, advertint-los del perill que corrien, ja que en l'Hospital s'hi trobava una reserva de l'exèrcit per a repel·lir qualsevol agressió que s'hi pogués provocar, cosa que no era certa, car no hi havia cap reforç. Però, la paraula enèrgica, fàcil i precisa, i la simpatia de Güerri, acabà per convèncer les masses i evitar l'incendi; tanmateix fou una de les poques esglésies que se salvaren de la crema.

LA MORT DE CARDENAL

El 23 d'abril de 1927, dia de Sant Jordi, moria Salvador Cardenal Fernández, víctima d'un procés peritoneal, segurament causat per una apendicitis perforada, que ell mateix consultà amb Muntoriol i no deixà intervenir. Amb la mort de Cardenal finia una etapa, probablement la més brillant de la història de l'Hospital, al que lliurà la seva vida des dels 29 anys fins als 75. Allí fundà i creà la primera escola moderna de Cirurgia, reconeguda pel ministre d'Instrucció Pública, quan li atorgà el títol de Catedràtic Honorari de la Facultat de Medicina, obtingut amb escreix pels llargs anys d'impartir lliçons clíniques i tècniques en la sala d'operacions de l'Hos-

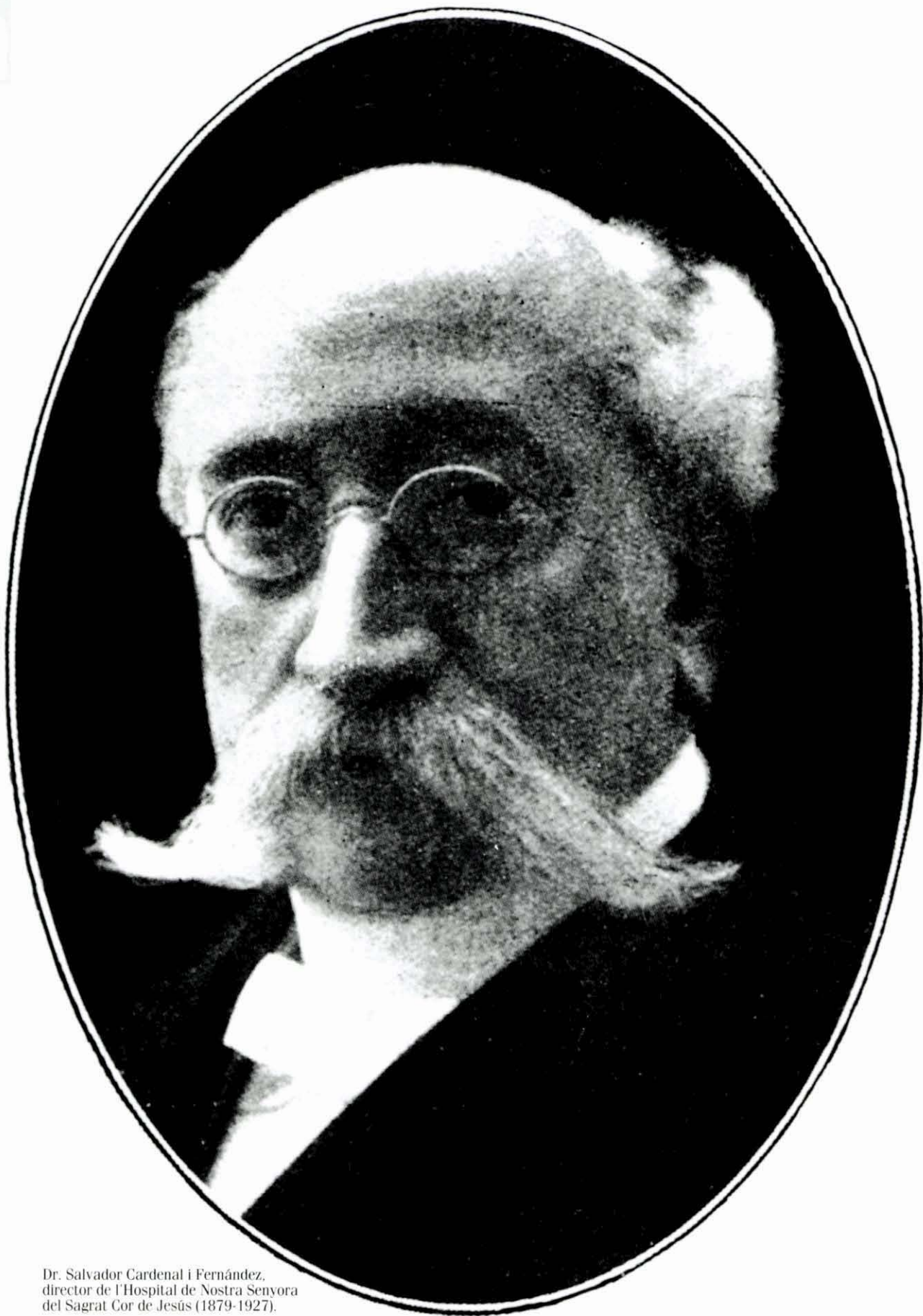

Una de les últimes fotografies de l'eminent doctor Cardenal. L'il·lustre cirurgià «posant» davant de l'escultor Joan Matamala.

pital. En els darrers anys de la seva vida també li feren alguns homenatges, un dels quals, segons Alvarez Sierra, fou un homenatge nacional, en el qual, aprofitant l'avinentsa, el rei Alfons XIII volgué concedir-li un títol nobiliari. Cardenal refusà, mogut pel seu caràcter eminentment democràtic. En compensació, l'any abans de la seva mort se li concedí la «Cruz de Beneficencia». Els altres homenatges dels quals tenim una bona informació, sens dubte el recompensaren. Foren els atorgats l'any 1925, el que se li feu al mateix Hospital, organitzat pels seus deixebles i amb motiu de celebrar les noces d'or d'exercici de la seva professió. Pagès com a portantveu de tots els companys li lliurà una gran placa commemorativa, actualment conservada a l'Hospital, perpetuant la seva memòria. Molt poc temps després, se li feu un altre homenatge, també pel mateix motiu, remembrant les noces d'or, a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau: fou organitzat pel Sindicat de Metges de Catalunya. Melcior Colet i Torrebaddella, com a secretari de la comissió organitzadora, llegí la memòria de l'homenatge i li lliurà una placa, la qual es col·locà al servei de Cirurgia de Corachan. El President de la Comissió Josep M.ª Roca i Heras pronuncià unes paraules. Cal fer

constar que Roca havia estat col·laborador de Cardenal a l'Hospital però deixà la professió, per dedicar-se a la cultura i a la política; fou President de l'Ateneu de Barcelona durant els anys 1908-09 i 1914-16.

Passat el temps i encara avui es reconeix la transcendental labor del mestre. Cal invocar les publicacions que li dediquen una atenció, com la de Gallart Esquerdo, que a la *Historia de la Gastroenterología Española*, diu: «...Las enseñanzas de Cardenal marcaron un nuevo renacimiento de la Cirugía española, y su nombre junto con los de Virgili y Gimbernat simbolizan los dos momentos de mayor relieve y progreso que alcanzó aquélla durante los últimos siglos». La mort de Cardenal significà la desaparició d'una gran figura. Admirat per tothom, la seva presència s'havia fet molt popular. Tenia una acusada personalitat, anecdòticament realçada pel seu llarg bigoti blanc, propi de l'època imperial. Es vestia amb armilla blanca, levita i barret de mitja copa. Recorria la ciutat en el seu cotxe tirat per un tronc de magnífics cavalls. Durant les nits de primavera i d'estiu, passejava per la Rambla, gairebé sempre acompanyat d'un jove col·laborador; fou un personatge molt típic de l'època.

Dr. Salvador Cardenal i Fernández,
director de l'Hospital de Nostra Senyora
del Sagrat Cor de Jesús (1879-1927).

L'HOSPITAL DAVANT L'EVOLUCIÓ SANTÀRIA

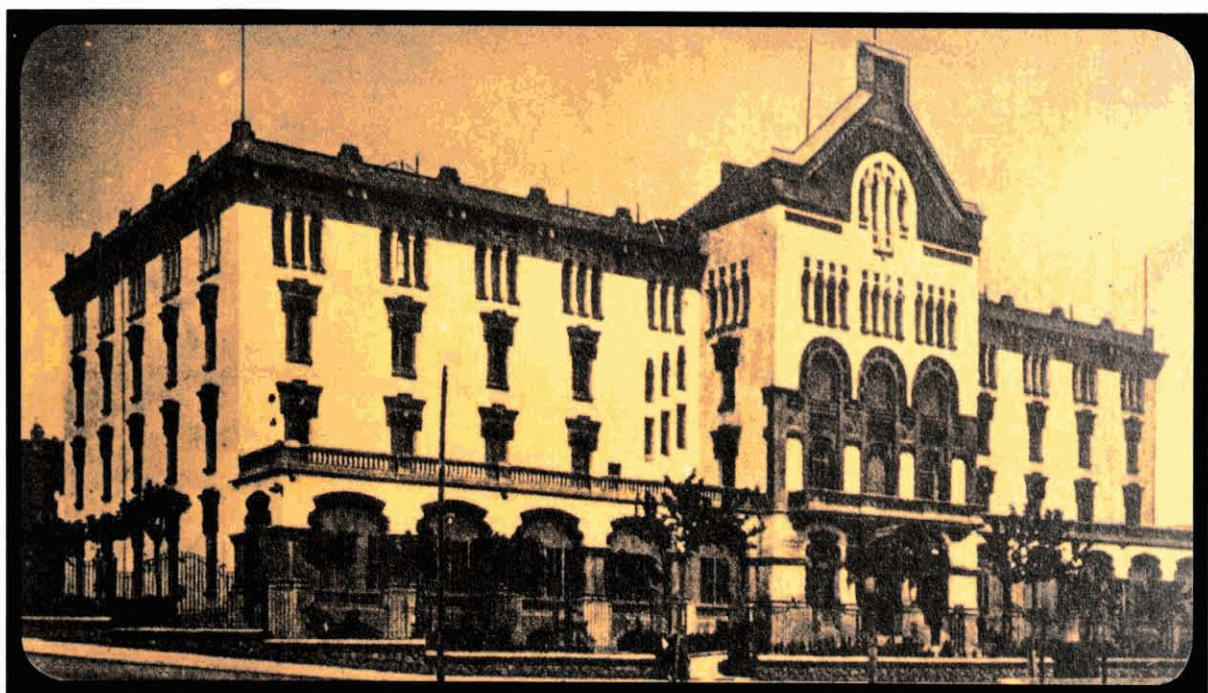
El prestigi i la personalitat de Cardenal havien influït decisivament en la bona marxa de l'Hospital. La mort del mestre, coincidint en aquell mateix any amb les de Güerri i Moya Cargol, la marxa del Dr. Ribas i Ribas a l'Hospital de Sant Pau, a més d'altres que també deixaren el centre, ocasionaren un descens a nivell de prestigi i rendiment econòmic, arribant a situacions tanmateix difícils. El servei de Cirurgia estava mal atès des de feia temps; Cardenal, per motius lògics d'una edat avançada, només anava al servei els dimarts i divendres a practicar les operacions, deixant la resta d'activitats en mans dels seus col·laboradors, i tot en un moment en què la situació hospitalària de Barcelona era molt diferent de quan s'inicià l'activitat del centre en el 1883.

Analitzant els fets ens trobem davant d'unes circumstàncies que influïren en el desenvolupament sanitari de l'època. El 1907, s'havia inaugurat la nova Facultat de Medicina juntament amb l'Hospital Clínic en el carrer de Casanova, el qual reunia unes instal·lacions àmplies i modernes, i

uns serveis regentats per catedràtics joves amb una nova visió de la Medicina. També cal esmentar la construcció de l'Hospital de Sant Pau, (el qual substituï l'antic Hospital de la Santa Creu), un edifici majestuós, planificat segons una nova concepció, formant un conjunt de pavellons, situat en una gran zona del Guinardó, projectat i realitzat per l'arquitecte Domènech i Muntaner com una joia arquitectònica del modernisme català, orgull de la ciutat, admirat ara i sempre per tots els professionals que l'han visitat i visiten. En aquest Hospital s'establiren els serveis de Cirurgia dirigits per Ribas i Ribas i Corachan, els quals formaren una escola de Cirurgia moderna i de gran prestigi. Altres fets que també influïren en aquest desenvolupament foren la formació de societats i mutualitats d'assistència sanitària com per exemple, una agrupació gremial anomenada «*Quinta de Salud la Alianza*», fundada pel gremi de cambriers, i altres d'agrupació lliure, que amb una mòdica aportació monetària mensual proporcionaven assistència mèdica i quirúrgica als seus associats; aquestes mutualitats anaren augmentant durant els anys següents, restant un bon percentatge de malalts als centres hospitalaris, els quals només atenien les classes indigents.

Ateses les circumstàncies ambientals, doncs, el Patronat de la Junta Directiva de l'Hospital es trobà en la necessitat de re-

organitzar el Cos Facultatiu, i prengué la decisió de dividir el servei de Cirurgia en dues especialitats: Cirurgia General i Ginecologia, fins aleshores integrades en un mateix servei. De la direcció del de Cirurgia se'n feu càrrec Alfred Castellà i Via, qui havia estat col.laborador de Cardenal des de 1911. El nomenament del cap de servei de Ginecologia fou conflictiu. Es

presentaren molts candidats, entre els més destacats podem citar Jesús Pérez Rosales, Terrades, Melcior Colet i Torrebadella i Artur Galofré i Auger, col.laborador de M.A. Fargas. De tots aquests foren elegits candidats Pérez Rosales i Galofré i Auger, però, com sigui que el Patronat i la Junta Directiva no es posaven d'acord per elegir-ne un, acordaren crear-ne un segon.

Aquest fet influí en el sentit d'ampliar els serveis de Cirurgia. A més del servei de Castellà, se'n creà un de nou, el qual es portà a concurs l'any 1928. S'adjudicà a Joan Marimon Carbonell, nat a Puerto Rico, fill de pares catalans, llicenciat per la Facultat de Medicina de Barcelona l'any 1905 i doctorat a Berlín amb la qualificació «d'eximia», nota excepcional, concedida exclusivament pels treballs d'investigació importants. Marimon aconseguí aquesta qualificació amb una tesi titulada «Acción electromotriz en la fibra muscular del intestino de los mamíferos. Acción electromotriz en la contracción de la fibra muscular lisa». Posteriorment, es doctorà a Berlín el 1909 i visqué dos anys a Berna on fou l'ajudant de Teodor Kocher. En el 1910, s'establí a Barcelona, fou cap de servei de la Policlínica i metge auxiliar de la càtedra d'operacions de la Facultat de Medicina, dirigida per Morales Pérez. El 1916, traduí a l'espanyol el cèlebre tractat de Tècnica Quirúrgica, original de Schimiden. Fou el tractat de tècnica quirúrgica de major difusió i el més utilitzat per la nostra gene-

Dr. Joan Marimon i Carbonell

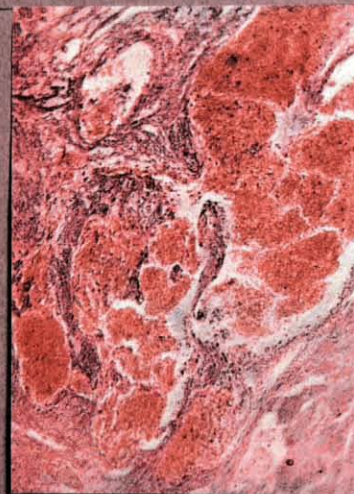
Estudio quirúrgico del bocio
Y DE LAS
afecciones de las glándulas tiroideas y paratiroides

POR EL
DR. D. JUAN MARIMON Y CARBONELL
PROFESOR AUXILIAR
DE LA FACULTAD DE MEDICINA DE BARCELONA
DOCTOR EN MEDICINA Y CIRUGIA POR LA UNIVERSIDAD DE BERLIN
EX ASSIBTENZARZT
DE LA CLÍNICA QUIRÚRGICA DE BERNA (PROF. KOCHER)

MADRID
"LOS PROGRESOS DE LA CLÍNICA"
ARGENSOLA, 2 DUPLICADO
1915

LAMINA IV

Estrumà hemorràgic. (Caso propio: microfotografía directa en colores.)

ració. Marimon morí el 1939, deixant més de trenta publicacions, gairebé totes dedicades a temes de Cirurgia endocrina, principalment sobre tiroide, essent considerat com el primer i l'únic cirurgià d'Espanya d'aquesta especialitat.

També, en aquell mateix temps, s'atorgaren nous càrrecs. El servei d'Urologia quedà vacant quan morí Pagès, passant a ocupar la prefectura Marià Breton Plandiura. El servei de Dermatologia s'atorgà a Cabré Claramunt i, posteriorment el d'Oftalmologia a Gómez Márquez, metge militar que deixà la medicina castrense per establir-se definitivament a Barcelona, integrant-se al servei de l'Hospital, on adquirí un rellevant prestigi; ens ho demostra el fet d'ésser l'únic servei de l'Hospital al qual se li concedí una càtedra a la Universitat Autònoma l'any 1933.

També es produí una renovació important en l'alta direcció del centre; concretament en el Patronat quan, per disposició del President, que segons es recordarà era el Bis-

be, ingressà com a patró Francesc Puig i Alfonso. Era una persona de gran prestigi, expert en direcció i administració de centres hospitalaris, ja que ocupava el càrrec de la Direcció de l'Hospital Clínic de la nostra ciutat, i tenia en el seu haver nombroses publicacions sobre la matèria.

Una de les primeres decisions del nou Cos Facultatiu fou la d'organitzar sessions clíniques i la publicació trimestral del «Boletín del Hospital del Sagrado Corazón», que s'inicià el juny de 1929 i perdurà durant 7 anys. Actualment, la majoria dels seus números es conserven a la Biblioteca de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears. El primer comitè de redacció estava format pels metges de Número: Borràs, E. Puig i Sais, Gómez Márquez, M. Breton, J. Marimon, A. Galofré i J. Pérez Rosales. En el primer número del Butlletí consta la formació del Cos Facultatiu:

Director:	Dr J. Bach Escofet
President Cos Facultatiu:	Dr. P. Borràs
Vice-President:	Dr. A.Castellà
Secretari:	Dr. A. Henríquez

CLÍNICA DE MEDICINA
Dr. E. Puig i Sais - Metge de Número
Dr. A. Moya Blanchart
Dr. F. Lloret Gil

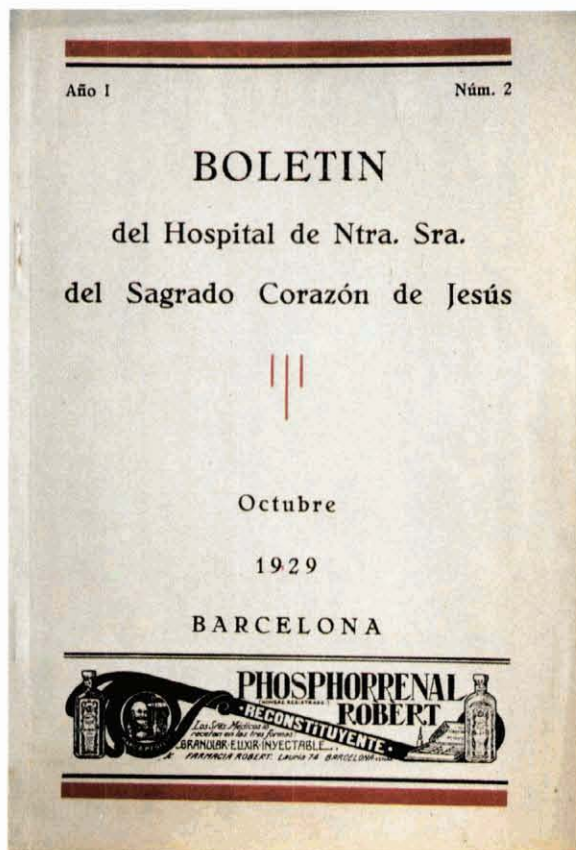
CLÍNICA DE CIRURGIA
Dr. A. Castellà - Metge de Número
Dr. E. Narro
Dr. B. Bragulat

CIRURGIA GENERAL
Dr. J. Marimon - Metge de Número
Dr. A. Henríquez Cabré
Dr. F. Martínez Moreno

GINECOLOGIA
Dr. A. Galofré - Metge de Número
Dr. M. Colet

GINECOLOGIA
Dr. J. Pérez Rosales - Metge de Número
Dr. F. Torruella

UROLOGIA
Dr. M. Breton - Metge de Número
Dr. E. Meseguer

Dr. J. Oms
Dr. J. Lahoz

OFTALMOLOGIA

Dr. J. Gómez Márquez - Metge de Número
Dr. S. Ventosa
Dr. R. Casanellas

OTO-RINO-LARINGOLOGIA

Dr. C. Cabré - Metge de Número

DEPARTAMENTO DE RÖNTGENTERÀPIA

Dr. A. Prió - Metge de Número
Dr. J. Malaret

LABORATORI D'ANÀLISIS CLÍNQUES

Dr. M. Piera Flo - Cap de Servei

METGE DE GUÀRDIA

Dr. F. Narro

INTERN

Dr. R. Ricart

En els anys següents s'afegiren membres al Cos Facultatiu els quals citem seguidament:

Servei de Cirurgia (Dr. Castellà), el Dr. A. Anguera

Servei de Ginecologia (Dr. Pérez Rosales), el Dr. S. Pérez del Castillo, Dr. A. Sàrries Suaña, Dr. Santiago García Constante i el Dr. J. Corominas Moll.

Servei de Ginecologia (Dr. Galofré), el Dr. Torner

Servei d'Urologia (Dr. Breton), el Dr. F. Ruiz de Larramendi, Dr. F. Serrallach i Julià

Servei d'Oftalmologia (Dr. Gómez Márquez), el Dr. Casanellas

Servei de Dermatologia (Dr. Cabré), el Dr. Carles Cardenal (nebot del Dr. Salvador Cardenal)

Departament de Farmàcia, Srta. Dolors Borrell i Saumell (Llicenciada)

Era l'any 1930, quan vaig tenir el primer contacte amb l'Hospital a través del meu

company de promoció en la Facultat, Josep Monteys i Porta. Vaig establir coneixença amb el Dr. Marimon i ens oferí un lloc de treball en el seu servei de Cirurgia, el qual acceptàrem, car ens donaven la «substanciosa» quantitat de cinquanta pessetes al mes, les quals cobrien les nostres despeses particulars. Aleshores ja tenia experiència en la tècnica quirúrgica. Primer, per haver exercit a l'Hospital Clínic de la Facultat de Medicina des de l'inici de la carrera i, bé que esporàdicament, també per haver estat a la Quinta de Salud de la Alianza en el servei del Dr. Girona.

En entrar a l'Hospital de Ntra. Sra. del Sagrado Corazón de Jesús, m'impressionà la cura amb què es feien les coses, la netedat, l'ordre i la tradició del centre. En aquell temps, cada matí, a mesura que entraven els caps de servei a l'Hospital, el porter feia repicar una campana situada en el vestíbul, amb un repic diferent per a cadascun dels metges. D'aquesta manera tot el personal de l'Hospital tenia coneixement dels caps de servei que es trobaven a la casa, i els ajudants es preparaven per a començar la tasca. En el servei de Marimon l'asèpsia era extremada, es disposava ja d'una capsa d'instrumental convenientment esterilitzat per a cadascuna de les cures que s'havien de realitzar, tenint present que aleshores es feien les cures diàriament a tots els malalts operats, a fi i efecte de controlar el procés operator.

El que era realment sorprenent –tots els qui treballaren a l'Hospital fins l'any 1945 ho recorden com una anècdota curiosa– fou aquella sala d'operacions tan petita, situada en un indret que després es convertí en la sala de lavabos dels quiròfans. Era una sala de reduïdes dimensions, amb unes grans finestres i una claraboia inclinada, tot pensat per a proporcionar llum natural, car la il·luminació elèctrica consistia en una bombeta de gran potència, amb una pantalla en forma de casc, la qual recollia la potència lluminosa per a projectar-la sobre la taula d'operacions, però, sense cap movilitat per a dirigir la seva projecció sobre el camp operatòri, tal com

es pot apreciar a la fotografia. També era curiosa, malgrat que no es pot apreciar, car sembla que el fotògraf molt hàbilment va eliminar-la, una llar de foc que hi havia a l'angle esquerre de la sala. Durant l'hivern la monja encarregada encenia la llenya de bon matí i procurava mantenir el foc mentre es feien les operacions. Ara, com sigui que la distància entre la llar i la taula era tan sols de dos o tres metres, a manera de pantalla hom posava constantment una tovallola humida per a protegir la calor de la llar de la taula d'operacions, amb el greu inconvenient que el capçal del malalt, per motius de l'orientació de la sala, quedava a molt poca distància del foc. També era perillós pel sistema d'anestèsia que hom emprava; recordem que es feia la inhalació d'èter o cloroform per goteig, mitjançant una mascareta, i que aquests productes són volàtils a temperatura ambiental. Malgrat tot, en aquesta sala es salvaren les vides de molts malalts, i també la Providència féu que no ens passés res a tots els que hi treballàvem.

Desconeixem si Cardenal i tots els professors que ell convidava, actuaren en aquesta mateixa sala d'operacions. Tenim la sospita que a la seva època, s'utilitzava una sala contigua de major capacitat, la qual posteriorment, quan es feren reformes d'instal·lacions, el 1945, es convertí en el quiròfan central; però en el període que abans parlàvem no es podia utilitzar perquè els dies de pluja hi havia goteres provinents de la claraboia.

NOUS ESDEVENIMENTS

El gener de 1931 em vaig veure obligat a deixar l'Hospital per incorporar-me al servei militar. Aquell mateix any, el 14 d'abril esdevingué un fet de transcendència política per a tot Espanya, la proclamació de la Segona República. Després d'unes eleccions municipals, guanyaren els republicans a Madrid, Barcelona i València, decidint l'exili d'Alfons XIII. Aquest fet tan important en la política, produí una explosiva manifestació de joia, principalment en les classes populars, però no alterà la bona marxa de la vida hospitalària. L'Hospital seguí normalment la tasca quotidiana, sense cap entorpidiment en els estaments directius.

En una reunió celebrada el mes de desembre d'aquest any 1931, el Cos Facultatiu prengué l'acord de nomenar President Honorari del mateix a Josep Bach i Escofet, pels seus mèrits professionals, així com també pels de Direcció i Administració que en aquell moment exercia.

En el mes de març de 1932, el Butlletí de l'Hospital es redactà en català, bé que molts dels seus treballs originals seguien redactant-se en castellà. En aquell moment els estaments directius, administratius i facultatius estaven integrats de la següent manera:

PATRONAT

President	Il.Im. Sr. Bisbe de la Diòcesi
Vice-President	Excm. Sr. Francesc Puig i Alfonso
Vocals	Il.ltre. Sr. Mossèn Bancells; Victòria Prats; Montserrat Delàs; Dr. Agustí Garcia- Die; Dr.J.Gómez Márquez, en representació del Cos Facultatiu; Sr. Mateo Ruiz
Secretari	Sr. Gustau Gispert

JUNTA DIRECTIVA

Presidenta	Victòria Prats Vda. Monteys
Vice-Presidenta	Montserrat Delàs Vda. Delàs
Secretària	Amèlia Baixeras de Macaya
Vice-Secretària	Concepció Delàs de Segarra
Vocals	Sra. Marquesa d'Alòs; Sra. Baronessa de Vilagayà; Sra. Maria de Godó Valls; Dr. Josep Bach i Escofet, Director de l'Hospital

JUNTA DE GOVERN

DEL COS FACULTATIU

President	
Honorari	Dr. Josep Bach i Escofet
President	Dr. Ermenegild Puig i Sais
Vice-President	Dr. F. Lloret Gil
Secretari	Dr. Messeguer
Vice-Secretari	Dr. Anguera

L'any 1932, el Cos Facultatiu sofrí una pèrdua lamentable en morir Artur Galofré

Dr. Artur Galofré

quan tenia trenta-set anys, víctima d'una malaltia que el retingué sense exercir durant un any. El seu lloc de treball no es reemplaçà, car estava atès per Pérez Rosales, qui desenvolupava una gran activitat, amb la col·laboració d'altres metges joves com A. Sàrries Suañas, Sostres, Martín de Paz i, l'any 1934, Marià Cardona i Bosch Sala, qui encara exerceix a l'Hospital.

El servei de Medicina comptava amb la col·laboració de Roig Niqui, Roig Garulo, Pi Leonart, Forcada i, posteriorment, Rahola. El servei de Cirurgia de Marimon comptava amb un dispensari d'Aparell Digestiu a càrrec de Dídac Moxó i Querí.

Les modificacions més importants de l'any 1934, foren la titularitat del servei de Röntgendiagnòstic que s'atorgà a Angel Sanchiz Roqué, antic col·laborador del primer servei de Radiodiagnòstic de Prió; calgué modernitzar la instal·lació amb un aparell nou. També es creà un servei de Neurologia desvinculat del de Medicina General, essent nomenat cap de servei Lloret Gil, qui exercia ja el càrrec d'agregat en l'equip del servei anterior.

L'any 1933 vaig establir novament contacte professional amb Marimon, operava particularment a la clínica privada del professor Josep M.ª Bartrina, on jo prestava els serveis de metge intern. Fou per aquest motiu que l'any 1935, Marimon sol·licità el meu ingrés en el seu servei. Pràcticament era l'únic ajudant, car Henríquez Cabré, segon metge titular del servei, només hi anava durant un mes a l'estiu, quan Marimon feia les seves vacances. Martínez Moreno, pediatre, exercia a la Facultat de Medicina en el servei de Martínez Vargas, només anava a l'Hospital els dies que s'havien destinat per a operar, limitant-se al seu càrrec d'ajudant de camp sense seguir l'evolució clínica dels malalts; i M. Colet, titular d'una plaça en el dispensari, qui tampoc anava a l'Hospital.

Aquesta absència d'ajudants potser es pot explicar per la marcada personalitat de Marimon. El seu carisme era francament

germànic, augmentat per la seva llarga estada a Berlín i Berna, i per la seva constitució física, d'estructura més aviat alta i musculosa, el cabell entre ros i roig i la pell pigallosa. El seu caràcter era seriós, arrufat de front, home de poques paraules, però sempre correcte; anava molt ben abillat, donant el tipus de cirurgia propi de l'època.

Marimon realitzava les operacions contra rellotge, car segons es sabut, el temps era un factor preponderant en l'evolució dels malalts operats. Quan es presentaven dificultats o complicacions tècniques, la tensió emocional del nostre home es descarregava amb violència verbal vers els ajudants, els qui havíem de resistir els crits i els impropis, a més de compartir la pròpia emoció tensional fins a la fi de l'operació. Sortosament, en algunes ocasions Marimon es disculpava.

En aquest servei s'operaven els malalts de digestiu, molts d'ells gàstrics, procedents del dispensari que s'ocupava d'aquesta especialitat exercida per Moxó. Marimon practicava les gastrectomies amb una tècnica francament correcta, adquirida en el seu moment d'aprenentatge a Berlín i a Berna. Com ja hem dit, la gastrectomia era la intervenció màxima de l'especialitat. També es feien intervencions de tiroide (goll), tots eren de grans dimensions, els únics en què hom indicava la intervenció, amb el risc de freqüents crisis tirotoxiques que es presentaven en el postoperatori, malgrat l'estudi previ del funcionalisme que el propi Marimon practicava recolzat en el «metabolisme basal», únic mètode metabòlic factible. Marimon havia adquirit un gran prestigi en l'especialitat a tot el país, realitzant, en aquella època, la més alta cirurgia de l'Hospital. Altrament, el contingent de malalts no era suficient per aconseguir l'ocupació necessària de llits; crec que per aquest motiu Marimon contractà l'assistència d'accidentats de treball, amb una mútua d'accidents.

La Cirurgia General s'havia disgregat en algunes especialitats, com la Ginecologia i la Urologia. La Traumatologia seguia vincula-

da a la Cirurgia General fins i tot en les disciplines universitàries. La realitat era que els malalts afectats per lesions traumato-lògiques quedaven desatesos per la manca de preparació de cirurgians generals, influenciats per l'èxit de les intervencions de les cavitats des de la implantació de la cirurgia antisèptica; aquesta donava escassos resultats en les afeccions òssies. Aquesta circumstància provocava un llarg període d'hospitalització dels malalts afectats per fractures de les extremitats inferiors, principalment les del coll del fèmur, essent molt freqüents les defuncions, ocasionades per complicacions pròpies d'aquests traumatismes. Aquesta experiència ja l'havia viscut durant els anys que vaig estar com a intern en l'Hospital Clínic. A l'Hospital del Sagrado Corazón es repetia, encara en aquells dies, per la poca afecció i preparació de tots els cirurgians, principalment la del cap de servei, totalment lliurat a la cirurgia digestiva i endocrina.

Fora d'Espanya, la Traumatologia i l'Ortopèdia havien progressat a conseqüència de la Primera Guerra Mundial, principalment a Viena a l'escola de Boehler. Un deixeble de Trias Pujol, Gimeno Vidal, va romandre alguns anys en aquella escola, éssent un dels principals col.laboradors; en tornar a Barcelona obrí un dispensari d'aquesta especialitat a l'Hospital Clínic, disposant de l'horari de tarda per atendre el servei. Així es com vaig tenir l'ocasió d'assitir-hi, car em permetia d'anar a l'Hospital del Sagrado Corazón tots els matins.

Per a mi fou un camp de possibilitats mai no esperat. Em permetia d'emprar les noves tècniques en el tractament de les fractures davant del complaent control encoratjador del meu mestre, però no sempre acceptat i comprès pels altres cirurgians que consideraven aquests mètodes revolucionaris i descabdellats. La cosa arribà a uns fets tanmateix sorprenents, com ho fou el cas d'un pacient que va quedar profundament en els meus sentiments; era un accidentat de treball que ingressà a l'Hospital afectat per un greu traumatisme a la mà, causat pels rodets d'una màquina, amb esquin-

çament cutani, fractura de metacarpians i falanges, sense lesió vascular apreciable. Amb interès vaig operar i reconstruir, practicant la cura de «Friedrich», o sigui, ressecció de les vores i sutura de les parts toves, extensió contínua dels dits amb filferros subjectats a una fèrula de «Cramer» en arc i, a la vegada, subjectada amb un embenatge d'escaiola a l'avantbraç. La intervenció durà aproximadament dues hores, però temps, il.lusió i esforç dissortadament no tingueren cap sentit, car el metge de guàrdia de l'Hospital, en veure aquell estrany artefacte, la cura sense embenar i el natural mal aspecte de la mà, sense consultar prèviament al cap de servei ni a mi, va practicar l'amputació, a nivell de l'avantbraç, justificant després el seu comportament, davant del meu cap de servei, dient que aquells traumatismes sempre eren tributaris de l'amputació.

Els malalts accidentats de treball eren obrers, gairebé tots afiliats al sindicat de la CNT, en aquell temps sindicat majoritari a Catalunya, al qual també pertanyien els infermers de l'Hospital. Donada l'efervescència sòcio-política del moment, s'establien continus col.loquis personals entre ells, no sempre mancats de protestes per la qualitat dels serveis que rebien, però mai per l'assistència facultativa. En aquestes circumstàncies vaig tenir l'oportunitat de viure una de les etapes sòcio-polítiques més interessants de la nostra història contemporània. Per bé que jo no mantenia converses de caire polític amb els malalts, sí que tenia ocasions de conversar i discutir amistosament amb un company, Betoret, que col.laborava en el servei i estava afiliat, per idealisme, a la CNT. A través d'aquestes converses podia considerar les teories anarcosindicalistes. Pot completar aquesta informació un fet anecdòtic ocorregut en donar l'alta a un pacient. Era un home correcte, d'edat madura, que per demostrar el seu agraïment vers la meva persona, per les atencions rebudes i pel tractament de les seves lesions, m'invità a sopar al restaurant Can Joan de la Rambla de Santa Mònica. També havia invitat alguns infermers de l'Hospital. Vaig tenir una certa recança

pensant si tanmateix es tractaria d'un acte polític, però sabent que hi assistia Betoret, no vaig tenir cap inconvenient en acceptar la invitació. Erem uns deu o dotze, el sopar transcorregué amb normalitat. Vaig ésser un observador espectant, procurant posar-me a l'alçada de les circumstàncies, sense cridar l'atenció, equilibrant la teoria doctrinal de Betoret, l'exaltació dels joves i la ponderació i discreció de l'anfitrió.

Malgrat el clima ambiental, a l'Hospital mai no es produí cap vaga ni conflicte, ni tampoc friccions entre els metges, tot i les distintes tendències polítiques existents; era de tots conegut el pensament socialista de Gómez Márquez i l'amistat que unia Narro amb Manuel Azaña, éssent Narro el representant del seu partit a Barcelona.

LA GUERRA CIVIL

Era el dissabte 18 de juliol de 1936, cinc dies després de l'assassinat de Calvo Sotelo, quan a Barcelona es tingué coneixement de la sublevació d'un grup de tropes de l'exèrcit espanyol en el Marroc. Fou una notícia velada, sense grans titulars a la premsa, ni en altres mitjans d'informació, però no sorprengué, donada la tensió existent en tot Espanya després de la mort del líder, cap de l'oposició Parlamentària, a qui foragitaren del seu domicili a mitja nit, i es trobà el seu cadàver, cap a la matinada, en el cementiri de l'Almudena de Madrid amb un tret al clatell.

Donada la nostra joventut, inexperiència i la poca difusió informativa, no ens adonàrem de la gravetat dels esdeveniments, i com de costum, a la nit es reunírem un grup de metges a prendre cafè a l'Oro del Rhin, situat a la Gran Via cantonada Rambla de Catalunya, des d'on poguérem observar l'actuació de la Policia (aleshores denominada Guàrdia d'Assalt), que aturava els cotxes, registrava els ocupants i demanava la documentació. Naturalment, no sense preocupació, es retiràrem cadascun a casa nostra.

A l'endemà els de casa em despertaren aviat per a presenciar des del balcó un curiós i mai vist espectacle. Era la marxa cautelosa d'una formació militar en columna d'aproximació, avançant a peu, amb el mosquetó a la mà, arrellats pel caire de les voravies, protegint unes peces i armons d'artilleria amb els corresponents tirs de cavalls, fent-les avançar pel centre de la calçada; quan la formació arribava a les cantonades, abans de travessar els carrers transversals, s'aturava; el capità avançava i observava a banda i banda del carrer i novament ordenava la marxa. En arribar a la cantonada de casa meua, situada a Diputació-Claris, quan s'ordenà la marxa, bruscament, sonà una descàrrega de fuselleria, la qual ens obligà a retirar-nos precipitadament cap a l'interior de la casa. Així,

angoixats, romanguérem aproximadament una hora, escoltant fortíssims trets de fusells i de tant en tant els trets d'un canó que retronaven en les nostres oïdes igual que veritables bombes. Lentament s'apaivagà el foc fins que finí del tot en aquell sector. Atrévint-nos, amb gran precaució, a treure el cap pel balcó, ens vàrem trobar novament davant d'un espectacle encara més sorprenent. Hi havia un grup de paisans amb mànigues de camisa que feien formar a uns soldats uniformats per endur-se'ls presoners després d'obligar-los a enganxar unes peces i els armons d'artilleria als cavalls; deixaren a la mateixa cantonada dotze cavalls morts pels trets.

Estiguérem intranquils tot el dia, continuava el foc de l'artilleria i els trets s'escoltaven lluny, com també el vol d'alguna avioneta. Seguïem l'evolució dels esdeveniments a través de les emissores de la ràdio, però donaven unes notícies molt confuses i poc fidedignes, controlades pels mitjans

informatius dependents de l'Olimpíada Esportiva Prolètària Internacional, que s'havia de celebrar a l'Estadi de Montjuïc justament aquell dia, organitzada pels sindicats.

Cap a mitja tarda, poc més o menys, poguérem encertir-nos de la veracitat dels esdeveniments, en presenciar intenses fumeres per tot l'Eixample. No hi havia cap illa on no cremés una església o un convent, i per a més confirmació, cap al vespre, desfilava pel carrer de la Diputació un esquadró de la Guàrdia Civil amb el puny alçat, signe que solament s'havia vist en manifestacions comunistes.

El dia següent, en despertar, tot estava tranquil, però la ciutat paralitzada, i obligat a acomplir el meu deure, i també mogut per la curiositat, vaig sortir de casa per anar a l'Hospital, havent de recórrer als cotxes requisats pels milicians que patulaven per la ciutat, l'únic mitjà de comuni-

ció possible. Donada a conèixer la meua condició de metge de l'Hospital, em transportaren sense cap inconvenient.

En baixar del cotxe els milicians em despediren amb el puny alçat i amb la salutació de «Salut, camarada». La meua sorpresa, però, fou veure un rètol escrit en un llençol que penjava de la porta dels dispensaris, en el qual es llegia «Hospital incautado por la CNT». Sense cap tràmit ni control vaig entrar. Inmediatament m'informaren que no hi havia ferits, malgrat els esdeveniments del dia anterior. Una altra sorpresa era l'absència de la Comunitat Religiosa; les monges, ateses les circumstàncies, havien abandonat l'Hospital sense que ningú sabés el seu parador.

L'Hospital estava totalment en mans d'un comitè sindical d'infermers format per Maties, Manuel Caietà, o potser alguns de major responsabilitat, els qui en nom del sindicat havien pres possessió de la Direcció i Administració sense cap violència ni oposició per part del Director, Bach, qui no acudí al centre, ni cap altre dels membres de la Junta i del Patronat.

Durant els primers dies que seguiren a la incautació sindical, sorgí un fet curiós: l'atractiu de visitar les dependències abandonades per les religioses, car era com un jubileu, fet que després causà la més gran decepció dels visitans en constatar l'austeritat del lloc. Es trobaren davant d'un pavelló similar al de les sales generals dels malalts, destinat al dormitori de totes les monges, un sol compartiment individual per a la Superiora i un bany per a tota la dependència, mancat d'aigua calenta, la qual havien de carretejar des de la cuina.

L'activitat hospitalària dels primers dies i de molts dies després fou pràcticament nul·la; com ho era també l'activitat ciutadana acaparada pels milicians que s'ocupaven de requisar cotxes. Aquests homes anaven armats i es dedicaven a la recerca de «feixistes facciosos» i a registres domiciliaris. Amb raó o sense, omplien el dipòsit de l'Hospital Clínic de cadàvers.

Deu o quinze dies després del 19 de juliol, Cabré i Claramunt féu una gestió personal prop del Conseller de Cultura, Ventura Gassol. S'aconseguí que la Generalitat prengués possessió del Centre, per a la direcció del qual es nomenà F. Lloret i Gil, que en aquells moments era el cap de servei de Neurologia. Canviaren el nom de l'Hospital «Nuestra Señora del Sagrado Corazón de Jesús» pel de «Hospital Cardenal», en memòria del cirurgià i director que tant havia contribuït al seu prestigi. Aquest canvi es realitzà sense cap fricció ni confrontament, per bé que el comitè sindical seguí exercint una preponderant influència.

Amb aquest estat de coses, de moment vaig perdre el contacte amb Marimon. No apareixia per l'Hospital en espera de l'evolució dels esdeveniments. Passats uns dies vaig rebre una convocatòria per assistir a una reunió que s'havia de celebrar amb el Conseller de Sanitat de la Generalitat, Corachan. El motiu de la reunió era per sol·licitar la col·laboració de Marimon a qui se li encomanava la missió de formar equips quirúrgics, comptant amb tots els serveis hospitalaris de Barcelona, a fi i efecte que es poguessin establir uns torns per a rellevar-se en el Front d'Aragó, on havien començat les hostilitats. Però, al cap de pocs dies, ens comunicaren que no calia la nostra col·laboració, car ja s'havien organitzat els primers equips en el front, incorporats a Casp sense necessitat de relleus.

Fracassada aquesta col·laboració amb la Conselleria de Sanitat, vaig perdre novament el contacte amb Marimon. Altrament, com que la meua fitxa quedà registrada a l'esmentat organisme, i com sigui que pertanyia a una de les promocions de metges més joves, vaig rebre l'avís d'incorporar-me a un equip sanitari de la columna anarquista «Tierra y Libertad» comandada pel molt conegut Durruti; estava formada per cinc mil homes destinats al front de Madrid, on les tropes nacionalistes avançaven ràpidament. Sortírem de Barcelona en ferrocarril, via València el 12 de setembre de 1936.

VIDA HOSPITALÀRIA DURANT LA GUERRA

La tasca assistencial de l'Hospital s'anà normalitzant lentament malgrat la deserció immediata de molts caps de servei i, progressivament, de tots els membres del cos facultatiu reclamats i incorporats a files. La vacant de Marimon l'ocuparen els seus col.laboradors, Henríquez Cabré i M. Colet, amb el degut repartiment de llits; la vacant de A. Sanchiz Roqué l'ocupà Jesús Osés; i el servei de ginecologia quedà atès pels seus mateixos col.laboradors, principalment Sàrries, fins els últims mesos de la guerra que hagué d'abandonar el servei, car el movilitzaren per entrar a les files de l'exèrcit republicà.

Josep Mestres ocupà provisionalment l'Administració del Centre i Antonio Ruiz hi entrà com auxiliar. Molt aviat, el «Diari Oficial de la Generalitat» (D.O.G.), amb data del 15 d'agost de 1937, acomplint un decret del 26 de juliol del mateix any i publicat en el mateix Diari el 29 de juliol, convocà un concurs per a la provisió de la plaça de Direcció i Administració de centres d'assistència social de la Generalitat; en el grup B d'aquesta convocatòria s'inclouïa l'Hospital Cardenal. En el D.O.G. del 10 d'octubre de 1937, per ordre signada del Conseller de Governació i Assistència Social, Antoni M.ª Sbert, es nomenava Salvador Gutiérrez Pérez, Administrador de l'Hospital Cardenal, per veredicta del Tribunal del concurs oposició oportunament celebrat.

El nou administrador prengué possessió del càrrec el 19 d'octubre, passant a ocupar una de les estances de l'edifici del carrer de Borrell, adjunt a l'Hospital. La primera activitat fou, el 21 d'octubre, destituir el comitè sindical, que fins aleshores intervenia en tots els actes; també queda-

ren destituïts l'administrador provisional Mestre i l'auxiliar Ruiz.

Quan Gutiérrez es feu càrrec de l'Administració comptava amb una dotació de 150 llits, dels quals se n'ocupaven 131; tenia un saldo a la caixa de 2.300 ptes. i un fons de 13.000 ptes. dipositades en un compte corrent al Banc d'Espanya.

Seguidament, l'Administrador, amb l'íntima col.laboració del Director F. Lloret, aconseguí augmentar la dotació de llits, arribant a un total de 225. Per aquest motiu es varen habilitar uns departaments que no s'havien utilitzat fins aleshores; quan feia un mes que l'Hospital funcionava sota el comandament del nou Administrador, s'ocupaven 180 llits.

Les dificultats, però, eren incalculables, tant per part de la Direcció com per la de l'Administració. Per una banda, fou la disgregació del Cos Facultatiu, incorporats els seus membres a files i, per l'altra, la manca de productes alimentaris, en general, feia que desapareguessin les provisions per a abastar les necessitats del Centre. Aquest fet obligà l'Administrador a exigir un control del personal a la sortida de l'Hospital, sempre i quan aquest disposés del temps per fer-ho; altrament, les fugues d'aliments eren segures, car el nou comitè sindical pressionava i recolzava el personal per aquest fet indigne i incontrolable.

Durant la Guerra Civil l'Hospital Cardenal, seguí com sempre dedicat a l'assistència hospitalària de la població civil. Mai no prengué mesures per a afrontar un servei d'urgències bèl·liques. Però, el 17 de març de 1938, sobtadament, es veié obligat a assistir un contingent de ferits, ingressats a conseqüència del bombardeig de l'Aviació nacional, ocasionant el desordre i la confusió entre el personal de l'Hospital i el Cos Facultatiu.

Justament en aquell temps, Gómez Márquez havia pres la determinació d'exiliar-se voluntàriament; el desenvolupament de la guerra, el desengany per les lluites inter-

nes entre les distintes faccions republicanes, nacionalistes, anarquistes, comunistes i també sindicalistes, són els motius pels quals decidí marxar a Sud-Amèrica. Quan feia molt poc que hi vivia morí la seva filla en plena joventut, perdent així, una gran col·laboradora. Més tard morí Gómez Márquez, i fa pocs anys vàrem saber la mort del seu fill, establert a Managua on exercia com a metge de Cirurgia General.

En aquestes circumstàncies, els esdeveniments eren constants. El 31 de gener de 1938, cap al final de la Guerra, un bombardeig de l'Aviació nacional ocasionà la mort de dos membres de l'Hospital, Antoni Anguera Hoppe, metge cirurgià, adscrit al servei de Castellà, i Maria del Carme Sánchez, secretària administrativa. Ella morí al acte, Anguera encara arribà fins l'Hospital Clínic, on morí poques hores després. Els dos cadàvers es traslladaren a l'Hospital Cardenal; d'allí estant, el 3 de gener de 1939 es celebrà l'enterrament. Segons dades del diari «La Humanitat», l'acte fou presidit pel Conseller de Governació i Assistència Social, Sr. Sbert. Assistiren els Diputats al Parlament, Guinovart i Humbert Torres; els Consellers Municipals, Roc Boronat i Ferran Llardent; Joaquim Girós en representació del subsecretari de Cultura; el Director de l'Hospital F. Lloret Gil i l'Administrador Gutiérrez; Colomer; Fonts; Lladó Figueras i Navarro Costabella; també s'hi afegiren els membres de la Junta de Govern del «Casal d'Esquerra Francesc Macià» (parent de la finada), Massoni, Claudi Fernández, Vilagenís, Vallès i Puig Riba; féu acte de presència la Junta de la secció femenina de l'esmentat casal; els metges del Cos Facultatiu, Borràs, Puig i Sais, Lahoz, Castellà, Colet, Rahola, Breton, Osés, Roig Niqui, Moya Blanchart, Antic i altres metges, entre ells Trias Maxens en representació del Sindicat de Metges de Catalunya; i personal de l'Hospital.

Tots ompliren els fèretres de flors. El dia següent la premsa barcelonina s'ocupava àmpliament de l'òbit. Cal fer constar l'absència de Narro, qui per motius polítics s'exilià a Sud-Amèrica, on morí anys des-

prés. La seva presència a la vida hospitalària havia estat important per la seva activitat com a cirurgià i per la seva influència política. Vivia en l'edifici annex a l'Hospital, ocupava el pis veí de l'Administrador Gutiérrez i el va intentar persuadir per que abandonés el país, però no ho aconseguí i Gutiérrez continuà exercint el seu càrrec a l'Hospital.

OCUPACIÓ NACIONAL

El 26 de gener de 1939, les forces de l'exèrcit franquista entraren a la ciutat de Barcelona sense cap resistència de les forces republicanes, desmoralitzades per la derrota i esgotades per la llarga batalla de l'Ebre i per les lluites internes entre els diferents sectors. Aquestes lluites havien arribat al seu punt àlgid en les jornades de maig del 1937, en un confrontament en els carrers

de Barcelona entre els sindicalistes de la CNT i les forces més addictes al Govern republicà. Poc o molt, la tensió persistia.

La maniobra d'encerclament de l'Exèrcit Nacional sobre Barcelona per avançar pel Nord de Catalunya el Cos d'Exèrcit del Maestrazgo, dirigit pel General Moscardó, amenaçava tallar les comunicacions de Barcelona amb la frontera francesa, fet que provocà la fugida, més ben dit desbandada, dels dirigents i de les tropes més ressegades, utilitzant tots els mitjans de transport amb una certa benevolença per part de l'Aviació Nacional, la qual podia haver provocat una veritable desfeta dels ressegats. Això va permetre l'entrada de les tropes de Franco, talment com un passeig militar, sense violència i amb l'entusiasme de la població civil que es veia lliurada d'un mal son de gana i de terror suportat durant trenta mesos. L'entrada i l'ocupació de les tropes de Franco a Barcelona no tingué cap repercussió immediata a l'Hospital. El Director Lloret Gil i l'Administrador Sr. Gutiérrez, caps responsables, no s'havien mogut dels seus llocs de treball, però sí el personal que ja estava disgregat per la incorporació a files de molts d'ells, mobilitzats per les forces republicanes en l'infructuós i desesperat esforç per a lluitar contra l'avançada de les tropes nacionals, i per la deserció i exili d'alguns membres amb càrrec polític.

Pocs dies després del 26 de gener tornaren les religioses de Sant Vicenç de Paül, la Superiora Sor Lourdes Boter, la seva germana Sor Boter, Sor Llopart i Sor Josefina, acompanyades d'altres religioses que eren noves a la casa. Aviat prengueren possessió dels seus càrrecs i naturalment de les seves dependències. Després, de mica en mica, s'incorporaren altres religioses; entre les antigues recordem a Sor Montserrat i entre les noves cal destacar Sor Filomena, qui anteriorment havia estat destinada a la Casa de Caritat. La seva tasca a l'Hospital del Sagrado Corazón de Jesús, durant molts anys; fins a la seva mort i en edat molt avançada, representà una veritable institució.

LA REPRESA POSTBÈL.LICA

No sabem exactament la data en què es convocà la primera reunió dels membres que anteriorment havien format part de la Direcció del Patronat i de la Junta Directiva, segurament convocada per l'antic i destituït Director, Bach Escofet; però és evident que en aquesta convocatòria es prengué l'acord de restituir el nom de la institució. Novament, doncs, recuperà el nom de Hospital de Nuestra Señora del Sagrado Corazón de Jesús. També s'estudià la reestructuració dels estaments directius, i es procedí a l'obertura d'expedient de depuració de tot el personal per la seva actuació durant la Guerra Civil, incloent el Cos Facultatiu.

El Patronat i la Junta Directiva quedaren constituïts de la següent manera:

PATRONAT

President	Emm. i Rvdm. Sr. Bisbe de Barcelona
Vice-President	Francesc Puig i Alfonso
Tresorer	Dr. Agustí Garcia-Die Andreu
Secretari	Gustau M. de Gispert i Serra
Vocals Representant del Cos Facultatiu:	Dr. Pere Borràs i Prim
Respresentant de la Comunitat de les filles de la Caritat:	Sor. Lourdes Boter
Representant de la Parròquia del Pilar:	Rvd. Sr. Ecònom
Representant de l'Excm.	
Ajuntament:	Dr. Llorenç Garcia-Tornel
Representant de l'Excma.	
Diputació Provincial:	Josep de Peray

JUNTA DIRECTIVA

Presidenta	Victòria Prat, Vda. Monteys
------------	--------------------------------

Vice-Presidenta	Montserrat Delàs, Vda. Delàs
Secretària	Josefina Ribera de Soler
Tresorera	Amàlia Baxeras de Macaya
Vocals	Maria Ferrer d'Albó Baronessa de Vilagayà Marquesa d'Alòs, Baronessa de Balsareny

Es fa difícil valorar la suma de les despeses que hagué d'afrontar la Direcció en aquells moments i durant els anys següents. La tasca fou dura, car l'Hospital estava mancat de les coses més elementals, com llençols, mantes i tota mena d'utilitatge, sense cap base econòmica ni la possibilitat d'obtenir-la mitjançant la beneficència, com ho fou en un principi; a més de viure un ambient empobrit per la contesa civil, la qual havia aconseguit la destrucció de la indústria i la ruïna del país amb l'espoliació dels elements vitals de riquesa.

Aquell mateix any, 1939, el Patronat de l'Hospital edità un llibret monogràfic, propagandístic, i amb molta iconografia del que reproduïm el text editorial:

«El Hospital de Nuestra Señora del Sagrado Corazón de Jesús, institución de todos conocida y venerada, no sólo por su ochocentismo y brillante historia, sino también por su patrimonio científico heredado y conservado en tan alto honor y estima por haber sido la sede quirúrgica de nuestra Patria, lugar de trabajo y estudio en dónde se han forjado la mayoría de nuestros cirujanos contemporáneos bajo el maestrazgo y guía de su ilustre fundador el eminente maestro de maestros Dr. D. Salvador Cardenal, se encuentra muchas veces en la imposibilidad de poder admitir desinteresadamente a los enfermos menesterosos que un día tras otro acuden a este Nosocomio en súplica de que se les acoja y sane, por falta de recursos. Hay camas...sí; hay hermanas de la Caridad abnegadas y dispuestas a todos los sacrificios, hay personal auxiliar con una voluntad digna de todo encomio; hay Médicos (como siempre) prestando desinteresadamente sus servicios; hay fe...;

hay entusiasmo...; hay ilusión...; mas hay pocas sábanas, faltan mantas, vasos, vajillas... y tantas y tantas cosas que han desaparecido en este período de convulsión. Y nuestros enfermos, algunos de ellos viejecitos venerables arrancados brutalmente por la guerra de sus hogares lejanos, allende en tierras hermanas, lejos de los suyos, de parientes, de caras amigas, ¿Vamos a permitir españoles, barceloneses todos, que en el seno de nuestra querida ciudad, modelo de cortesía, amparo de necesitados, patria de hidalgos, queden desamparados y sin poder cobijar estos hermanos nuestros bajo el manto caritativo de este santo Hospital, por sus dificultades económicas?

Barcelona y sus habitantes, que siempre han correspondido a los llamamientos caritativos y sinceros cuando se les han hecho de cerca a su corazón, no dudamos que ahora, en estos momentos que se yergue invencible nuestra España Imperial, nuestra España nueva Una, Grande y Libre, que

todos y cada uno de nosotros, aportando nuestro esfuerzo y entusiasmo debemos forjar, acudirán prestos, a medida de sus posibilidades, a ayudar a este Santo Hospital de Nuestra Señora del Sagrado Corazón de Jesús y lo harán por su peculiar sentimentalismo, por su bondad..., por su delicadeza... y sobre todo por Dios y por España.

Gracias por cuanto hagais en nombre de nuestros enfermos, muchas gracias, que el Todopoderoso os lo premie. La Patria se sentirá orgullosa... la sociedad os lo agradecerá. M.C.

El Patronato»

Aquesta crida tan patètica no resolgué la situació econòmica, la qual durà alguns anys. Després tindrem ocasió de comentar-ho extensament.

*Hospital de Nuestra Señora del Sagrado
Corazón de Jesús*

SU OBRA BENÉFICA Y SOCIAL
DESDE HACE MÁS DE MEDIO SIGLO

1939

AÑO DE LA VICTORIA

RECUPERACIÓ DEL COS FACULTATIU

Una de les tasques de recuperació correspongué a les religioses encarregades de la capella, que havia quedat totalment desmantellada. S'havien de reposar tots els efectes del culte religiós, des de les imatges, altars, etc. Progressivament, s'anà restituint tot el que mancava, gràcies a la important col·laboració econòmica de Colet qui també contribuí a la restauració d'una gran imatge del Sagrat Cor, situada en el vestíbul de l'Hospital.

En el moment de l'ocupació de Barcelona per les tropes nacionals, el Cos Facultatiu de l'Hospital estava totalment disgregat. La major part dels membres s'havien vist obligats a incorporar-se a files. Alguns havien desaparegut des del principi del conflicte, d'altres, més tard hagueren d'exiliar-se per qüestions polítiques. Pràcticament restaven els caps de servei que per l'edat ja madura no foren cridats pels exèrcits. Els que tornaren després de la Guerra per a incorporar-se novament als serveis de l'Hospital, hagueren de passar pel control de depuració política. L'únic que quedà apartat del Centre fou el Director Lloret Gil, però sense patir repressió professional: seguí exercint a Barcelona durant molts anys, fins a la seva mort. Els que s'havien destacat per característiques catalanistes seguiren ocupant els respectius càrrecs després de la depuració, fins i tot alguns assoliren càrrecs més importants dels que havien exercit anteriorment.

Les prefectures de servei que quedaren vacants foren la de Cirurgia de Marimon que va morir en zona nacional pocs dies abans de l'ocupació de Barcelona; la d'Oftalmologia per l'exili de Gómez Márquez i la de Neurologia per la destitució de Lloret Gil.

Mentrestant s'havien reintegrat als seus serveis de Ginecologia i Radiologia, res-

Dr. Agustí Garcia-Die.

pectivament Pérez Rosales i A. Sanchiz Roqué. La vacant de Marimon s'atorgà, amb l'acord previ del Patronat, a M. Colet qui durant els anys de la guerra havia compartit el servei amb Henríquez Cabré, metge segon que va deixar l'Hospital definitivament per a exercir la Cirurgia a la Clínica Montsalut, pertanyent a una entitat d'assegurances lliure de la qual n'era accionista. La plaça de metge segon, doncs, fou per a mi i la vaig ocupar quan em llicenciaren de la milícia. El servei d'Oftalmologia s'atorgà a Vila-Coro i el de Neurologia a Antoni Subirana, els quals mai no havien tingut cap relació amb l'Hospital.

L'últim trimestre de 1939, any denominat «Año de la Victoria», es publicà, com ja hem vist el llibre «Hospital de Nuestra Señora del Sagrado Corazón. Su obra benéfico-social durante más de medio siglo» on hi consta la formació oficial del Cos Facultatiu que és la següent:

Director Josep Bach Escofet
Dir. accidental Agustí Garcia-Die

SERVEI DE MEDICINA GENERAL

Cap de Servei Ermenegild Puig i Sais
Metge 2n. Angel Moya Blanchart
Ajudants Amador Forcada Gisbert
Evarist Roig Niqui
Carles Rahola Escofet

SERVEI DE CIRURGIA GENERAL

Cap de Servei Alfred Castellà i Via

SERVEI DE CIRURGIA GENERAL

Cap de Servei Melcior Colet i Torredadella
Metge 2n. Joan Agustí i Peypoch

SERVEI D'UROLOGIA

Cap de Servei Marià Breton i Plandiura
Ajudants Evarist Ruiz de Larramendi
Antoni Viñas

SERVEI DE GINECOLOGIA

Cap de Servei Jesús Pérez Rosales
Metge 2n Agustí Sàrries i Suaña
Ajudants Ricardo Martín de Paz
Josep Oriol Bosch i Sala

SERVEI D'OTO-RINO-LARINGOLOGIA

Cap de Servei Pere Borràs i Prim

SERVEI DE DERMATOLOGIA

Cap de Servei Josep Cabré i Claramunt
Ajudants Carles Cardenal i Salas
José Fornós Benaiges

SERVEI D'OFTALMOLOGIA

Cap de Servei Antoni Vila-Coro
Ajudant Antoni Taberna Avila

SERVEI DE RADIOLOGIA

Cap de Servei Angel Sanchiz Roqué
Ajundants Sebastià de Vega
Goicoechea
Jesús Osés Josue

SERVEI DE LABORATORI

Cap de Servei Manuel Piera Flo
Ajudant Santiago Mas Servet

SERVEI DE NEUROLOGIA

Cap de Servei Antoni Subirana

SERVEI DE CARDIOLOGIA

Cap de Servei Francesc Fontbona Vázquez

SERVEI D'ODONTOLOGIA

Cap de Servei Francesc Ferrando Botet

FARMACÈUTICA

Dolors Borrell Saumell

MASSATGISTA

Jacint Guasch

Altrament, aquesta distribució del Cos Facultatiu passà per modificacions immediates, les quals exposarem seguidament:

El Servei de Cirurgia, dirigit per Castellà, havia quedat sense col.laboradors a causa de l'exili de Narro i de la mort d'Anguera. Solament comptava amb l'ajut de Muntaner, antic estudiant de Medicina, que prestava els seus serveis com a practicant a l'Hospital des dels últims anys de vida de Cardenal. No havia acabat la carrera, però, s'havia convertit en un ajudant molt eficaç de Castellà. Sàrries Suaña passà a metge segon de Cirurgia, era més cirurgià que ginecòleg, bé que exercia les dues especialitats, com era habitual en els cirurgians d'aquella generació. Poc temps després entrà en aquest departament Josep M.ª Mir Vidal-Ribas, traumatòleg i col.laborador de Sàrries, així com A. Santos Palazzi, procedent de l'Hospital Clínic amb un important bagatge professional.

En el servei de Cirurgia que dirigia Colet, va quedar desocupada la meua plaça de metge segon degut que en el 1940 vaig sol.licitar a la Direcció una excedència per poder ocupar una plaça de metge de guardia del Servei d'Urgències de l'Hospital Clínic, la qual havia guanyat per oposició i per un temps limitat de 4 anys. Aleshores ingressà en el servei Isidre Magrinyà com a metge ajudant. El 1942, ingressà l'estudiant Josep Prat Cereceda. I, el 1944, l'estudiant Joan Noguera Muñoz. Altrament, jo freqüentava l'Hospital, sobre tot en les temporades de les vacances d'estiu quan Colet anava a descansar a Caldes de Malavella.

El servei d'Oto-rino-laringologia des de sempre regentat per P. Borràs, mai no precisà d'ajudant. El 1940 s'hi presentà com a col.laborador Josep Ferrando Botet, estudiant de Medicina, fill d'un prestigiós especialista i germà de l'odontòleg de l'Hospital. Borràs no gens disposat a formar equip, accedí a l'admissió ateses les cir-

cumstàncies del futur metge i acceptà la seva col.laboració, la qual més tard, durant un temps que estigué malalt, hagué d'agrair, car Ferrando es féu càrrec del servei incondicionalment, amb tanta eficàcia que quan Borràs va morir, Ferrando fou nomenat cap del servei. Es donà el cas que el seu germà Francesc, l'odontòleg, es veié obligat a deixar l'Hospital per la poca concurrència de pacients en el seu servei. Ocupà la seva plaça Piza, on hi exercí fins molt avançada la dècada dels setanta.

En el servei d'Oftalmologia, regentat per Vila-Coro, el 1940 entrà com a ajudant Rodríguez Alegre; també col.laborava Taberna. Altrament, Vila-Coro no s'ocupava gaire del servei ja que al mateix temps exercia a l'Hospital de la Creu Roja, on finalment s'hi quedà d'una manera definitiva i deixà l'Hospital del Sagrado Corazón. El novembre de 1952 es nomenà cap de servei a Rodríguez Alegre.

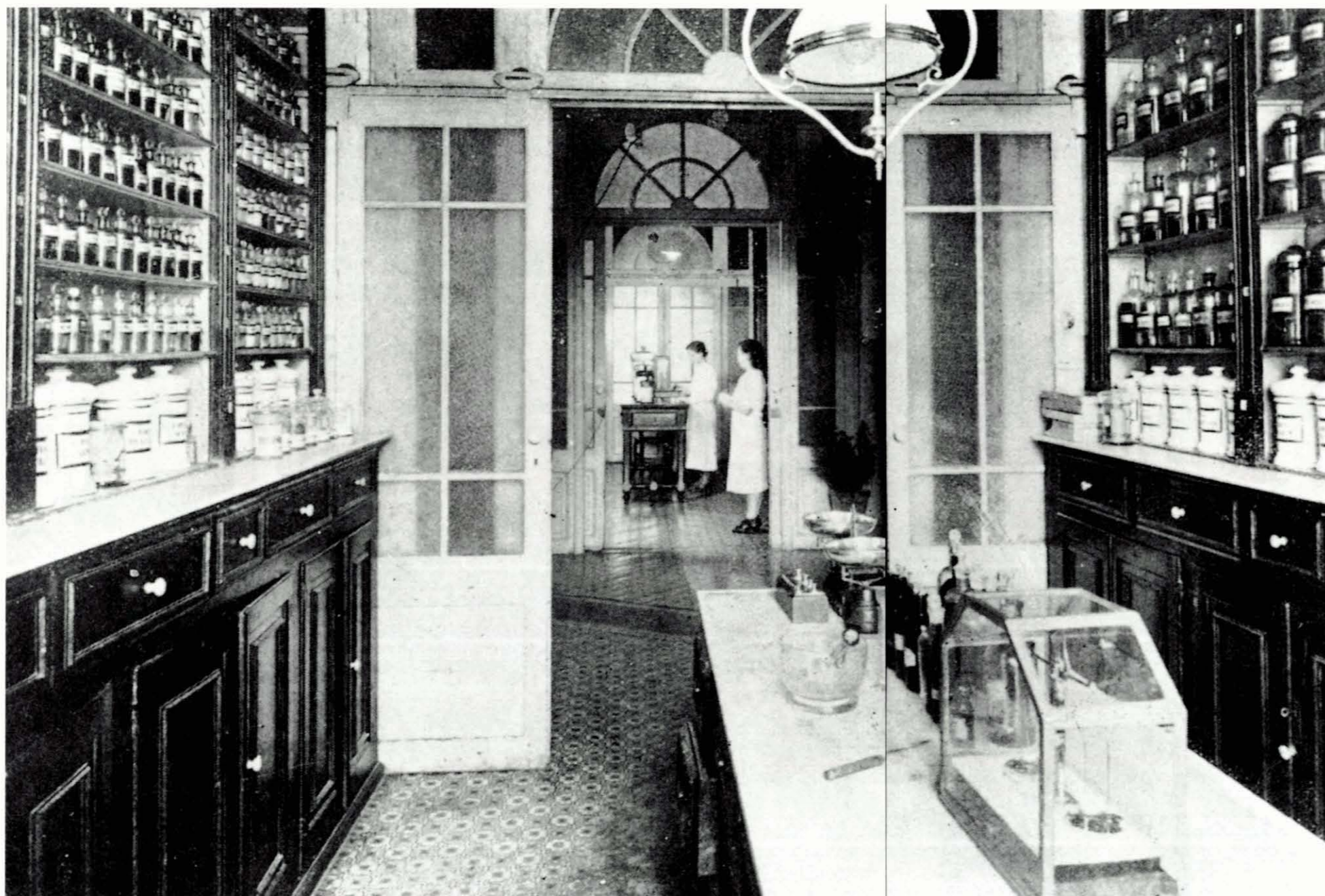
El servei de Neurologia, regentat per A. Su-

birana, molt aviat tingué la col.laboració de Lluís Oller Daurella i molt poc després la de Pèlac, qui morí prematurament a la via pública a conseqüència d'un infart; la de Masó i altres.

A la Farmàcia, la Srta. Dolors Borrell Sau-mell, des de 1933, acabada de llicenciar, fou nomenada titular d'aquesta secció de l'Hospital, on ja feia pràctiques al costat de Sor Angela, encarregada de la tasca de practicant, sota la teòrica titularitat d'un

llicenciat de qui solament sabem el seu cognom, Domech. No anava mai a l'Hospital perquè es dedicava a la indústria privada. En aquell mateix any, en fer-se'n càrrec la Srta. Borrell, es registrà la Farmàcia, car anteriorment la legislació no exigia aquest requisit.

Durant el temps de la guerra civil, la Srta. Borrell seguí al front del servei, amb l'ajut d'una auxiliar que feia les funcions de mecànica, substituint Sor Angela. Però, Rosa, així es deia, per una mala conducta fou detinguda en el mateix Hospital i seguidament empresonada. A la presó pogué seguir com a practicant de Farmàcia. Després, en incorporar-se a l'Hospital, el comitè sindical no li permeté continuar en el mateix lloc de treball. En finir la Guerra, quan les religioses tornaren a l'Hospital, es destinà Sor Carmen per al servei de Farmàcia. La Srta. Borrell seguia com a titular. Aleshores tenia assignat un sou de 200 ptes., incrementat a 500 quan la «Caja de Ahorros y Monte de Piedad» col.laborava en les despeses de l'Hospital. A l'any 1970, l'esmentada Srta. es jubilà amb una pensió de 8.000 pessetes mensuals.

PRECÀRIA SITUACIÓ ECONÒMICA

La reestructuració del Cos Facultatiu no significà la solució de la precària situació econòmica de l'Hospital, la qual feia temps que s'arrossegava. La depuració política del personal no afectà l'Administrador Gutiérrez, malgrat haver ocupat aquesta plaça durant la Guerra, guanyada per concurs-oposició convocat per la Generalitat. Seguí, doncs, amb la responsabilitat de l'administració i aconseguí cobrar la suma dels diners corresponents a les quantitats dels deutes contrets durant la Guerra, que són els següents:

Mútua Gral. d'Assegurances	750'00	ptes.
Companyia Northern	112'00	ptes.
Mútua Regional d'Accidents	670'25	ptes.
Banc d'Espanya	11.000'00	ptes.

Quantitats que, de moment, salvaren el dèficit. També s'incrementaren les tarifes d'estada dels malalts, passant a ésser de 10 ptes. diàries i, posteriorment, a 15 pessetes. Cal afegir la mancança de productes alimentaris, un altre contratemps que agreujava la situació econòmica, car es disposava del que subministrava la Comissaria d'Abastament, però no n'hi havia prou. És per això que es tornà al conreu de l'hort en el terreny situat darrera de l'Hospital. Aquestes contrarietats portaren a friccions i situacions conflictives entre els estaments de Direcció i Administració, fins a l'extrem de fer una denúncia contra l'Administrador, acusat de retirar de la Comissaria d'Abastaments productes que no arribaven a l'Hospital. Feta una inspecció per part d'Abastaments, es demostrà que en aquestes retirades no intervenia l'Administrador; les feien membres adscrits a l'Hospital i que ocupaven càrrecs més alts.

Augmentant els problemes, s'afegí una fac-

tura de 23.208,30 pessetes que es devia des de 1931 a la Casa Siemens, per una instal·lació en el servei de Raigs X. Ara, no era solament l'Hospital del Sagrado Corazón el que es trobava amb grans dificultats. Totes les institucions benèfiques passaven per les mateixes circumstàncies. És per això, que el Govern central establí un decret pel qual les Caixes d'Estalvi estaven obligades a destinar un percentatge dels seus guanys a beneficència. Aquest decret fou l'inici de converses sostingudes entre els membres del Patronat de l'Hospital i el Consell de la «Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Barcelona», presidit per Carles Sanllehy, Marquès de Caldes de Montbui. Converses que portaren a un acord entre les dues institucions, signat en una reunió celebrada en el Palau Episcopal el 20 de juny de 1944.

El text de l'acta d'aquesta reunió és el següent: El Patronato del Hospital de N.^a S.^a del Sagrado Corazón de Jesús, delega la totalidad de sus funciones y poderes a favor de los miembros del propio Patronato ingresados en el mismo en representación de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Barcelona, los cuales a su vez, deberán compartir sus atribuciones con un comité formado por un número de representantes de la Caja de Ahorros, no inferior a cinco ni superior a diez, nombrados por el Consejo, cuyo régimen y gobierno lo determinarán libremente.

La precedente delegación de funciones abarcará todos los derechos establecidos en los Estatutos de la Fundación, a favor del Patronato y no tendrá otras limitaciones que las siguientes:

1º.- No disponer en forma alguna del derecho del dominio del hospital y sus pertenencias.

2º.- Respetar íntegramente los vigentes estatutos de la Fundación.

3º.- Cuidar de que en la provisión de cualquier vacante que se produzca o cargo que se establezca, la persona designada reúna a la par que los necesarios conocimientos

técnicos o profesionales, las máximas garantías religiosas.

4º.- Reservar, a favor del Patronato, el derecho de veto que podrá ejercitar por una sola vez en cada uno de los nombramientos que se realicen por la representación de la Caja de Ahorros. A tal fin, los representantes de dicha entidad deberán comunicar al Patronato todo nombramiento que propongan. Transcurridos, que sean 15 días, desde la fecha de la notificación fehaciente sin haberse ejercitado el veto, se podrá proceder al nombramiento que se haya interesado. Todos los nombramientos que para cubrir cualquier plaza o servicio del hospital, creado o por crear, realice la mencionada representación, se entenderán diferidos con carácter temporal, y por mientras subsista la delegación de poderes otorgada, a no ser que los mismos vengan refrendados o confirmados por el Patronato.

5º.- Mantener el servicio religioso establecido en el hospital por un reverendo sacerdote, cuya designación incumbe al Sr. Obispo de la Diócesis.

6º.- Quedar a la libre disposición del Presidente o Vicepresidente del Patronato, un mínimo de cinco camas, totalmente gratuitas, que cubrirán o utilizarán en el modo y forma que crean por conveniente y en favor siempre de enfermos pobres, así como el derecho de preferencia de disponer del 10% de las camas del hospital, mediante satisfacer las cuotas para las mismas establecidas.

La delegación se establece por un plazo de 15 años pasados los cuales se prorrogan de cinco en cinco, si con anterioridad de dos antes de cada vencimiento, el Patronato no la hubiese revocado. La Comisión podrá renunciar en todo momento a esta delegación, avisando con un año de anticipación.

La Comisión se obliga:

1º.- Al pago de todas las deudas que actualmente penden contra el precitado hospital, cifradas en un máximo de 150.000 pesetas.

2º.- Mantenimiento del hospital en perfecto estado de conservación, realizando a este fin las obras de reparación necesarias, pinturas y demás que convengan.

3º.- Satisfacer, al tiempo que cesar, en el ejercicio de sus funciones, la totalidad de deudas y obligaciones contraídas por la Comisión.

4º.- Poner a disposición del Patronato la cantidad necesaria para el funcionamiento del hospital durante un año a partir de la fecha de su cese, a menos que éste sea a requerimiento del hospital.

La suma que a tal fin debiera ser puesta a disposición del Patronato al tiempo de cesar la Comisión, en sus funciones, vendrá

determinada mediante promediar la totalidad de aportaciones efectuadas durante la etapa de la delegación de poderes, y estableciendo lo que corresponda a un año, después de descontar obras de reparación o implantación de nuevos servicios, conservación, etc., o sea sólo abonando los gastos naturales o corrientes.

5º.- Todas las obras y mejoras que se realicen durante la delegación, en el edificio del hospital, quedarán a beneficio de la Fundación, no así el material, instrumental y muebles que para la creación de nuevos servicios se hayan aportado por la Comisión.

Las rentas de los donativos que tenga el hospital durante el periodo de delegación se entregarán a la Comisión.

En la fachada del hospital se colocará mientras dure el traspaso de funciones a favor de la Caja, un rótulo que dirá CLINICA Y HOSPITAL DE NUESTRA SEÑORA DEL SAGRADO CORAZON - CAJA DE AHORROS Y MONTE DE PIEDAD DE BARCELONA u otro parecido si la Caja de Ahorros lo juzgara conveniente y que redactará de común acuerdo con el Patronato, a no ser que ello llevara consigo inconvenientes de consideración.

Durante la subsistencia de esta delegación, no podrá enajenar el Patronato todo o parte del hospital.

Varios de los concurrentes tomaron la palabra y a propuesta del Excmo. y Rvdo. Sr. Obispo, se aprueba el acuerdo por aclamación,

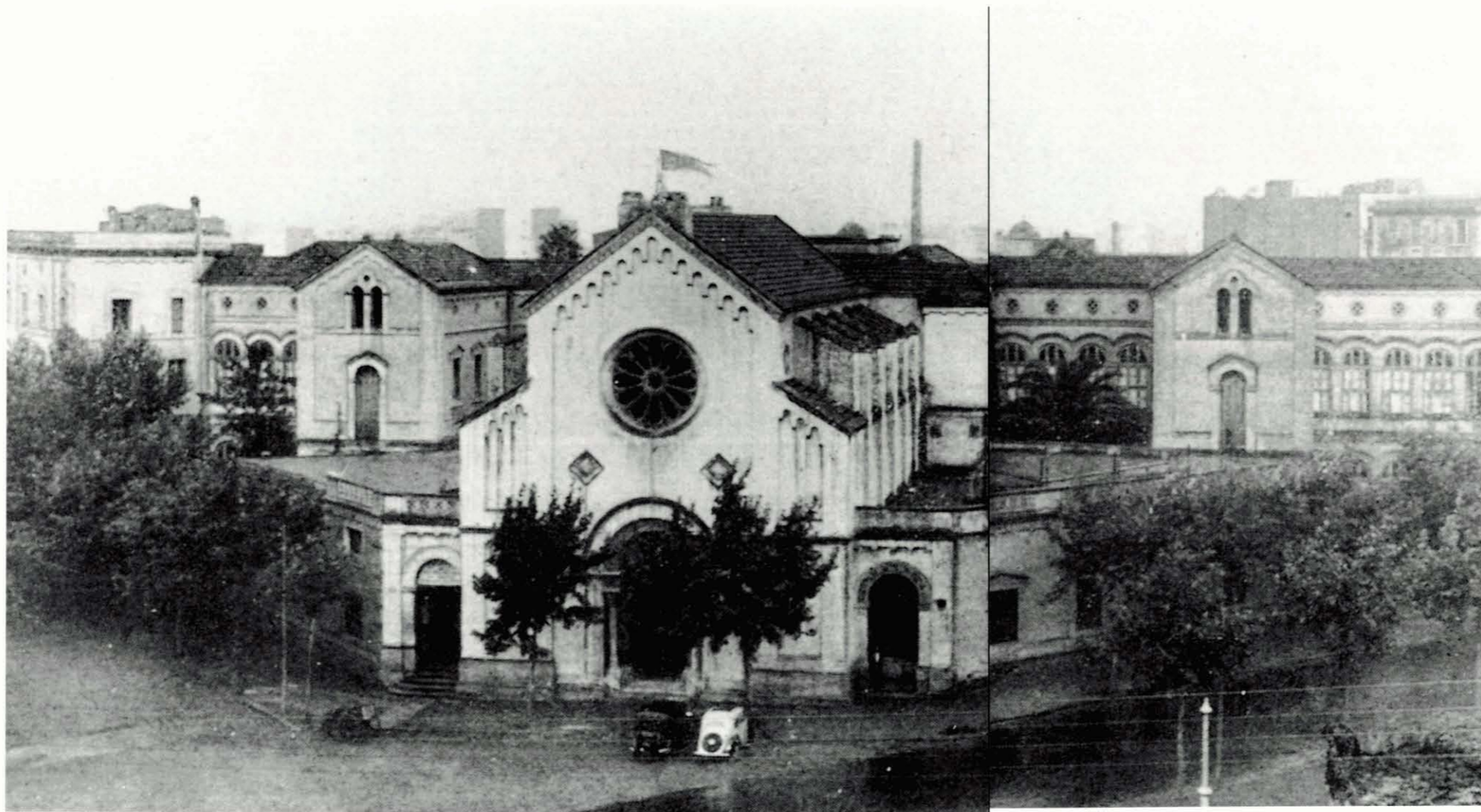
firmado en signo de conformidad todos los reunidos.

A. Gregorio, Obispo de Barcelona, P. Borràs - A. García Die - G. M. de Gispert - Sor Boter - Victoria Prats de Monteys - Josefina Ribera de Soler - S. Samarach Pio - C. Sanllehy - F. de Jaumar - I. de Gispert - 1 Secretario.

En signar el conveni entre el Patronat de l'Hospital de Nuestra Señora del Sagrado Corazón de Jesús representat per l'Excm. Sr. Bisbe Dr. Gregorio Modrego i la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Barcelona, representada per l'Excm. Sr. Carles Sanllehy, Marquès de Caldes de Montbui i Francesc de Jaumar de Bofarull, es constituí, dintre del Consell d'Administració de la Caja de Ahorros, la Comissió de l'Hospital que la formaren:

Il.lm. Sr. Marquès de Caldes de Montbui
Sr. Francesc de S. Jaumar de Bofarull
Il.lm. Sr. Marquès d'Alfarràs
Il.lm. Sr. Marquès de Mura
Sr. Peray
Sr. F. Elías de Molins
Il.lm. Sr. Baró de Cuadras
Il.lm. Sr. Marquès de Casa Pinzon
Il.lm. Sr. Marquès de Sentmenat
Sr. Lluís d'Alós Huelim

I hom nomenà Manuel Rocabert Bosch, Director de la Caixa d'Estalvis, secretari de la Comissió i delegat de la mateixa, per les relacions amb la Direcció de l'Hospital. Aquesta reunió celebrada el 20 de juny de 1944 en el Palau Episcopal fou l'acte més trascendental dels últims cinquanta anys per al futur de l'Hospital, pariona a la celebrada l'any 1879, també en el Palau Episcopal, on hom acordà la compra del terreny i la construcció de l'edifici.

NOVA ETAPA

NOVA ETAPA

Es curiós observar, en la reunió de 1944, la presència d'algunes persones que també assistiren a la de 1879, seixanta anys abans, entre les que hem de citar P. Borràs, com a representant del Patronat abans que ho fos del Cos Facultatiu; Victòria Prat, Vda. Monteys i Josefina Ribera de Soler, qui durant més de mig segle sempre estigué lliurada als càrrecs de la Institució.

El comitè nomenat pel Consell de la Caja de Ahorros que havia de fer-se càrrec de les funcions del Patronat fou el següent:

Carles Sanllehy, President; Lluís Desvalls Trias, Marquès d'Alfarràs, Vicepresident; Josep de Fontcuberta i de Casanovas, Marquès de Villalonga, Secretari i Elies de Molins. Tots junts adquiriren la responsabilitat de l'Administració de l'Hospital.

Una de les primeres mesures de la nova Junta del Patronat fou l'ordenació de l'Ad-

ministració atorgada a les religioses de la Comunitat, presidida per la Superiora. Com encarregada es nomenà, primer, Sor Llopart i, en morir aquesta, fou Sor Elisa. Un càrrec secundari s'oferí a Gutiérrez Pérez, qui fou Administrador fins aquell moment i que havia guanyat la plaça per concurs-oposició de la Generalitat. Aquest declinà l'oferiment i fou indemnitzat; va retirar-se definitivament.

Allò més important i que es portà a terme tot seguit, fou complir amb els compromisos adquirits en el conveni. Es pagaren els deutes als subministradors d'aliments i d'altres materials imprescindibles, contrets anteriorment i que segons hem pogut esbrinar arribaven a 150.000 ptes.

El nou comitè del Patronat posà en marxa un projecte d'obres i remodelació de l'edifici, les quals duraren alguns anys. Primerament fou la pintura de la totalitat de l'interior de l'Hospital, que estava totalment abandonat. La construcció de nous quiròfans, utilitzant la sala d'anestèsia, també en molt malt estat, on s'instal·là el quiròfan principal; les sales contigües fins ales-

hores utilitzades com a vestidors dels metges, s'acondicionaren per a quiròfans auxiliars i l'antiga sala d'operacions es destinà a una dependència de lavabos i d'esterilització.

Finalitzades les primeres obres, es passà a la nova instal·lació de Radiologia utilitzant el primitiu departament de consultes externes. També s'efectuà la compra d'un nou aparell de diagnòstic i Sanchiz aportà un aparell de radioteràpia, havent d'acondicionar les parets amb un plomatge per tal d'aconseguir una protecció adequada.

Es realitzaren algunes obres en el departament de Farmàcia, i es féu una comunicació del segon pis de l'edifici del carrer del Comte Borrell amb la galeria del segon pis de l'ala esquerra de l'Hospital, per a construir cinc habitacions individuals, a les quals es posà el nom de Clínica de Sta. Llúcia.

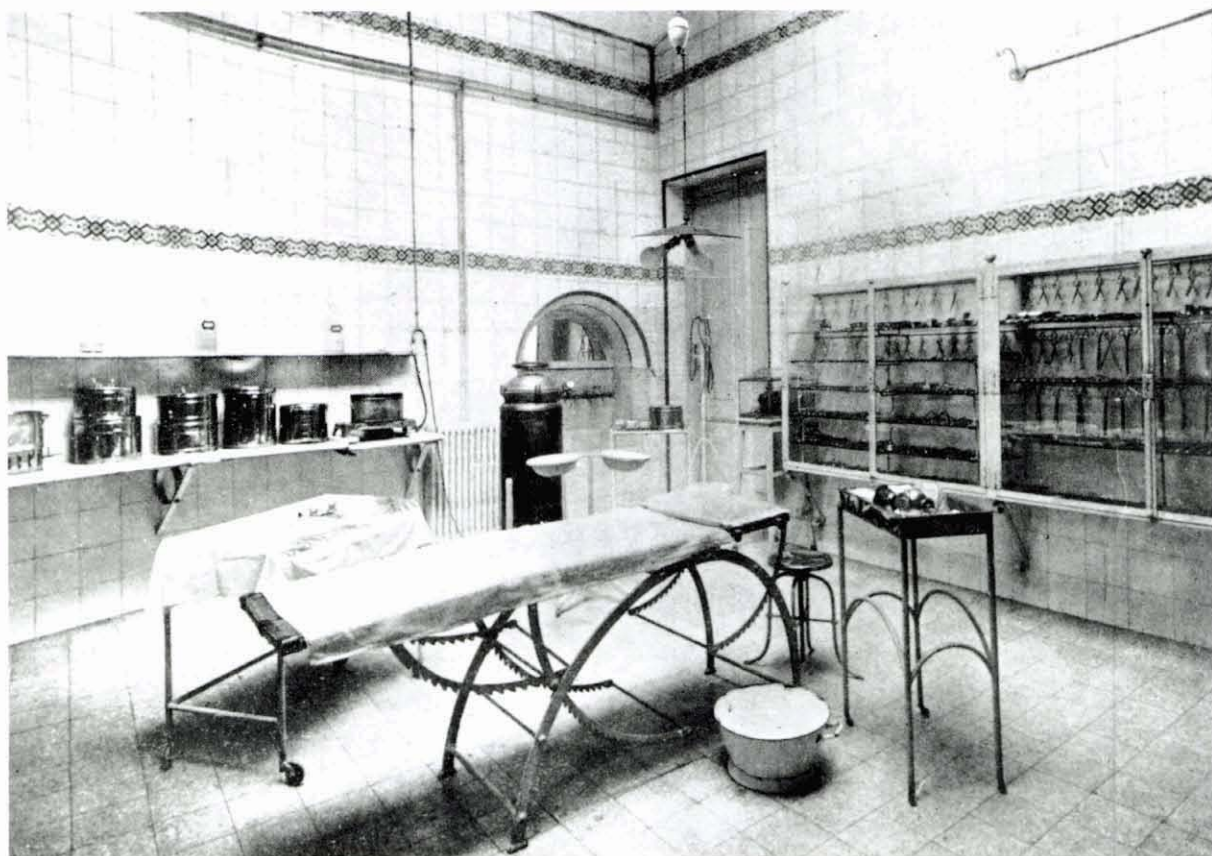
La nova orientació directiva i administrativa de l'Hospital tingué alguna repercussió en el Cos Facultatiu, essent la més immediata, la reincorporació de Dídac de Moxó Güerri, qui abans de la Guerra exercia en el dispensari de malalts d'Aparell Digestiu del Servei de Cirurgia de J. Marimon. Quan Moxó es reincorporà a l'Hospital se li atorgà un dispensari independent, on també entrà com a col·laborador Joan Costa Ribas.

L'any 1946, Santos Palazzi i Duarte, que des de 1939 exercia en un dispensari de Cirurgia Ortopèdica i Traumatologia a l'Hospital Clínic, a la Càtedra de Patologia Quirúrgica de P. Piulachs, sol·licità a Castellà poder ingressar en el seu servei. Fou un compromís, car en aquest servei ja hi havia un departament de Traumatologia a càrrec de Mir Vidal-Ribas, però davant de la insistència de Palazzi, admeté la seva col·laboració amb la conformitat de Sàrries i de Mir. Palazzi realitzà la seva primera intervenció en l'octubre de 1946, una luxació recidivada de l'articulació escàpulo humeral, amb tal destresa que féu exclamar a Castellà: «Aquest home o és un boig o un gran cirurgià».

L'any 1946 acabava el meu contracte amb l'Hospital Clínic i vaig reincorporar-me a l'Hospital del Sagrado Corazón, en el servei de Cirurgia de M. Colet, on es feia una cirurgia limitada. Solament es practicaven intervencions d'hèrnia, apendicitis, gairebé totes depenien de Mutualitats d'accidents; i també es feia alguna intervenció ginecològica. Moxó, totalment lliurat a la professió i a la clientela privada, tanmateix selecta, demanava la meva col·laboració per operar els seus malalts de l'Hospital. En aquells moments, les dificultats eren moltes; el servei quirúrgic funcionava per inèrcia; el servei de ginecologia era el que tenia més activitat, per tant, el que tenia més ocupació de llits; realitzava una cirurgia clàssica i rutinària. Les anestèsies les feien els estudiants o els practicants, amb qui Muntaner anestesitava des del temps de Cardenal.

Justament aleshores, es parlava d'establir la pràctica de l'anestèsia com a especialitat del metge, més ben dit, ja era un fet. Per aquest motiu vaig proposar Joan Noguera que s'especialitzés en la matèria. Encara era un estudiant i feia les funcions d'anestèsista. No fou fàcil convèncer-lo, car portava de cap dedicarse a la Traumatologia. Havent acabat els estudis, malcontent, acceptà que li'n parlés a Miguel, anestèsista acreditat i el primer de Barcelona, perquè el deixés estar al seu costat durant un temps, a l'Hospital de Sant Pau, amb l'objecte d'aprendre la tècnica i preparar-se per a l'especialitat. Noguera no sabia el futur que li esperava, de tal manera que avui encara té la responsabilitat de tots el malalts que s'anestesien a l'Hospital, sempre compartida amb molts col·laboradors que en el decurs del temps han passat per aquest servei, entre qui cal destacar la Dra. Garcia. La decisió d'aquesta per a exercir l'esmentada especialitat, també fou inesperada. En un principi havia pensat dedicar-se a la Pediatria i assistia al servei de Moya, però, per la circumstància que sigui, un dia el Director Garcia-Die la reclamà al quiròfan perquè prestés un servei com a auxiliar de Noguera, que havia de practicar una anestèsia a un pacient de Santos Palazzi. Gar-

cia hagué d'afrontar la indignació del cirurgià, manifestada verbalment, per l'imprevist de la seva col·laboració. Però aquest fou un fet que decidí la nova orientació professional de Garcia, professió que actualment segueix exercint en l'Hospital.

La pràctica de les transfusions es feia realment difícil. En aquells anys encara no s'havia estipulat el sistema i els cirurgians passaven per dificultats greus i angunioses, quan la transfusió era un element d'absoluta necessitat en la cirurgia que realitzàvem: neoplàsies gàstriques, gastrectomies per ulcus duodenal, adherides i perforades en el pàncreas, etc. Precisaven un servei de transfusió ineludible. A l'Hospital del Sagrado Corazón solament era possible realitzar-les de 12 a 14 hores, quan Mas Served treballava en el Laboratori, car disposava d'una xeringa «jouvé» per a la transfusió directa. Ell ens feia la feina, però, ens vèiem obligats a proporcionar-li el donador i després ens cobrava uns honoraris de caràcter privat per l'ús de l'instrument, el qual era de la seva propietat.

Moltes vegades necessitava practicar transfusions a hores intempestives. Sortosament, sempre comptava amb la col·laboració dels transfusors de l'Hospital Clínic, que solament reclamaven els honoraris per la sang transfosa. Donades les circumstàncies, vaig proposar la necessitat de crear un servei propi de transfusions. El projecte tingué l'oposició del Dr. Robert Muga, auxiliar del Laboratori, fins que veient l'absoluta necessitat del servei, el va sol·licitar i el posà en marxa. Muga era metge intern de nit, càrrec que ocupava des que era estudiant, en substitució del molt considerat Ricart; aquest, tanmateix, havia creat una institució del càrrec en l'època que vivia Cardenal.

Aquestes dificultats ocasionades en gran part per una rutina i la passivitat d'un centre que no s'ocupava del progrés de la Medicina, més les pròpies d'una burocràcia o organigrama hospitalari que tampoc no funcionava degudament, ens col·locava, a alguns dels col·laboradors, en una situació angoixosa. Jo, com a metge segon del servei de Cirurgia, puc parlar amb coneixe-

ment de causa, ja que em trametien els malalts d'altres serveis per a les intervencions quirúrgiques. Mai no podia organitzar la feina ordenadament, ni acomplir amb un programa prèviament establert, de tal manera que una d'aquestes irregularitats provocà un fracàs operatori, quan un altre metge del servei practicà una intervenció a un malalt a qui jo havia preparat i havia d'operar. Aquest fet motivà una gestió de Moxó que elevà als membres del Comitè del Patronat i el resultat de la qual, se'm comunicà mitjançant un ofici datat l'1 d'abril de 1951, en què era nomenat metge cirurgià agregat al servei d'Aparell Digestiu de Moxó.

El fet d'aquest acord pres pel Patronat ocasionà més problemes al servei de Cirurgia del que jo em quedava totalment desvinculat. Colet hagué de cercar noves col.laboracions amb un especialista de digestiu, Triadú, i la d'un altre cirurgià, Victor Salleras, molt prestigiós per haver estat durant molts anys al costat de Puig Sureda. Posteriorment, aquest servei comptà amb la col.laboració d'altres especialistes també prestigiosos, entre ells hem de destacar Josep Paravisini Parra, primer especialista de cirurgia cardíaca a Barcelona. Durant dos anys exercí com a col.laborador del servei de Colet, després s'independitzà i exercí en un departament propi, practicant nombroses intervencions d'estenosi mitral, intervenció molt freqüent en aquella època. Fou també el peoner de les intervencions extra-corpòries en la nostra ciutat. Un altre membre d'aquest servei que es destacà per la seva especialitat de Cirurgia Plàstica fou Planas Guasch; i també Jurado Grau.

INTERMEDI

Crec que abans de prosseguir amb el desenvolupament dels fets, s'ha de fer un parèntesi per narrar els costums i tradicions de l'Hospital que es vivien en aquella època, i que es mantingueren durant molts anys.

En primer lloc hem d'esmentar les vacances d'estiu. Durant el mes d'agost, tots els departaments tancaven les consultes externes; solament s'atenia els malalts ingressats i no es permetia l'entrada de nous pacients, llevat que fossin d'urgència i de molt compromís. Aquest costum, que s'instaurà després de la Guerra Civil, permetia, cap a mitjans d'agost, aplegar els malalts que quedaven ingressats en una sola sala, a fi i efecte de procedir a una neteja a fons de les sales i departaments que quedaven lliures. Després la Comunitat religiosa podia prendre un descans, i, al mateix temps feia vacances tot el personal.

La festa tradicional de l'Hospital era la de Nostra Senyora del Sagrat Cor de Jesús, el dia 31 de maig, quan es celebrava la Comunió Pasqual o «cuasi modo». La festa era preconitzada per l'extraordinària activitat dels departaments, atrafegats amb la neteja de les vidrieres de les galeries i d'altres dependències. Es col.locaven uns altars de fusta policromada en els extrems dels passadissos de les galeries, ornats amb flors i coberts de tovalles de fil, planxades amb midó, d'un blanc puríssim i ribetejades amb randes i puntes. A cada altar s'hi posava una patena d'or lluent. La cerimònia començava puntualment a les vuit del matí, quasi tots els anys celebrada pel Bisbe de la Diòcesi, Gregorio Modrego, revestit de pontifical amb capa i mitra i auxiliat pel capellà de l'Hospital. La Presidència estava formada pel Patronat i el Director. Tots portaven torxes enceses seguint al Santíssim sota tàlem, alçat per membres del Cos Facultatiu. El seguici del personal de l'Hospital, familiars dels malalts i tots els metges, formaven dues fileres entonant cànctics eucarístics, amenitzats per un quartet de

cecs de la «Casa de la Caritat», que anys després foren substituïts per una banda de trompetes i tambors de la Protecció Tutelar de Menors.

La processó recorria totes les dependències, el celebrant s'aturava en els altars per a dir les oracions prèvies a l'Eucaristia i dirigir-se seguidament a les sales, acompanyat de la religiosa encarregada del departament i del Cap de Servei o delegat del mateix, per a administrar la Comunió als malalts que prèviament ho havien sol·licitat, i als que bonament ho acceptaven. En acabar l'acte religiós es servia un esmorzar en què teníem l'oportunitat de conviure, molt difícil d'aconseguir durant la feina de cada dia, amb els companys i els seus familiars, creant una relació d'afecte i amistat, a més de poder comentar les nostres inquietuds, exposar suggeriments i formular peticions als membres del Patronat. Recordo que les monges es desvivien per servir xocolata amb pastissos i rosquetes, tot elaborat per elles. Després del conveni, el succulent esmorzar era servit per la Caja i en ell podíem provar els primers maduixots de la temporada.

Les festes de Nadal també eren tradicional-

ment celebrades. S'engalanaven els departaments nadalencs; encara més bonic era l'entusiasme de tots i la competència que s'establí a l'hora de fer els pessebres. Cada departament feia el seu i s'aconseguien autèntiques obres artístiques que reclamaven l'atenció d'un recolzament per mantenir tan entranyable tradició.

No voldria acabar la descripció anecdòtica d'antany, sense esmentar aquell pati tan acollidor que estava just al costat del quiròfan, on Sor Maria Teresa, una malagenya molt airosa, tingué l'encert de plantar-hi una parra a l'estil de la seva terra, la qual amb els anys s'havia fet una gran raïmera i es convertí en el lloc més agradable de l'Hospital per reposar entre una i altra operació fatigosa, tot prenent el boníssim raïm que tentadorament ens oferia la parra. Algú hi portà una poltrona, segurament per jeure una estona i poder contrarestar l'èstasi venós produït a les extremitats inferiors a conseqüència de la positura estàtica en les operacions de llarga durada. Allí passàvem estones d'amigable companyia i també comentàvem algunes xafarderies, obligant a Sor Maria Teresa a recordar-nos, amb el seu divertit mal geni, l'hora de reprendre la feina.

LA CLÍNICA DE LA IMMACULADA

El 27 d'agost de 1952, als 52 anys, morí Didac de Moxó Qüeri, a conseqüència d'una neoplàsia de pulmó. Aquest mateix dia vaig rebre una trucada telefònica d'Antoni Gallart Esquerdo, amb qui m'unia una amistat personal mes que no pas professional, per a expressar-me el seu condol, i al mateix temps, comunicar-me l'interès per a ocupar la vacant de la prefectura en el servei de Digestiu. Jo compartia el servei mèdic-quirúrgic amb Moxó. Haig de confessar que la trucada de Gallart, en aquell moment de dolor per la pèrdua d'un amic i col.laborador, em conhortà i estimulà, car vaig veure la possibilitat d'integrar a l'Hospital una escola mundialment acreditada. Oficialment, vaig posar en coneixement del Director, Garcia-Die, la sol.litud de l'amic, malgrat que altres especialistes pretenien la plaça. El nomenament de Gallart fou efectiu. He de dir, també, que a la seva admissió hi contribuí el seu pare, Gallart Monés, car havia estat un assidu assistent a les sessions operatòries de Cardenal, i sempre va considerar el prestigi que tingué el centre en aquella època.

Cal explicar la causa de la sol.litud de Gallart Esquerdo, motivada per la incòmoda situació d'aquest i d'un grup de col.laboradors en el servei Escola Digestiva de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, des de la designació del Dr. Pinós com a nou cap de servei, càrrec que guanyà per concurs, convocat per a la provisió de la vacant de Gallart Monés quan es jubilà; ell havia estat el fundador del servei. En aquest concurs concorregueren Pinós i Gallart Esquerdo, éssent la resolució del tribunal favorable a Pinós, que en ocupar la prefectura destinà a llocs secundaris Gallart i els seus col.laboradors.

La incorporació de Gallart al nostre centre representava un prestigi per al mateix i con-

firmava el ja adquirit pel recolzament que rebia d'aquella entitat solvent, com ho era La Caja de Ahorros y Monte de Piedad, des de feia temps. Gallart prengué possessió del carrec l'1 d'octubre de 1952, i, al mateix temps, s'incorporava al seu servei el grup dels adictes col.laboradors que tingueren la valentia d'abandonar l'Hospital de Santa Creu i Sant Pau, on disfrutaven d'un nomenament oficial guanyat per la permanència i treball realitzat durant alguns anys en un servei de prestigi internacional. Tot ho deixaren per a seguir al seu cap i amic. Aquest és un fet remarcable dintre de la història del nostre Centre i és just dir que aquets senyors foren Barberà Voltes, Badosa Gaspar, Balaguer Formiguera, Recoder Clavell, Borràs Molera, Solanich Riera i Maroto Molleda.

La incorporació d'aquest equip, tanmateix de prestigiosos especialistes, provocà un conflicte d'espai. S'ha de comptar que Costas Ribas seguia en el servei amb el seu equip quirúrgic. Gallart havia previst aquesta situació i l'exposà a la Direcció de la Caja de Ahorros, concretament al Director M. Rocabert, sol.litant la possibilitat de construir un pavelló en el terreny de l'Hospital destinat a l'Escola de Patologia Digestiva fundada pel seu pare.

Rocabert acollí amb interès la proposta i el posà en contacte amb l'arquitecte titular de la Caja, Marià Romaní, per a estudiar la qüestió. El projecte fou interferit per Santos Palazzi, qui en tenir-ne coneixement, sol.lità un departament per al servei d'Ortopèdia, el qual li fou concedit. El projecte, per tant, es planificà per als 2 departaments. D'acord amb les condicions establertes per la Caja, aquesta es feia càrrec de la construcció del pavelló, si bé l'utilatge que requeria la nova instal.lació anava a càrrec dels serveis interessats.

La distribució del servei Escola de Patologia Digestiva comptava amb 7 consultoris, un departament de RX amb la corresponent cambra de revelat, un departament d'Endoscòpies, un auditori i una secretaria. El servei d'Ortopèdia i Traumatologia estava

planificat per a una consulta, un gimnàs espaiós per a rehabilitació, amb botxes, i una piscina per al tractament dels paralítics. Els dos departaments estaven pensats per a una planta baixa; la construcció era en forma de L. Però el Consell de la Caja, acollint la proposició del Patronat, decidí aprofitar l'edificació del pavelló per a construir una planta superior, també, amb dos departaments.

El pressupost del projecte fou de 1.240.000 pessetes, quantitat prou elevada com perquè el Consell de la Caja prengués l'acord de sol·licitar de la Presidència del Patronat a l'Excl.Im. Sr. Bisbe, la revisió del conveni subscrit en 1944, per tenir la garantia d'una major continuïtat en la direcció i administració de l'Hospital. El nou conveni es firmà el 15 de gener de 1954; establia la delegació de les funcions del Patronat a favor de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad per un termini de 20 anys. La comissió de l'Hospital en el Consell de la Caja estava constituïda per l'Excl.Im. Sr. Marquès de Caldes de Montbui, l'Excl.Im. Sr. Marquès d'Alfarràs, Sr. Elias Molins i Sr. Lluís d'Alòs.

Segons les normes establertes pel conveni, la Caja sol·licità, per escrit, al President del Patronat, Dr. Modrego, l'autorització per a la construcció del nou pavelló, la qual fou donada per escrit el 20 de febrer i aprovada el 10 de març. Immediatament es començà l'obra dirigida per l'arquitecte Marià Romaní. El 8 de desembre de 1955, festivitat de la Immaculada, l'Excl.Im. i Rvdm. Arquebisbe-Bisbe de la Diòcesi, Dr. Modrego, inaugurà l'edifici amb el nom de Clínica de la Immaculada.

La distribució dels departaments projectats pel servei Escola de Patologia Digestiva hagué de passar per una notable modificació en sorgir un litigi sobre la utilització de les instal·lacions destinades al servei de Gallart i que trencava el conveni prèviament establert, desposseïnt-lo d'uns consultoris sol·licitats per Codina Altés, designat cap de servei del departament de Cardiologia. La Caja havia disposat la distribució atorgant dos dispensaris a Codina Altés i als seus col·laboradors, Pijoan de Bertain i Casares Potau; també un dispensari a Sàrries Suaña, nomenat cap de servei de Cirurgia en morir Castellà pel

maig de 1950; i un dispensari a Ferrando Botet per al servei d'Oto-rino-laringologia, deixant al servei de Digestiu 4 dispensaris i el departament de RX, sense prou espai per a establir l'Escola de Patologia Digestiva, quan originàriament el motiu pel qual es construï el pavelló era per a aquesta Escola, orientada a impartir cursos pels postgraduats.

Poc temps després sorgiren unes goteres que afectaven el dormitori de la Comunitat Religiosa i les golfes de l'edifici de l'Hospital. Aquest fet obligà a realitzar un estudi tècnic de l'estat del sostre. Es veié l'absoluta necessitat d'una reparació. Es va considerar d'aixecar les parets de les golfes de tot l'edifici i fer un nou sostre de bigues metàl·liques, substituint les de fusta de melis, fet que permetia de construir un altre pis per a l'Hospital, amb unes despeses relativament baixes. Per a la realització d'aquestes obres, el Consell de la Caja hagué d'estendre una sol·licitud de permís al President del Patronat, qui ho autoritzà per escrit el 26 de juny de 1954. El Consell donava la seva aprovació el 7 de desembre del mateix any.

L'ala dreta de la nova planta es destinà totalment a la residència de la Comunitat religiosa. Es construïren habitacions de dos llits, una infermeria, un departament de sanitaris amb dutxes i un bany, un gran menjador, i, fins i tot, una terrassa situada a la façana posterior, assolellada i que permetia intimitat i recolliment a les hores de descans de les monges.

L'ala esquerra, s'habilità pels metges de guàrdia, es feren habitacions individuals i un menjador. També es pensà en una capella, les despeses de decoració de la qual, imatges i altar, foren sufragades per M. Colet. El departament que fins aleshores havia estat el dormitori de les religioses, es transformà en una dependència per a malalts, construint-s'hi 6 habitacions individuals i que es denominaren «preferents».

Es completà l'obra amb la instal·lació d'un nou ascensor per a traslladar els malalts, més apropiat que no pas el que s'instal·là en un principi, el qual era com el de qualsevol casa de l'Eixample de finals del segle passat.

REFORMA ADMINISTRATIVA

Des del primer conveni establert entre la Caja i el Patronat de l'Hospital, l'administració depenia del departament d'Obres Benèficio-Socials de la primera, essent el cap de departament Enric Vilalta. El Centre es regia, administrativament, per la Superiora, i una monja feia les funcions d'encarregada. Recordo que la primera Superiora que es féu càrrec de l'Administració fou Sor Lourdes Boter i que en morir ella la substituï Sor Asmarats. La primera monja encarregada fou Sor Llopart i després Sor Elisa. També volem remarcar que aquesta formalitat administrativa es féu vigent a partir del primer conveni amb la Caja de Ahorros, substituint Gutiérrez que, com ja sabeu, havia ocupat el càrrec durant la Guerra Civil.

La construcció del pavelló de la Immaculada, i posteriorment, l'augment de llits a la clínica del mateix nom portà a una reorganització administrativa. La Caja cregué oportú nomenar un administratiu de l'Obra Social per ocupar el càrrec d'administrador de l'Hospital, el qual recaigué en Lluís Casanovas Trafí, que fou nomenat el 22 d'abril de 1958.

CANVIS EN EL COS FACULTATIU

L'any 1956 va morir el cap de servei d'Urologia, Breton Plandiura, i per tant quedà vacant aquesta plaça. Els col·laboradors eren Antoni Viñas i el jove Garrós qui també tenia el càrrec de metge de guardia. Per a cobrir la vacant es plantejaren grans competències. La plaça fou sol·licitada per Viñas i els especialistes més solvents i de més prestigi del moment; fou atorgada a Lluís Batalla i Sabater, en una sessió del Patronat celebrada el 9 de novembre de 1958. Des de la mort de Cardenal, mai no s'havia presentat una competitivitat com la d'aquell moment. Ben segur que el recolzament de la Caja i els últims nomenaments exercien un atractiu vers el nostre Hospital.

Quan morí Cabré Claramunt, sobtadament, a conseqüència d'un «angor», quedà vacant la plaça del servei de Dermatologia i l'ocupà Josep Fornós Benaiges, qui mentre estudiava la carrera de Medicina era el practicante de Cabré i després el seu col·laborador directe. Aquest nomenament sorprengué a molts car Carles Cardenal Salas, que semblava el més indicat, havia sol·licitat la plaça; malauradament Cardenal estava operat d'una neoplàsia rectal i morí poc temps després.

El servei de Medicina General comptava amb Moya Blanchart, cap de servei, que ocupava el càrrec que quedà vacant amb la mort de Puig i Sais; també tenia la col·laboració d'Antoni Crous Sardà i la de López Carafí. El departament d'Endocrinologia, s'establí independent de l'esmentat servei a càrrec de Monguió, que atenia el consultori tres dies per setmana. El 1955 es reestablí el servei de Pediatria a càrrec de Moya Ruiz de Larramendi. Era la tercera generació dels Moya, o sigui nét de Moya Cargol i fill de Moya Blanchart, que seguia la tradició familiar professionalment i de perma-

nència en l'Hospital. Els serveis de Cirurgia passaren per moltes transformacions, algunes ja les hem esmentades; ara, però, potser cal fer-ne un resum, partint del primer servei de Cardenal que fins l'any 1927 fou l'únic d'aquesta especialitat que existia a l'Hospital. Després de la mort del mestre s'establí una separació entre Cirurgia i Ginecologia distribuïdes de la següent manera:

Ginecologia	Pérez Rosales (Cap Servei)
Ginecologia	Galofré (Cap Servei)

Després de la mort de Galofré, Ginecologia quedà reduïda a un sol servei.

En un principi Cirurgia es distribuï de la següent manera:

Cirurgia	Castellà (Cap de servei)
Cirurgia	Marimon (Cap de servei)

En morir Castellà fou nomenat Sàrries Suaïa com a cap de servei i, en morir Marimon, el substituï Colet. Però el servei d'aquest passà per algunes vicissituds. Primerament, fou quan jo vaig sortir-ne per formar el meu equip en el servei de Patologia Digestiva dirigit per Moxó. Després de la mort d'aquest la plaça quedà per a Gallart, seguit dels seus col·laboradors, que envien alguns malalts a Salleras (aleshores ajudant de Colet), provocant una situació conflictiva, la qual decidí Salleras a formar un servei independent. De retruc també perjudicava el meu equip mèdic-quirúrgic, i vaig sol·licitar un servei independent, el qual em fou concedit.

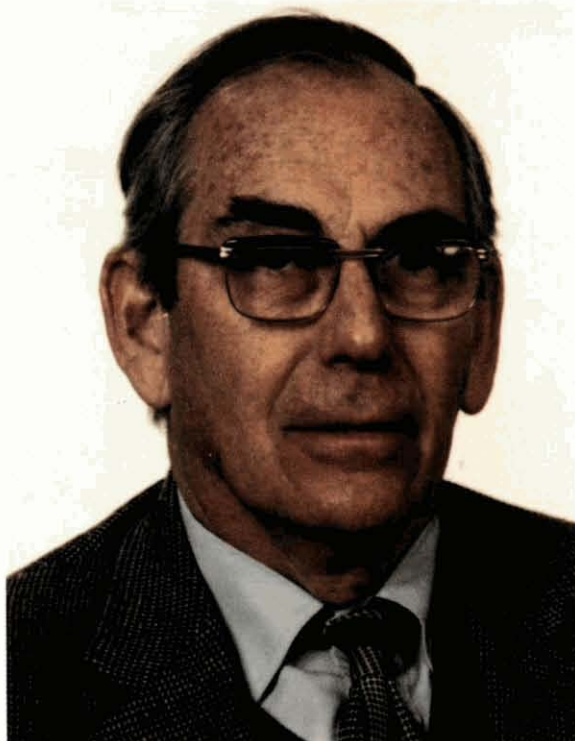
Al mateix temps s'incorporà a l'Hospital A. Garcia-Die i Miralles Imperial (fill del director), amb un càrrec teòric de metge de guàrdia, per a passar a ocupar el càrrec de cap de servei de Cirurgia, és a dir:

Cirurgia	M. Colet (Cap de Servei)
Cirurgia	A. Sàrries (Cap de Servei)
Cirurgia	Garcia-Die i M.I. (Cap de Servei)
Cirurgia	Agustí Peypoch (Cap de Servei)
Cirurgia	V. Salleras (Cap de Servei)

Així doncs, un hospital que tenia una ca-

pacitat aproximada de cent-trenta llits, comptava amb cinc serveis de Cirurgia, a més dels serveis de les altres especialitats. El 1958 s'hi afegí el servei de Reumatologia, dirigit per Gaietà Alegre Marcet, que en un principi depenia del servei de Neurologia de Subirana. Alegre també exercia l'especialitat en el departament de Reumatologia de la Càtedra de Patologia Mèdica de Pedro-Pons a l'Hospital Clínic; departament que dirigia Barceló.

La desorbitada situació del quadre facultatiu de l'Hospital, donà lloc que en la reunió del Patronat, celebrada el 4 d'abril de 1958, s'acordés un Reglament de Règim Interior amb la creació de dues subdireccions adjuntes. Els càrrecs es nomenaren l'11 d'octubre del mateix any i les subdireccions s'atorgaren a J. Batalla Sabaté, sots-director dels serveis quirúrgics i a Alegre Marcet dels serveis mèdics, que substituïren a Colet, que ocupava el càrrec des de l'any 1944.

Dr. Gaietà Alegre i Marcet.

ACTIVITAT CIENTÍFICA

Alguns dels serveis desenvolupaven activitats científiques importants, entre les que mereix especial atenció la tasca portada a terme en el servei d'Ortopèdia de Santos Palazzi, qui havia organitzat unes sessions mensuals per a post-graduats, amb la col·laboració d'especialistes mundialment reconeguts pel seu prestigi, de tal manera que aconseguí formar una escola especialitzada, amb continuïtat permanent i que avui en dia encara manté.

Els serveis de Cirurgia dirigits per Salleras i el meu, conjuntament, celebràrem durant sis anys consecutius sessions clíniques operatòries mensuals, amb la col·laboració dels cirurgians de més prestigi de l'Europa Llatina, per a la formació de professionals

que tenien l'oportunitat de presenciar intervencions quirúrgiques realitzades per les grans figures i també les conferències sobre temes d'actualitat en la nostra especialitat.

El servei d'Urologia dirigit per Batalla Sabaté, organitzà dos cursos anuals d'Urologia pràctica, dirigits als metges de capçalera.

El servei de Patologia Digestiva celebrà sessions clíniques setmanals, des dels seus primers anys d'actuació a l'Hospital. També participava a tots els Congressos Nacionals i Internacionals de l'especialitat, i els serveis de Cirurgia, Ortopèdia, Urologia, Neurologia, etc, també assistien als Congressos. Així és com es féu patent l'activitat de l'Hospital en l'àmbit nacional i internacional.

El Dr. Salleras al quiròfan

PROJECTE D'AMPLIACIÓ

Des del primer conveni establert entre el Patronat i la «Caja de Ahorros», en el 1944, l'Hospital havia adquirit un ritme d'activitat no habitual des de la mort de Cardenal. Hem relatat una primera etapa, després del conveni de restauració, seguida de la promoció de l'Hospital i com a conseqüència un augment assistencial progressiu, de tal manera que dificultava la qualitat del servei. Per aquest motiu, el Patronat, format majoritàriament pel comitè de la Caja, plantejà la conveniència d'una ampliació de l'Hospital.

Tot i que hom disposava del terreny suficient per a l'ampliació, en un principi es pensà en la possibilitat de la seva venda per a comprar-ne un altre a l'extraradi de la ciutat, però, aquesta eventualitat fou desestimada per la dificultat jurídica de la venda del terreny. Aquest era propietat d'un Patronat, del qual ja havien desaparegut tots els membres fundadors i els interessos estaven representats, prioritàriament, pel seu President Il.lm. Arquebisbe de la Diòcesi.

L'ampliació portava en si una forta inversió. Per a realitzar-la era imprescindible un nou conveni de llarga durada entre la Caja i el Patronat. S'iniciaren les gestions pertinents, s'arribà a un acord i s'establí el conveni per noranta-nou anys, durant els quals els membres de l'entitat d'estalvi ocuparien la majoria en el Patronat. Finalment, després d'un seguit de demores i de refusar-lo moltes vegades, el conveni fou firmat per l'Arquebisbe el 18 de setembre de 1962.

Seguidament començaren les gestions per a realitzar un estudi sobre les possibilitats d'ampliació hospitalària, encomanant la tasca al Dr. Ignasi Aragó i Mitjans. Pel novembre de 1963, Aragó lliurà l'estudi per sotmetre'l a l'aprovació del Patronat, amb el dictamen previ de la comissió, nomena-

da expressament per això i constituïda per Lluís Desvallès Trias, Marquès d'Alfarràs, Vice-President del Consell d'Administració de la Caja; Ramon Dalmases, Marquès de Mura; Josep de Fontcuberta i de Casanovas, Marquès de Vilallonga; Gaietà Alegre Marcet i Lluís Batalla Sabaté, els dos últims sots-directors de l'Hospital.

CANVIS DIRECTIUS

Aquest novembre de 1963, concretament el dia 27, en reunir-se el Patronat per a aprovar l'ampliació de l'Hospital, Garcia-Die presentà la seva dimissió com a Director. Ell, amb el seu caràcter bondadós, afable, quasi ratllant els límits de la timidesa, havia patit durant molt temps la responsabilitat de la Direcció en una situació econòmica depauperada. Altrament, fou qui aconseguí, en el seu moment, la unió de la Caja amb l'Hospital, gràcies a l'amistat que l'unia amb els components del Consell d'Administració de l'esmentada entitat. Com ja hem dit la col·laboració de la primera fou decisiva per a sortir del mal pas econòmic. Aquest novembre, doncs, després de 20 anys de lluita, cansat i vell, i, en trobar-se davant d'un projecte tan ambiciós, decidí deixar el càrrec. Però, la dimissió no fou acceptada fins a conèixer l'opinió del President del Patronat, Arquebisbe de Barcelona, donant-se la circumstància que Garcia-Die era el seu metge de capçalera.

El 5 de març de 1964, es reuní el Patronat per a prendre importants decisions. Carles Sanllehy, Marquès de Caldes de Montbui, President de la Comissió de l'Hospital, comunicà la seva dimissió, car havia presentat la de President del Consell Administratiu de la Caja. La dimissió fou acceptada; però, es decidí que seguís formant part del Patronat de l'Hospital. També s'acceptà la dimissió de Garcia-Die, com a Director, i passà a formar part del Patronat. Els càrrecs que deixava vacants Sanllehy s'atorgaren a Lluís Desvalls Trias. El nomenament de Director recaigué en Gaietà Alegre Marcet, i el de Sots-Director en Lluís Batalla.

D'aquesta manera, el Patronat quedava constituït definitivament tal com segueix:

President	Arquebisbe de Barcelona
Vice-President	Marquès d'Alfarràs

Representants de la Caja

Marquès de Mura
Marquès de Vilallonga
Frederic Elies de Molins
Marià Bach i
Fontcuberta
Marquès de Caldes de
Montbui

Representants de la Diòcesi

Agustí Garcia-Die
Ignasi M.ª Gispert Jordà
Salvador Palà Munné

Hem de remarcar que Ignasi M.ª Gispert Jordà ocupava el càrrec esmentat per tradició familiar, ja que era descendent directe de Dorotea de Chopitea. Cal destacar també que la seva personalitat era reconeguda per la seva solvència jurídica, com ho acrediten els càrrecs que posteriorment ocupà: Degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona i més tard Conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

El nomenament de Lluís Desvalls, Marquès d'Alfarràs, representà un fet important per

Exm. Sr. Lluís Desvalls, Marquès d'Alfarràs.

al futur de l'Hospital. Quan s'establí el primer conveni amb l'entitat d'estalvi s'integrà amb entusiasme i sempre fou un autèntic impulsor de totes les iniciatives realitzades. Des que prengué possessió dels càrrecs de President de la Caja i Vice-President del Patronat, manifestà la seva gran il·lusió per a poder deixar a Barcelona un hospital digne de tots els estaments socials. És per això que immediatament després d'haver pres possessió dels càrrecs, encarregà a Leopold Gil Nebot, arquitecte, el projecte d'ampliació segons l'estudi preparat per Ignasi Aragó.

L'avantprojecte presentat per Gil Nebot, el 14 de maig de 1964, comprenia l'edificació de dos cossos principals, un destinat a Policlínica i l'altre, a l'hospitalització. Assabentats del projecte, els germans Bassó oferiren al Consell d'Administració de la Caja les finques de la seva propietat en què hi tenien instal·lades les seves indústries metal·lúrgiques, corresponents als números 83-85-87 del carrer de París. Amb un previ informe del Consell s'autoritza la compra de les finques pel notari de la Ciutat Salvador Martínez Díaz, amb data del 8 d'agost de 1965, i una escriptura firmada per Josep M.ª Bassó Molera, conseller delegat de la companyia «Inmobiliaria Aumoso S.A.», en nom i representació de la citada companyia com a venedor, i per Lluís Desvall Trias com a President del Consell d'Administració de la Caja, com a comprador. El preu de la compra-venda s'estipulà en 13.000.000. La transacció està inscrita en el Registre de la Propietat número 6 de Barcelona. En sessió del Consell d'Administració s'acordà que aquesta propietat passés al patrimoni de béns de l'Obra Benèfic-Social de la Caja.

NOUS CANVIS

Els canvis de Direcció tingueren repercussions immediates en el Cos Facultatiu. Quan es firmà el conveni amb la Caja i al mateix temps s'aprovà l'increment de nous serveis, es provocà que augmentés el volum de consultes externes i per tant un major ingrés de malalts a l'Hospital de tal manera que sorgí el problema de manca de llits, difícil de solucionar malgrat que s'havia imposat cobrar l'estada pràcticament a tots els malalts hospitalitzats, deixant molt poc marge de llits de beneficència. Per a resoldre aquest problema, i a fi d'evitar que alguns serveis tinguessin llits vacants, s'establí un nou sistema en què l'administració controlava tots els llits sense que tinguessin una assignació a cap servei en particular.

Aquesta disposició afectà profundament Pérez Rosales. Hem de tenir present que des de l'any 1928, aquest metge tenia un paper important a l'Hospital; ell havia mantingut un nivell d'ocupació de llits i un contingent de visites externes superior als altres serveis. A partir d'aquell moment, quan les condicions directives i administratives foren diferents, i també perquè alguns sectors l'acusaven de practicar una ginecologia rutinària i poc ortodoxa, decidí presentar la dimissió, que fou acceptada.

La plaça que deixava vacant Pérez Rosales es posà a concurs i la seva provisió provocà un litigi, fins i tot amb influències polítiques, les quals foren esquivades per a, finalment, atorgar el càrrec a Rodríguez Soriano, qui va prendre possessió el 1964 fins avui que encara exerceix amb gran eficiència.

El 1965, presentà la dimissió el cap de servei de Medicina Interna Moya Blanchart, per motius de salut, per la fatiga de tants anys de treball compartits amb Puig i Sais i també per no adaptar-se al ritme creixent que adquiria l'Hospital. Per a ocupar aques-

ta plaça es presentaren destacades figures de la Medicina, juntament amb Crous Cerdà, col.laborador de Moya, essent atorgada a Josep Maria Puigdollers Colàs, membre rellevant de l'Escola de la Càtedra de Patologia Mèdica del Prof. Pedro Pons; Puigdollers ha realitzat una intensa activitat científica i clínica.

El 31 de desembre de 1968 cessaren Colet Torreadella i Rodríguez Alegre, caps de servei de Cirurgia i Oftalmologia, respectivament. Des de l'any 1940, el servei de Cirurgia comptava amb la col.laboració d'Isidre Magrinyà, també amb la de Planas Guasch, especialitzat en Cirurgia Plàstica, i des de feia 2 o 3 anys amb l'equip de Cirurgia Vascular dirigit per Jurado Grau, i amb la col.laboració de Joan Maria Güell i Lluís Miralles.

Quan M. Colet cessà del seu càrrec es suprimí el servei; Planas deixà definitivament l'Hospital car estava molt enfeinat amb la construcció de la seva clínica privada de Pedralbes. Els altres components, és a dir, l'equip de Cirurgia Vascular, passà al meu servei. D'aquesta manera quedaven reduïts a 4 els serveis de Cirurgia, i la supressió d'un servei no afectà la bona marxa del Centre.

Després de tants anys d'assistència i de col.laboració, Colet s'acomiadà amb la conferència «El Hospital del Sagrado Corazón y el Dr. Cardenal». L'acte fou presidit pel Marquès d'Alfarràs, President de la Caja i Vice-President del Patronat, comptà amb la presència de la totalitat del Cos Facultatiu i del Director Gaietà Alegre.

El servei d'Oftalmologia seguí dirigit per Rodríguez Alegre, malgrat la seva jubilació, fins la convocatòria i provisió de la vacant, la qual ocupà a F. Arruga Forgas i a F. Palomar Petit. Prengueren possessió el 23 de març de 1971, data de la inauguració de la nova Policlínica.

L'any 1969 hagué de cessar com a cap de servei de Neurologia A. Subirana Oller, membre de la Reial Acadèmia de Medici-

na, en ser nomenat Director de l'Institut Neurològic Municipal, càrrec incompatible amb qualsevol altra activitat hospitalària. Aquest servei havia aconseguit un nivell científic i assistencial important. Mitjançant un concurs, s'atorgà la plaça a un eficient col.laborador seu, Lluís Oller Daurella, qui prengué possessió l'1 de març de 1969.

El 31 de maig de 1970, cessà com a cap de servei de Cirurgia cardíaca Paravisini Serra, també per incompatibilitat, ja que hom li atorgà el càrrec de cap de servei de la mateixa especialitat a la Residència de la Seguretat Social. El pas de Paravisini per l'Hospital, representà una etapa important per a la història d'aquest centre; fou un dels primers centres quirúrgics de Barcelona en què es practicà aquesta avançada especialitat.

També s'incorporà a la plantilla jerarquitzada de la Residència, Albert Sueiras Fehntemburg, que va deixar el meu servei. Era un magnífic col.laborador, hàbil i minuciós, estudiós, i amb un criteri quirúrgic precís; tanmateix, fou una veritable pèrdua per a l'Hospital i pel meu servei.

Cap al final de 1970 presentà la seva dimissió A. Alvarez Fernández, especialista d'Aparell Respiratori; exercí durant vint anys amb escassa activitat.

Altrament, no tot foren baixes en el Cos Facultatiu, ja que en el 1965, s'establí un nou i important servei de Neurocirurgia, dirigit per F. Isamat de la Riba, que havia estat als Estats Units durant cinc anys. Com a primer ajudant d'Isamat s'incorporà Bertomeus; actualment Bertomeus és cap de servei de Neurocirurgia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

SERVEIS DE GUÀRDIA (REORGANITZACIÓ)

departament contigu als quiròfans, desplaçant el vestidor fins a un entresolat del vestíbul, on es va haver de fer obres per tal de rebaixar el sostre.

L'Hospital mai no es caracteritzà per l'organització d'un servei d'urgències. Fins l'any 1939, aquest servei estava atès per un metge de guàrdia que residia en el mateix Hospital, auxiliat per un practicant. Naturalment, era l'incondicional Ricart, de qui ja hem parlat. Sempre féu les guàrdies de nit, fins que entrà com a practicant a la casa «Ford». El substituïren uns estudiants; primer, Robert Muga, després López Alfós, més tard Martínez Cano, Garrós i altres.

Quan Alegre es convertí en Director de l'Hospital s'establí un torn de guardies diürn. Muntaner i Guarch, antics practicants de la casa, s'ocupaven del nou servei i tanmateix eren una institució. Però, el ritme d'activitat hospitalària, comportà la necessitat d'una organització i per tant la creació d'unes places de metge becari intern. Aquests havien d'exercir un primer any rotatori i un segon de residents en un servei determinat, elegit pel propi becari, segons l'especialitat que els interessés. La convocatòria d'aquestes places es feia en revistes professionals de difusió nacional; un tribunal format per caps de servei les atorgava qualificant els «curricula vitae» que calia presentar. Hom nomenava també un monitor encarregat del servei.

El nou sistema de guàrdies s'establí el 1966. El primer any prestaren servei Liz García Gordillo i González, posteriorment Guillén, Pérez Gallardo, Pérez Vara, Ponce-la López Palma, Cadierno, Albarran, Alonso i Irache, els qui portaren una nova saba al Cos Facultatiu. Alguns segueixen vinculats a l'Hospital, fins i tot amb càrrecs de caps de servei, com ara Moisès Cadierno en el servei de guàrdia i intensius. Aquest servei inicià la seva vida el 1968, gràcies a un donatiu de Valls i Taberner. S'instal·là en un

REORGANITZACIÓ DEL LABORATORI

El 1966, el Laboratori també passà per una notable reorganització. En morir Piera Flo, fou dirigit pel metge segon Mas Servet, que no dedicava massa temps a l'Hospital; però tingué la sort de trobar una bona col·laboració en qui aleshores era un estudiant, Robert Muga. Quan aquest acabà els estudis, es dedicà plenament al Laboratori, abastant totes les seccions. Durant els anys següents augmentà l'activitat i l'exigència dels dictàmens, obligant a efectuar una divisió de les especialitats en dues branques: el servei de Transfusions d'Hematologia, a càrrec de Muga, i el servei d'Anàlisi Química Bacteriològica, pel qual hom establí un conveni amb l'acreditat laboratori Roca de Viñals, a càrrec de Vidal Ribas, i, depenent d'ell, Anatomia Patològica a càrrec de Ripoll Gómez.

L'any 1970, el Cos Facultatiu estava format per:

DIRECTOR HONORARI

Agustí Garcia-Die Andreu

DIRECTOR Gaietà Alegre Marcet

DIRECTOR ADJUNT

Lluís Batalla Sabater

METGES HONORARIS

Angel Moya Blanchart

Melcior Colet Torredadella

Antoni Subirana Oller

Lluís Rodríguez Alegre

Josep Paravisini Parra

Antoni Alvarez Fernández

CAPS DE SERVEI

Anestesiologia Joan Noguera Muñoz

Cardiologia Carles Pijoan Beristain

Cirurgia General A

Antoni Garcia-Die

Miralles

Cirurgia General C

Agustí Sàrries Suaña

Cirurgia General D

Joan Agustí Peypoch

Cirurgia General E

Víctor Salleras Llinares

Cirurgia Ortopèdica

Angel Santos Palazzi

Duarte

Dermatologia Josep Fornos Benaiges

Ginecologia Josep Anton Rodríguez

Soriano

Medicina Interna

Josep Maria Puigdollers

Colàs

Neurologia Lluís Oller Daurella

Neurocirurgia Fabià Isamat de la Riba

Odontologia Joaquim Piza Roca

Oftalmologia Alfred Arruga

Ferran Palomar Petit

Oto-rino-laringologia

Josep Maria Ferrando

Botet

Patologia Digestiva

Antoni Gallart Esquerdo

Pediatria i Puericultura

Angel Moya Ruiz de

Larramendi

Radiodiagnòstic i Radioteràpia

Angel Sanchiz Roqué

Reumatologia Gaietà Alegre Marcet

Transfusió i reanimació

Robert Muga Rivera

Traumatologia Josep Maria Mir Vidal-

Ribas

Urologia

Lluís Batalla Sabater

SEPARACIÓ ESGLÉSIA - HOSPITAL

La mort de l'Arquebisbe de Barcelona, Dr. Modrego Casaus, constituí un esdeveniment important en la història de l'Hospital. Des de la fundació en el 1879, les Junes Directives i Consultives sempre havien estat sota els auspicis de la Diòcesi de Barcelona però mai sota la seva jurisdicció immediata, fins i tot amb el Reial Decret del 30 de juny de 1914, en què hom establí la fundació d'un Patronat presidit pel Bisbe titular, els Bisbes tingueren una intervenció relativa en les funcions directives. Ara, en prendre possessió de la Presidència el Dr. Modrego, aquesta actitud canvià. El Bisbe sempre tingué una intervenció directa en les decisions del Patronat, malgrat que es va anar debilitant per la mort de molts dels seus components. El Dr. Modrego vetllà el transcendental conveni amb la Caja, del que sempre volgué tenir un estricte control, fins l'extrem que moltes vegades demorava indefinidament les iniciatives d'expansió i recolzament de l'entitat vers l'Hospital.

En prendre el nou comandament de l'Arquebisbat el Dr. Marcelo González Martín, la configuració del Patronat era aquesta:

Marquès d'Alfarràs - Vice-President
Marquès de Mura
Marquès de Vilallonga
Frederic Elias de Molins
Marià Bach i de Fontcuberta
Marquès de Caldes de Montbui
Agustí Garcia-Die Andreu
Ignasi Maria Gispert Jordà
Salvador Palà Munné

Immediatament sol·licitaren audiència amb el nou Arquebisbe, com a President del Patronat, per posar els càrrecs a la seva disposició. La reunió es celebrà en el Palau Episcopal el 13 de març de 1967; l'Arquebisbe possiblement aclaparat pels molts problemes que se li presentaven i davant de la hostilitat dels estaments nacionalis-

tes, pel seu nomenament, posà de manifest el seu interès per una dedicació exclusiva a l'apostolat espiritual. Desitjava desprendre's de tots els càrrecs paraeclesiàstics que no tinguessin una finalitat específicament apostòlica, considerant que en aquell moment la funció hospitalària havia traspassat els fins benèfics, no quedava justificada la supervisió episcopal i fou per aquest motiu que desitjava renunciar a la Presidència del Patronat.

La ferma decisió de l'Arquebisbe obligà a un estudi jurídic per a legalitzar la nova orientació. La realització d'aquest estudi durà molts mesos i es portà a terme en un document privat, amb data del 20 de desembre de 1967. En el qual, l'Arquebisbe, com a President del Patronat, cedia aquest càrrec al Cap de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Barcelona; aquest acord consta en el llibre d'actes del Patronat de l'Hospital.

En una reunió del Patronat, celebrada el 19 de gener de 1968, es prengué l'acord d'agrupar en una sola finca els dos terrenys, propietat de l'Hospital, adquirits i escripturats el 1880 i 1892, respectivament. Aquest acord es portà a terme el 30 de gener de 1968, mitjançant una escriptura, atorgada pel notari Ramon Faus i signada en nom del Patronat per l'Arquebisbe de Barcelona. Es separaven de l'esmentada agrupació dues parcel·les, una de 2.154 metres quadrats amb façanes als carrers Borrell i Londres i, l'altra de 7.130 metres quadrats amb façanes al carrers Londres i Viladomat.

El 5 de març de 1968, l'Arquebisbe i el President de la Caja, signaren un document en què es feia donació del terreny que correspon a la cantonada de Londres-Borrell, on està emplaçada l'Església Parròquia de Sant Eugeni I Papa, a la Santa Mare Església Catòlica, en la Mitra de Barcelona, per haver estat feta la donació en el seu dia, en convertir-se l'Església en Parròquia, sense oposició de cap tipus, malgrat que la tàcita propietat no hagués estat escripturada fins a la data. D'aquesta manera la Mitra quedava facultada per a inscriure aquestes

pertinences en el Registre de la Propietat, conforme el previst en els articles 206 de la Llei Hipotecària, i 307 del seu Reglament. A més d'aquesta donació, la Caja donà a la Mitra una important quantitat monetària.

En aquesta mateixa sessió hom signà un document mitjançant el qual s'atorgava a perpetuitat la Presidència del Patronat de l'Hospital a qui ostentés el càrrec de President de la Caja. També es signà una escriptura entre l'Arquebisbe, encara com a President del Patronat de l'Hospital i el President de l'entitat d'estalvi, en virtut de la qual l'Hospital establia un cens a favor de la Caja, sobre la parcel·la de 7.130 metres quadrats, amb una pensió anual de 300.000 pessetes a satisfer pel censal Caja al censaler Hospital. Es declarà també que la primera quedava obligada a destinar, amb caràcter exclusiu, el terreny objecte d'aquest cens, a la construcció d'un hospital «amb les despeses de tot gènere que causin les obres a càrrec del censal». El cens es pactà, per temps indefinit, podent ésser «redimit de forma i manera que estableixin les disposicions vigents.» En cas de redimir-se, l'Hospital invertirà el producte de redempció en el nou edifici sanitari que es construïx en la finca censada. Amb la finca s'entenen transmeses a l'entitat censal les edificacions existents sobre la mateixa, que poden enderrocar lliurement per a construir un nou Hospital.

Lliurats de la tutela de la Mitra i sota la dependència exclusiva de la Caja, amb data del 5 d'abril de 1968, es constituí el nou Patronat de l'Hospital amb els següents membres:

President	Lluís Desvalls Trias, Marquès d'Alfarràs
Conseller de la Caja	Frederic Elias de Molins
Conseller de la Caja	Ramon de Dalmases, Marquès de Mura
Conseller de la Caja	Josep de Fontcuberta, Marquès de Vilallonga
Conseller de la Caja	Joaquim de Sarriera, Marquès de Barberà

Ex Conseller de la Caja

Carles de Sanllehy,
Marquès de Caldes
de Montbui
Agustí Garcia-Die
Andreu
Ignasi de Gispert
Jordà
Salvador Palà Munné
Josep Lluís
Montesinos, Duc de
la Victòria

Director de la Caja

Alvar Linares
Casanovas

President Honorari

Rv. Dr. Marcelo
González Martín

Comite executiu

Marquès d'Alfarràs
Marquès de Mura
Marquès de
Vilallonga

CONSTRUCCIÓ DEL NOU HOSPITAL

L'informe presentat per l'arquitecte Leopold Gil Nebot, en el mes de maig de 1964, a la Comissió d'Obres del Patronat, era un estudi previ de l'ampliació de l'Hospital, que fou estudiat i perfeccionat diverses vegades fins a quedar enllestit. El projecte definitiu es presentà el 5 d'abril de 1968, és a dir, el mateix dia que prengué possessió el nou Patronat. En presentar el projecte també es convocà el concurs d'adjudicació d'obres preliminars a la finca del carrer París número 83-87, que recaigué en l'empresa Huarte i Cia. S.A.

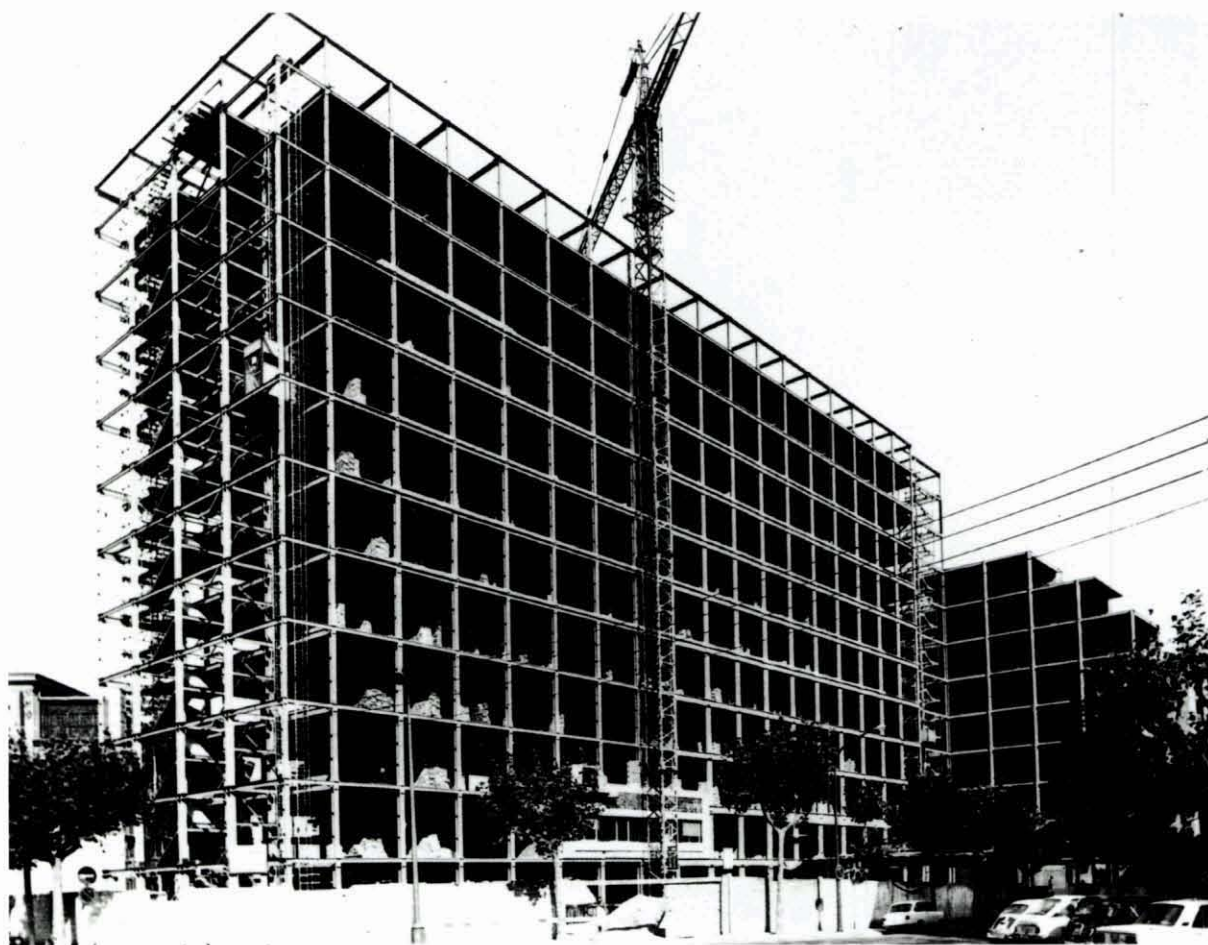
Les obres començaren immediatament amb l'enderrocament dels vells edificis i l'excaució de tres plantes de soterrani, cimentació i consolidació dels edificis contigus.

Per a la construcció de l'edifici s'establí un

nou concurs d'obres, que s'adjudicà, el 13 de setembre de 1968, a l'empresa constructora «Hijos de Antonio Barba». El projecte comprenia tres plantes del soterrani, planta baixa, sis plantes, àtic i sobreàtic. Les obres es començaren tot seguit i duraren trenta mesos.

L'edifici de la Policlínica s'inaugurà el 23 de març de 1971; el beneí el Bisbe Auxiliar de la Diòcesi Dr. Josep M.ª Guix Ferreres, que recità una creació en vers, exclusivament dedicada a l'acte. Hi assistiren tots els membres del Patronat, format pels caps de servei, mancant la majoria de col·laboradors com a acte de protesta pel conflicte que sostenien amb la Direcció; del Consell Administratiu de la «Caja de Ahorros»; del Cos Facultatiu i Administratiu de l'Hospital; la Comunitat Religiosa i el personal auxiliar. Després de la cerimònia els concurrents feren una visita a les noves instal·lacions, les quals van ser admirades per l'amplitud dels departaments, les sales d'espera, saletes privades, bar-restaurant, la noblesa del material emprat i el bon gust en la decoració.

PERIODE DE TRANSICIÓ

La construcció de la nova Policlínica no resol·lia els problemes que apressaven en aquell moment, sobretot l'escassetat de llits, malgrat l'augment progressiu del preu que es pagava per l'estada. Una dada significativa és la que s'exposa en la memòria anual de 1966, en què consta la mitjana del cost diari d'un llit i que és de 274 pessetes, de sis grups de tarifes amb l'augment corresponent en cadascun d'ells:

Grup núm. 6. De 40 ptes. diaries passava	a 50 ptes.
Grup núm. 5. De 75 ptes.	a 100 ptes.
Grup núm. 4. De 100 ptes.	a 150 ptes.
Grup núm. 3. De 125 ptes.	a 175 ptes.
Grup núm. 2. De 175 ptes.	a 250 ptes.

Incloent el possible pagament dels honoraris mèdics per operació als malalts del 6è. grup de 500 ptes. L'index d'ocupació era elevat, segons podem constatar en la memòria de 1968 que arribà a la xifra d'un 79,22%, tot i que durant el mes d'agost i les temporades de Nadal i Pasqua es notava un descens important de malalts.

POLICLÍNICA I COS FACULTATIU

La inauguració de la Policlínica condicionà el Cos Facultatiu, i en particular els caps de servei, pel concepte que tenia el Patronat d'aconseguir el màxim rendiment de les instal·lacions, imposant obligatòriament el trasllat de les consultes privades a la Policlínica. Aquesta disposició fou polèmica, ja que interferia la tasca que tenien establerta els professionals, essent acceptada favorablement o desfavorablement segons els casos, ocasionant la renúncia dels càrrecs a dos metges importants, Antoni Gallart Esquerdo per la seva incompatibilitat com a accionista de la Policlínica Platon, on hi tenia consulta privada, substituint al seu pare, i Lluís Oller Daurella, car des de feia poc havia obert un consultori privat a la part alta de la ciutat.

La vacant de Gallart l'ocupà, sense concurs, el seu col·laborador Lluís Recoder Clavell. Ell i Balaguer eren els únics que quedaven en el servei d'aquell equip que un dia deixà l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Altrament, el servei de digestiu havia incorporat membres de prestigi, com W. Martín Guerra, d'origen canari, un home extravertit, francament simpàtic, qui a través dels anys i des de la seva incorporació el 1956, havia causat un gran impacte amb la seva personalitat. També Joan Badosa Gallart, fill del malograt Badosa i nét de Gallart Monés, que contribuï al prestigi del servei i de l'Hospital, per la seva dedicació professional al malalt i per la seva minuciosa laboriositat.

En renunciar al seu càrrec Ll. Oller, el servei de neurologia quedà pràcticament vacant. Els candidats eren M. Subirana Cantarell, que passà a l'Institut Neurològic Municipal, al costat del seu pare; E. Masó Subirana que en un principi optà per la prefectura, però finalment es quedà amb la direcció del servei a l'Hospital de l'Esperança. L'Hospital del Sagrado Corazón

fèu les oportunes gestions pel nomenament d'un cap de servei de prestigi, car no volia perdre el bon nom del servei. Després d'una curiosa selecció es nomenà Miquel Balcells Riba, que exercia a l'Hospital de la Creu Roja.

Per adaptar el Cos Facultatiu a la nova concepció de la Policlínica, calgueren algunes modificacions. Una d'elles fou en el servei de Radiodiagnòstic que s'equipà amb una instal·lació moderna de dos aparells importats d'Estats Units, i un supletori, Siemens, procedent de l'antic edifici.

El servei s'encomanà a J. Barceló Matas, col·laborador dels prestigiosos Vilaseca i Parès, en la consulta privada, i, també, col·laborador a l'Hospital en el servei de Medicina Interna.

Els quatre serveis de Cirurgia s'organitzaren de tal manera que quedaren agrupats en dos locals. En el número 5, s'integraren el servei de Salleras que comptava també amb Cirurgia Infantil, dirigida per Escudé; Cirurgia Vasculat, dirigit per Palou; Proctologia, dirigit per Mundet i Cirurgia Plàstica, dirigit per Benedito, en aquest servei s'hi incorporà el de Garcia-Die. El número 7, integrat pel servei de Sàrries i el meu, també comptava amb un departament de Proctologia dirigit per Reñaga i un de Cirurgia Vasculat comandat per Jurado.

L'acoblament d'aquests dos departaments es portà a terme sense gaires contratemps. El número 7 podia haver estat conflictiu, però no hi hagué problemes gràcies a la bondat de Sàrries; li quedaven pocs anys de vida professional i cal afegir que ens unia una amistat familiar. Fins i tot haig de dir que la meua vocació professional li dec a ell perquè desvetllà el meu interès quan em tractà una fractura de tibia; aleshores cursava l'últim curs de Batxillerat.

Mir Vidal-Ribas no pogué incorporar-se a la Policlínica, car va morir sobtadament uns mesos abans de la inauguració.

L'edifici de la nova Policlínica es distribuï

de la següent manera:

Soterrani 3	Pàrking, màquines i calderes
Soterrani 2	Pàrking, servei de Medicina Nuclear i Arxiu Central.
Soterrani 1	Servei de Radiodiagnòstic
Planta Baixa	Entrada principal, Cafeteria, Informació, Consultoris, Oftalmologia i Dermatologia
Planta 1	Consultoris, Cirurgia General A i B i Cirurgia Ortopèdica
Planta 2	Consultoris de Reumatologia, Patologia Digestiva i Neurologia
Planta 3	Consultoris de Neurocirurgia, Pediatria, Medicina Interna i Cardiologia
Planta 4	Oto-rino-laringologia, Urologia i Ginecologia
Planta 5	Biblioteca, Sala d'Actes, Provisionalment s'instal·laren els departaments de Laboratori, Anatomia Patològica i Fisioteràpia
Planta 6	Àrea disponible
Àtic	Residència de la Comunitat Religiosa
Sobreàtic	Hospitalització Clínica Pediàtrica

El cost de l'edifici es valorà en uns cent vint milions de pessetes. La construcció de la nova Policlínica resolva moltes necessitats aleshores peremptòries. Una d'elles era la sala de conferències, dependència que l'antic hospital mai no havia tingut; s'havia d'utilitzar la sala de Direcció, insuficient fins i tot per a les activitats científiques internes del Centre. Les activitats dels cursos nacionals o internacionals s'havien de celebrar fora de l'Hospital per aquest motiu, i aquestes eren molt intenses en aquelles dècades. Cal esmentar les que s'anoten en les memòries; citarem, concretament, les activitats de l'any 1970, quan s'inicià una col·laboració amb la Facultat de Medicina entre la Càtedra de Patologia General

regentada pel Prof. Balcells i el departament de Medicina Interna de l'Hospital, dirigit per Puigdollers. Durant aquest curs es realitzaren les sessions científiques següents:

- Curs de Cirurgia Cardíaca.
Dirigit per Paravisini Parra
- Sessions Clíniques de Medicina Interna.
Dirigides per Puigdollers
- Sessions clíniques setmanals de Patologia Digestiva
- Sessions clíniques de Cirurgia General.
Dirigides per Salleras i Mundet
- Sessions clíniques de Ginecologia.
Dirigides per Rodríguez Soriano
- Sessions clíniques generals de l'Hospital

PONENTS:

Salleras Llinares
Agustí Peypoch
Boada Montaner
Sanchiz Medina
Ripoll Gómez
Badosa Gallart
Anglès Besa
Batalla Cadira

- Symposium sobre activitats en la Medicina Interna
López Ibor
Rojo

Siguan
García
Barraquer
Rof Carballo

- Curset de Cardiologia sobre arritmies
Carles Pijoan Beristain
Ramon Casares Potau
Peris Sagué

- Curs de Proctologia
Reñaga Sykes
Mundet Torrellas
Puigdollers Colàs
Salleras Llinares
Rius
Hidalgo Huertas
Balcells Gorina

- IV Curs d'Angiografia
Palou Monzó
Sanchiz Medina
Ferrer Condal
Hernández Alonso
Subirana Cantarell
Masó Subirana
Sanpons Salgado
García-Rojas Concepción
Núñez de Lafuente
Roset
Girbes

A més d'aquests cursos es realitzaren els tradicionals d'Urologia Pràctica, dirigits per Batalla Sabaté, en els que intervingueren:

Garrós

Valdeperas

Fernández

Batalla Cadira

López

Ameigeiras

- Cursos de Sessions Ortopèdiques, dirigits per Santos Palazzi, amb la col·laboració dels professors:

Maurice Muller, de Berna

Claude de Verdau, de Lausane

Gunnar Wiberg, de Lund

Pail Fricat, de Toulouse

Nova Monteriro, de Rio de Janeiro

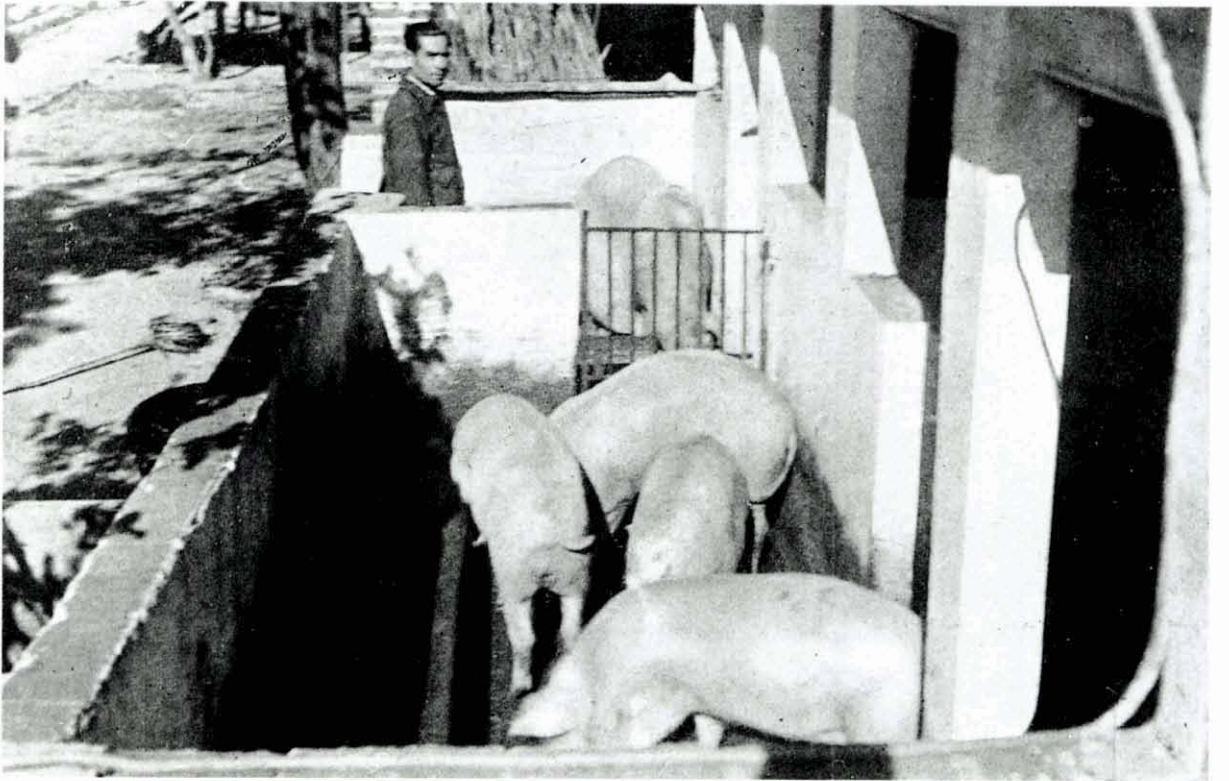
A l'aula de sessions se li donà el nom de Marquès d'Alfarràs, fent honor a la memòria de qui tant havia contribuït al desenvolupament de l'Hospital i de les seves activitats. Aquesta sala, des d'aleshores, ha estat sempre el testimoni de les activitats científiques i laborals del centre. Esperem que els avatars polítics no desarborin el nom que tan justament se li ha atorgat.

SEGONA FASE DE CONSTRUCCIÓ

Un any abans de la inauguració de la Policlínica, en el 1970, començaren els preparatius per a la segona fase de construcció dels blocs d'infermeria i quiròfans. Per fer això enderrocaren els annexos de l'antic edifici, on estaven situats els safareigs, corts de porcs, gallines, calderes de calefacció, sales d'autòpsies i de cadàvers. També enderrocaren el pavelló central de la part posterior, on hi havia la cuina a la planta baixa i el departament d'hospitalització denominat «Preferents».

Per a substituir les dependències indispensables, es construí una cuina provisional en el pati d'entrada a l'Hospital, pel carrer Borrrell. Per aquest motiu fou necessari sacrificar una magnífica magnòlia que durant quaranta anys havia presidit la nostra entrada diària a l'Hospital; la seva desaparició ens causà una sentida sensació de nostàlgia, car, a més d'ésser un element de la

natura que embellia l'entorn, el seu perfum invadia les galeries de l'ala esquerra de l'edifici. També es construï un departament provisional de cadàvers en el pati petit de

l'ala dreta de l'església, i un llarg passadís des de la porta central de la galeria de l'ala esquerra de la planta baixa, que comunicava amb la nova Policlínica.

ADJUDICACIÓ D'OBRES

LA COMUNITAT RELIGIOSA

Un any després de la inauguració de la Policlínica, el 24 d'abril de 1972, el Patronat adjudicà les obres de la segona fase d'ampliació a l'empresa «Ingeniería y Construcciones Sala Amat, S. A.», triada entre les més importants de les que s'havien presentat al concurs per l'assessorament tècnic de l'arquitecte Gil Nebot i per l'estudi financer de la comissió d'obres de la Caja.

L'obra s'inicià amb una impresionant excavació del centre de l'illa i de la part corresponent al bloc d'hospitalització per allotjar quatre plantes de soterrani, havent d'enderrocar un pavelló de l'ala dreta de l'edifici, on hi havia la sala de Sant Josep i la dels Dolors. Posteriorment enderrocaren tot el pavelló de la Immaculada; això ocasionà una important pèrdua de llits. Per a pal·liar el problema tan sols es disposava del departament que ocupava la Comunitat Religiosa en el segon pis.

El dèficit de llits també augmentà en tapiar les sales generals, per a convertir-les en «botxes».

L'Hospital havia subscrit un conveni amb la Seguretat Social i l'acumulació de malalts cada vegada era més gran; sofríem demores en l'hospitalització, cosa que ens produïa angoixa, car no estàvem avesats a passar per aquests neguits. Ens semblava que les obres avançaven amb una desesperant lentitud, talment com si no haguessin de finir mai més.

La Policlínica inaugurada pel març de 1971 comprenia, com hem dit anteriorment, la residència de la Comunitat religiosa situada a la planta de l'àtic, però les monges no s'instal·laren fins el desembre de 1973. Creiem que aquesta tardança fou motivada, en primer lloc, per la dificultat de la posta en marxa de les noves instal·lacions; en segon lloc, perquè la situació de la residència que habitava la Comunitat des de 1956 era molt còmoda i ben orientada. Altrament, però, la nova dependència era espaiosa, moderna, amb habitacions individuals, totes amb cambra de bany, un gran menjador i sala d'estar amb un balcó a l'exterior de la façana nord; creiem, gairebé segur, doncs, que les monges no s'hi adaptaren. Tant és així que el 25 d'octubre de 1974, la Comunitat de Sant Vicenç de Paül rescindia el contracte amb el Patronat de l'Hospital. El motiu, fou tanmateix, la dificultat que tingueren les religioses per adaptar-se a les condicions que el Patronat exigia al servei del nou hospital. Estaven obligades a destinar les monges més apropiades per a exercir les funcions de cap de planta i graduades A.T.S. per a poder dirigir les seglars titulades.

Així és, doncs, com arribà la fi de la institució d'aquestes germanetes de San Vicenç de Paül, després de noranta-cinc anys de constant col·laboració. Elles foren les organitzadores d'aquest servei l'any 1879 quan es fundà l'Hospital en el xalet. Tots tinguérem la sensació d'haver perdut una de les bases del Centre, la convivència amb aquelles monges en què tant havíem confiat per la permanent assistència als malalts, durant totes les hores del dia. Aquell lliurament de Sor Montserrat a les malaltes de Ginecologia i la de Sor Carmen que, sense cap títol oficial, sabia tractar els malalts de digestiu d'una manera excepcional, per la seva llarga experiència adquirida ante-

riorment a la Casa de Salud de Valdecillas (Santander). També perdiem, entre altres, Sor Rosalia, encarregada dels malalts de la Clínica de la Immaculada; sabem que, posteriorment, sempre ha ocupat càrrecs importants i de molta responsabilitat a la Direcció de l'Orde. Evidentment, una vegada més, l'evolució tecnològica i social s'imposà implacablement a la sentimental.

NOUS CANVIS FACULTATIUS

Durant el període de transició en aquest temps en què es feia l'obra de la construcció del bloc hospitalari, es produïren inevitables modificacions del Cos Facultatiu. El febrer de 1973, morí el jove Sàrries Batista a conseqüència d'una neoplàsia de pulmó. Era fill de Sàrries Suaña, també cirurgià, totalment lliurat a la professió, amb l'ambició de saber i de triomfar. Vaig tenir l'oportunitat de conèixer amb ell, molt especialment, durant un viatge a Moscou, amb motiu del *XXIV Congrés de la Societat Internacional de Cirurgia*, un any i mig abans de la seva mort; encara recordo la seva il·lusió pel nou Hospital, il·lusió tan prematurament trencada.

Dos anys després moria Sàrries Suaña, quan feia quaranta-cinc anys que treballava en l'Hospital; vàrem perdre un gruix de tradició, car representava el patriarca de

CARACTERÍSTIQUES DEL NOU HOSPITAL

Els blocs del nou hospital es dividiren en dos: bloc quirúrgic i bloc d'infermeria. Aquest darrer té la façana orientada al carrer Viladomat, distribuït en quatre plantes de soterrani, planta baixa i onze plantes d'alçada. Les quatre plantes de soterrani i la planta baixa foren destinades a serveis generals de l'Hospital distribuït de la següent manera:

Soterrani 4.- E.T. privada, tallers, grup electrògen i tancs d'aigua sanitària.

Soterrani 3.- Bugaderia, magatzem, incinerador i màquines.

Soterrani 2.- Situat a nivell d'un carrer interior per l'entrada de subministraments, cuina i dipòsit de cadàvers.

Soterrani 1.- Menjador del personal, despatxos, vestidors, Urgències, habitacions pels metges de guàrdia i rampes per a les ambulàncies, amb accés al carrer de Viladomat. Aquesta planta comunica directament amb els quiròfans i amb la planta del soterrani de la Policlínica, on s'hi troben les instal·lacions de RX.

Planta Baixa.- Entrada principal, gran vestíbul amb quatre ascensors, Direcció, Administració, Oficines Generals, Cafeteria i Botigues.

Plantes 1^a a 6ª Unitats d'infermeria, habitacions dobles, control central d'infermeres, departament per a utilatge d'infermeria dividit en dues dependències: departaments sèptic i asèptic i una cambra de cures.

Plantes 7^a a 10ª Les mateixes característiques de les anteriors, però les habitacions són individuals i tenent llit per a l'acompanyant.

Planta 11ª Dipòsits i instal·lació d'aire condicionat.

El bloc quirúrgic situat en el centre de l'illa comunica directament amb els blocs de Policlínica i d'hospitalització, distribuït de la següent manera:

Soterranis 5, 4 i 3.- Exclusivament destinats a Parking, amb una capacitat per 600 places.

Soterrani 2.- Carrer interior amb control de parking i accés als carrers de Londres, Viladomat i Paris, central d'esterilització, central d'oxigen i magatzem.

Soterrani 1.- Quiròfans amb els departaments i els corresponents lavabos, departament d'anestèsia i medicació, vestidors, recuperació, entrada de lliteres i sala d'espera.

Planta baixa.- Laboratori i Rehabilitació.

Planta 1^a.- Sales de Parts i quiròfans de Cirurgia menor.

A la primavera de 1976, aparentment els blocs estaven enllestits, però hi mancaven els acabats i l'utilatge; fou una tasca, encara, molt laboriosa.

L'utilatge tècnic el subministrà IBERHOSPITALIA S.A. i la majoria dels aparells eren d'importació nordamericana.

Les característiques tècniques de la construcció es publicaren en el número 1 de la revista HOSPITAL 80, corresponent a abril-juny de 1974, i les del bloc quirúrgic a la mateixa revista corresponent al número 8 de gener-març de 1976.

El cost de les obres s'estimà oficiosament en 1.500.000.000 pessetes, quantitat que sobrepassà la pressupostada en un principi. És per això que durant la construcció, la Caja exhaurí els fons previstos dels seus beneficis destinats a l'obra benèfico-social i hagué de demanar autorització a la Confederació de les Caixes d'Estalvi per autofinçar-se mitjançant un crèdit de la pròpia Caja, el qual fou concedit i posteriorment cancel·lat al cap de pocs anys.

INAUGURACIÓ DEL NOU HOSPITAL

Finalment arribà el dia que tot estigué a punt, les obres acabades i l'Hospital totalment equipat. El 7 de juliol de 1976, festivat de Sant Fermí es celebrà l'acte de la inauguració i tot seguit començà el funcionament dels blocs quirúrgics i d'hospitalització. Presidí l'acte d'inauguració l'Arquebisbe Dr. Narcís Jubany, revestit de pontifical per a procedir a la benedicció de l'edifici des del vestíbul d'entrada del bloc d'hospitalització –cal fer esment que el vestíbul està revestit de ceràmiques d'Aguadè; hi destaca la imatge de la Verge que el presideix– assistiren a l'acte el batlle de Barcelona Joaquim Viola Sauret, poc temps després assassinat per un grup terrorista; també el Ple del Consell Administratiu de la Caja, el Patronat, el Cos Facultatiu i el Director Alegre Marcet, el personal del Centre, i un nombrós públic convidat a l'acte.

Després de la cerimònia de la benedicció es visitaren les instal·lacions i es serví un lonx, alguns dels assistents foren obsequiats amb regals commemoratius de l'acte.

La Comtessa de Barcelona, que en aquells dies es trobava a la ciutat, mostrà interès per conèixer les noves instal·lacions de l'Hospital. Visità el Centre el dia següent, acompanyada pels membres del Patronat amb les respectives esposes, i del Director Gerent.

Els malalts hospitalitzats es traslladaren a les noves instal·lacions després de la inauguració. Tot seguit començà el funcionament en tres de les plantes amb habitacions dobles i a l'octava amb habitacions individuals.

En inaugurar-se els nous blocs, els serveis facultatius, en general, no sofriren modificacions, solament el Laboratori, el departament d'Anatomia Patològica i el de Rehabilitació comportaren alguns canvis. Vidal-Ribas renuncià a la direcció del Laboratori, car no podia assumir l'envergadura que

adquiria el nou Hospital i a la vegada regentar el Laboratori Roca de Viñals. O sigui que el Laboratori es distribuí de la següent manera: Departament de Bioquímica, regentat per F. Sala; Departament d'Hematologia i Transfusions, regentat per F. X.Vila, i Granés, l'Auxiliar, tots ells col·laboradors de Vidal-Ribas; Departament de Bacteriologia, dirigit per Clara Roy i posteriorment per Núria Miserachs.

Ripoll Gómez renuncià al càrrec que ocupava en el Departament d'Anatomia Patològica i fou substituït per Sancho amb dedicació completa, càrrec que actualment exerceix.

El Departament de Rehabilitació era auxiliar del servei d'Ortopèdia des de l'any 1955, quan s'inaugurà el gimnàs en el pavelló de la Immaculada. El Dr. Santos Pallazzi, cap de servei, establí aleshores, un conveni amb el professor Sten Friberg d'Estocolm el qual proporcionava dues diplomades per atendre el departament, amb un contracte per a 2 anys. Aquest conveni durà deu anys i les primeres col·laboradores

foren June i Barbara. Moltes d'elles s'afinaren en el nostre país per haver contret matrimoni amb espanyols.

A l'any 1966 ocuparen les places de Rehabilitació les holandeses Ingrid i Karin, aquesta última segueix exercint la seva professió en el departament. Quan s'inauguraren les noves instal·lacions, aquest departament passà a ocupar el seu lloc en la planta baixa del bloc quirúrgic, en unes dependències àmplies i equipades amb els millors aparells.,

També cal fer esment que en el moment de la inauguració, el nom que es donà a l'Hospital quan es fundà, «Hospital de Nuestra Señora del Sagrado Corazón de Jesús», quedà reduït a Hospital del Sagrado Corazón. Si bé el canvi no està registrat oficialment, és el nom que usualment sempre se li ha donat i és el que ara figura en la marquesina de la porta principal, en el carrer de Viladomat. En el lloc més alt de la façana posterior hi ha un escut amb les tres sigles HSC, les quals també són les sigles pròpies del Centre.

PERSONAL

En el decurs d'aquesta descripció històrica hem fet referència, principalment, als canvis directius i facultatius que es varen produir durant tots aquest anys, però mai no podem oblidar al personal auxiliar que des de la fundació fins a l'actualitat ha prestat un servei a l'Hospital, fins i tot, en molts casos, durant la major part de les seves vides. No tenim referències del personal auxiliar dels primers cinquanta anys, car els ara presents encara no els vivíem, després perquè la nostra prestació en els inicis de la nostra pràctica hospitalària ens limitava la convivència. Però sabem que les sanitàries mecàniques treballaven a l'Hospital en condició d'internes. Tenien els seus dormitoris en el mateix pis dels departaments de RX i Laboratori. El règim d'aquest internat era estricte, tal com ho exigien les normes habituals de l'època. Unicament es permetia una sortida quinzenal, els diumenges. Aquest règim fou vigent fins al període de la Guerra Civil. Posteriorment, en el 1953, es renovà: s'establiren noves condicions que permeteren a les auxiliars clíniques la possibilitat de graduar-se en-sembla que efectuaven llur tasca amb una major flexibilitat dels horaris.

Entre elles podem recordar a Anita Mir, una noia espavilada que entrà durant la Guerra Civil i que després passà a la Clínica Layetana amb Sàrries. L'única infermera de plantilla, titulada, era Encarnació Màrquez que exercí en el torn nocturn durant molts anys. Encarnació va morir fa pocs anys afectada d'una cardiopatia emboligena. A conseqüència d'això, Castellà hagué d'amputar-li una cama. També recordem Empar, del departament de Sor Filomena; Dolores, que estava a la porteria, on cada dia a l'hora d'entrar els metges rebíem el seu bon dia amb un somriure. Engràcia, encarregada de la neteja del vestuari de quiròfans; i Petra, sordomuda, encarregada del servei dels metges de guàrdia. Lamenten no poder-ne esmentar

moltes més, que hem conegut al llarg dels anys. Cal destacar entre les infermeres a Antonieta Boronat: entrà quan era molt jove, l'any 1939, estudià per infermera i es graduà immediatament; ha recorregut tots els departaments i ha fet tots els torns del Centre, ho sap tot de l'Hospital.

Entre aquest personal auxiliar, concretament els infermers, Octavi, fill d'un sanitari, és el més representatiu dels anys cinquanta. També volem dedicar un record a Manolo, el portalliteres. Havia recorregut tants quilòmetres traslladant els malalts per l'antic Hospital que gairebé hauria pogut donar la volta al món; això sense comptar amb l'esforç que suposava pujar els malalts en aquell primer ascensor que no reunia les condicions d'espai adequades. A ell, a Manel del magatzem, a Cecili i altres que ja han desaparegut, també els dediquem un entranyable record.

Des de la fundació de l'Hospital, exceptuant el període de la Guerra, el personal

auxiliar sempre havia estat contractat i distribuït per la Superiora de la Comunitat Religiosa. Però, a partir de l'any 1970, aquest afer passà al càrrec d'un cap de personal, decisió que prengué el Patronat amb l'assessorament del Director, Dr. Alegre, quan ja estava en marxa l'ampliació del Centre. Núria Cavestany, amb el títol d'A.T.S., fou nomenada per aquest càrrec i prengué possessió l'1 de novembre de 1970. Núria Cavestany era una persona extraordinàriament educada, tenia una manera de fer la feina amb suavitat i a la vegada imposava, amb fermesa, exigència en el compliment del deure. En començar el seu treball hagué de mantenir amb molta diplomàcia l'equilibri entre les religioses i el personal auxiliar. Quan cessà la Comunitat Religiosa tingué l'ajut de Núria Formosa i entre les dues aconseguiren una plantilla de dues-centes places. Salvant rares excepcions, sempre fou un personal exemplar que acredità el Centre; també l'acrediten les magnífiques instal·lacions de les que tots ens sentim orgullosos.

CONFLICTE LABORAL

L'ingrés dels metges als serveis hospitalaris mai no estigué reglamentat per cap legislació. Es feia un conveni, generalment verbal, entre el cap de servei i l'aspirant. Com a única compensació tenien la d'adquirir coneixements, impossible d'assolir en la pràctica individual, la convivència amb altres companys interessats pels mateixos temes, la pràctica tecnològica en les especialitats que donaven prestigi i que es feia constar en les anotacions de cartes, receptes, targetes de visita i també en les plaques de les porteries on hi tenien establerta la consulta privada.

Desconeixem les normes que es seguien pel nomenament dels metges ajudants de servei en els primers cinquanta anys. L'Hospital era privat, i, per tant, mai subjecte a cap norma legislativa oficial. Però, des que nosaltres ho recordem, tal sols s'atorgava nomenament al cap de servei i algun metge segon. Aquest exercia com a primer ajudant i suplía al cap eventualment, quan les circumstàncies ho requerien. Els altres ajudants i col.laboradors eren admesos pel cap de servei, qui ho posava en coneixement del Director. En algun cas esporàdic i excepcional, es nomenava metge de servei firmat pel President del Patronat.

En la dècada dels anys 50, i amb motiu de la implantació, a escala nacional, de la Seguretat Social i els seus centres assistencials, la col·lectivitat mèdica començà a viure una etapa d'inquietud, preveient el futur professional que inevitablement repercutiria en l'estabilitat de l'Hospital, car els metges portaven moltes hores del seu temps sense remuneració ni reconeixement per part de la institució. Aquesta inquietud anà en augment, principalment en els metges joves, i amb més motiu quan s'establí de cobrar els honoraris mèdics als malalts hospitalitzats. La reclamació dels metges auxiliars fou constant i progressiva en la dècada dels seixanta, sempre amb la negativa per part de la Direcció.

Això provocà una tàcita protesta quan s'inaugurà el nou edifici de la Policlínica: cap dels metges col.laboradors d'entre tots els serveis no assistí a l'acte inaugural.

Durante els cinc anys que duraren les obres dels blocs de quiròfans i d'Hospitalització, les reclamacions anaven en augment; finalment es prengueren positures de reivindicació nomenant un lletrat laboralista com a assessor i interlocutor entre els reclamants i la Direcció del Centre.

Aquesta situació provocà ineludiblement la reglamentació interior de l'Hospital. Es portaren a terme alguns reglaments aprovats pel Patronat; però, aquestes mesures, tendien a imposar un concepte funcional, amb un criteri unilateral. Contràriament, inaugurar-se el bloc d'hospitalització i posar-lo en marxa, proporcionà substanciosos ingressos als serveis. Enfront d'aquesta situació la reclamació laboral fou tan intensa que es decidí convocar una vaga de metges, la qual en última instància es desconvocà, ja que la Direcció acceptà la firma d'alguns contractes.

El criteri de la Direcció era que el Patronat solament reconeixia com a metges del Centre els caps de servei, aquells que en el seu dia foren nomenats per a ocupar aquest càrrec, deixant els metges que col.laboraven en cadascun dels serveis totalment dependents del cap de servei. També precisaren d'un assessorament jurídic, car ells eren els responsables dels càrrecs fiscals davant de l'administració, ja que en aquell moment es produïa una profunda renovació d'aquests aspectes laborals.

En 1979, el Patronat autoritzà la signatura d'uns contractes de lloguer respecte de les instal·lacions de la Policlínica als caps de servei i a la vegada també autoritzà la firma de contractes civils als col.laboradors que ho desitgessin. La Direcció, per altra banda, es veia obligada a firmar contractes laborals als metges que ho sol·licitessin.

PERSONAL AUXILIAR

El nostre record dels anys de la Segona República i del primer Estatut d'Autonomia Catalana ja l'hem esmentat en narrar les nostres vivències amb els malalts internats i els infermers que eren afiliats a la CNT. No tenim constància, però, de les seves reclamacions laborals, ni tampoc, la seguretat que es provoqués cap vaga per a les seves reivindicacions. Sí tenim, però, la convicció que l'activitat sindical era més política que no pas laboral, tenint present que el centre era tanmateix de beneficència, sense cap característica empresarial.

Durant els anys del règim del General Franco, s'establiren els «Jurats d'Empresa», que depenien dels sindicats verticals, i com fou que s'incrementaven progressivament els salaris segons els acords entre la Direcció i el Jurat d'Empresa, mai no existien problemes laborals.

En el període de transició política es formaren els «Comitès d'Empresa» per votació de cadascun dels departaments del personal. Seguit de les circumstàncies característiques de l'època, començaren les reivindicacions laborals, centrades principalment en l'augment de salaris i reducció de la jornada laboral, firmant els convenis corresponents amb la Direcció. De primer antuvi, es produïren tensions, motivades per l'acomiadament d'un sanitari, amb evidents proves de politització laboral.

Pel maig de 1979 tingué lloc la primera vaga de la història de l'Hospital, per estar en desacord amb la firma del conveni. Segons les normes que regeixen en un règim hospitalari, la vaga es portà a terme durant 2 dies de la primera setmana per a continuar en la segona, però, fou desconvocada, ja que el Patronat acceptà la major part de les reivindicacions sol·licitades.

Durant els dos dies de la vaga, les infermeres solament atengueren els mínims serveis en les plantes d'hospitalització, mentre la resta del personal estava davant la façana de l'Hospital, on s'hi col·locaren unes pancartes al·lusives a la vaga. També es realitzà una manifestació del personal pels carrers, marxant a peu fins a l'edifici central de la Caja, a la Diagonal; els manifestants portaven pancartes al·ludint el nou President de la Caja i President del Patronat.

NOU PATRONAT

El 28 d'octubre de 1977, el President del Patronat presentà la dimissió del seu càrrec en l'Hospital per haver cessat de la Presidència de la Caja. Feia poc més d'un any de la inauguració quan l'Hospital havia obert totes les plantes menys la de parts. Lluís Desvalls, el cessant, havia acomplert la seva etapa de President de l'entitat financera; portà a terme la construcció de l'Hospital, construït amb tots els avenços de la tècnica moderna per al servei de la ciutat, i havia treballat fins aconseguir el seu objectiu. En aquell mo-

ment, donada la seva edat i coincidint amb l'inici d'una transició política, confià en els valors de la joventut per a exercir càrrecs de responsabilitat i en la continuïtat dels estaments creats. El substituï dels càrrecs esmentats, Eusebio Díaz Morera i Puig Sureda, persona de gran vàlua, jove d'uns trenta-cinc anys, llicenciat en Ciències Econòmiques i en Dret, amb una brillant tradició familiar i universitària.

El nomenament del nou President de la Caja, per tant del Patronat de l'Hospital, tingué una gestació de nou mesos, fins a tenir tots els membres del nou Patronat, que es constituï el 13 de juliol de 1978 pels següents senyors:

President:
Eusebio Díaz Morera i Puig Sureda

President Honorari:
Lluís Desvalls Trias, Marquès d'Alfarràs

Marquès de Mura
Marquès de Vilallonga
Marià Bach de Fontcuberta
Salvador Palà Munné
Ignasi de Gispert i Jordà
Marquès de Barberà
Josep M.ª Codony Val (Director de la Caja)
Enric Alcàntara Garcia
Josep Joan Pintó Ruiz
Ramon Casares Potau
Francisca Escoda
Rosa Torres
Montserrat Trueta
Carles de Fontcuberta Pasqual
Alvar Linares Casanova

En aquesta relació no s'esmentà la presidència honorària de l'Arquebisbe de la Diòcesi, tal com havia estat atorgada en l'anterior Patronat. Cal destacar la presència dels membres procedents dels compromissaris de l'assemblea, representants dels impositors de la Caja, entre ells Casares Potau, el qual havia estat en el Cos Facultatiu de l'Hospital abans d'ocupar la plaça de Cardiologia de la Policlínica Platon. Els altres nous membres del Patronat, elegits segons les noves normes de la democràcia, no tenien cap connexió anterior amb l'Hospital.

VENDA DE L'HOSPITAL

Els esdeveniments narrats anteriorment sobre la Direcció del centre, amb un Patronat format per juristes-economistes, representants dels impositors de la Caja, nomenats democràticament, interessats alguns en la inversió de l'Obra Social, en altres activitats i amb una presència minoritària d'antics membres del Patronat, propiciaren una situació conflictiva i incòmoda per el nou Consell Administratiu.

La conflictivitat interna en l'Hospital arribà al seu punt àlgid pel maig de 1979, justament quan tingué lloc la vaga de personal i quan s'autoritza la firma de contractes laborals, el que ens fa pensar en la possibilitat que en aquell moment es realitzaren les primeres gestions per a la venda del Centre a «Quinta de Salud la Alianza, Sociedad Mutual de Previsión Social», instituïda l'any 1904, numèricament la de major importància en el territori nacional, estesa a tot Catalunya.

Les gestions es realitzaren en el més hermètic dels silencis, sense transcendir en l'ambient tens que es vivia, per desembarcar en una convocatòria de l'Assemblea de compromissaris de la Caja, celebrada en el Saló d'Actes d'aquesta institució, a la seu central de la Diagonal, el 15 de gener de 1980.

En aquesta Assemblea el Consell d'Administració exposà les seves raons per a proposar la venda de l'Hospital, les quals foren tan convincents que fou aprovat per majoria, amb pocs vots en contra i alguna abstenció.

La venda es consumà el 24 de març de 1980 en la Notaria de Rafael Otero de Palacio. Desconeixem les condicions del contracte i els noms dels qui signaren, car els fets pertanyen ja a la Història moderna.

En el mateix dia que es portaren a terme els requisits notarials, es quan escrivim aquestes últimes dades que passen a ésser la Història d'una entitat típicament barcelonina, fundada, realitzada i prestigiada per barcelonins, mantinguda per barcelonins amb les seves aportacions benèfiques durant els primers anys i amb l'aportació dels beneficis dels barcelonins mitjançant les seves impositcions a la Caja. Amb la venda de la institució es tancà un segle d'existència del Centre en què tants malalts hi trobaren consol i guariment. També en el que tants hi tancaren els ulls per sempre. Esperem i desitgem que el nou segle que se'ns obre no desmereixi el pasat que hem descrit, ans al contrari, que trobi una estabilitat financera, necessària per a mantenir el prestigi científic i assistencial que requereixen i exigeixen els malalts, en la seva majoria barcelonins.

EPÍLEG

L'Hospital del Sagrat Cor, incorporat l'any 1980 a la xarxa d'hospitals de Quinta de Salut L'Aliança, ha mantingut un lloc important en el desenvolupament de la Sanitat a Catalunya, en les seves vessants assistencial, científica i docent.

L'activitat assistencial es polaritza cap els pacients socis de la Mutualitat, pacients de l'I.C.S., (Institut Català de la Salut), atès que l'Hospital del Sagrat Cor està incorporat a la XHUP (xarxa hospitalària d'utilització pública), i pacients privats o d'altres companyies d'assegurances.

S'ha desenvolupat una reorganització general dels serveis mèdics estructurant quatre grans Departaments: Medicina, Cirurgia, Materno infantil i Serveis bàsics amb una total jerarquització del cos facultatiu. L'activitat assistencial del darrer any és de

200.000 pacients atesos a consulta externa i 10.000 malalts hospitalitzats, amb més de 100.000 estades.

L'activitat científica es manté a un bon nivell, amb publicacions, aportacions constants a Congressos i Cursos impartits en el propi Hospital. S'ha produït un notable increment del nombre de tesis doctorals dirigides i desenvolupades a l'Hospital.

En matèria de docència, l'Hospital del Sagrat Cor compta entre els seus recursos humans amb un professor titular i quatre professors associats mantenint contracte amb la Universitat Central de Barcelona com Hospital Docent Col.laborador, impartint l'ensenyament clínic a alumnes de quart, cinquè i sisè curs de Medicina. Darrerament el nostre Hospital ha estat acreditat com Hospital Docent per a la formació de metges especialistes (M.I.R.).

Dr. Josep Jurado i Grau
Director Gerent

nomès ell, amb la seva tenacitat en la recerca de dades i consulta d'arxius per una banda, i per altra part, amb l'aportació de les seves pròpies vivències i records, va poder dur a terme.

Ara fa dos anys, amb motiu de complir-se el primer centenari de la fundació de l'Hospital del Sagrat Cor, ell mateix ens presentà un resum de la seva obra amb documentació i iconografia exhaustives. Féu el mateix a la Reial Acadèmia de Medicina.

Malauradament, fa poc més de dos anys, coincidint amb aquelles dades, es va iniciar la malaltia que ens l'ha fet perdre definitivament. La suportà amb exemplar resignació malgrat els sofriments que li infligí; fou admirable la serenitat amb què afrontà les diverses fases del seu procés, del qual coneixia sobradament el fatal pronòstic.

Durant els darrers temps en què encara venia per l'Hospital, vàrem poder sentir, per una banda, la joia de la seva companyia, i per altra part, la pregona tristesa que ens produïa veure com aquella forta vitalitat seva anava minvant de dia en dia. Es consumí de mica en mica fins que Déu, compadit d'ell, el cridà al seu costat el passat dia 28 d'octubre.

Per dissort, ja no està al nostre costat. No podem, com desitjàvem, gaudir de la seva companyia, però si que romanem amb nosaltres el seu record inesborrable, i l'exemple que ens va deixar de com exercir la nostra professió sense cercar-hi el lucre, ni el profit, ni la pròpia brillantor, sinó veient en cada malalt un germà nostre que pateix i per qui hem de procurar el guariment, l'alleujament del seu dolor, o, si més no, el consol del seu sofriment.

Molt abans de la seva mort el Dr. Agustí intentà, en diferents nivells institucionals aconseguir l'edició de la seva Història de l'Hospital del Sagrat Cor, sense arribar-ho a assolir.

Creiem que era un deure ineludible de tots nosaltres respondre a aquesta darrera dedicació del Dr. Agustí al seu Hospital. Per fi, l'obra ha estat impresa. Malgrat que ell no la veié publicada en vida, volem creure que avui, des del més enllà infinit, el seu esperit s'omple de joia en veure plasmat en aquesta obra el seu darrer tribut a l'Hospital del Sagrat Cor.

J. PRAT I CERECEDA

